

AVRUPA BİRLİĞİ GENEL SEKRETERLİĞİ

**AVRUPA BİRLİĞİNDE ÇEVRE POLİTİKASI ALANINDA
MUHTEMEL MÜZAKERE SÜRECİNE YÖNELİK GEREKLİ
HAZIRLIKLARIN ÖRNEKLERLE ÇALIŞILMASI**

Uzmanlık Tezi

Burcu DURMAZ

SEKTÖREL VE BÖLGESEL POLİTİKALAR DAİRESİ

Mayıs 2004
ANKARA

ÖZET

Çevre alanına politika statüsü Avrupa Birliğini kuran Maastricht Antlaşması ile verilmiştir.

Topluluk çevre mevzuatının ulusal mevzuata aktarılması ve uygulanması, aday ülkelerin en temel yükümlülüğüdür. Müzakereler sürecinde, geçiş süreleri, mevzuat uyumu, çerçeve mevzuat, doğa koruma, iç pazar ile ilgili temel unsurlar (ürünlerle ilgili tüm mevzuat) için ve yeni tesislerle ilgili düzenlemelere ilişkin olarak verilmemektedir. Ayrıca, sınıraşan etkilere neden olabilecek düzenlemeler konusundaki geçiş süresi tekliflerine üye ülkeler olumlu yaklaşmamaktadır. Geçiş düzenlemeleri, ancak, uzun zamana yayılması gereken altyapı adaptasyonları gerektiğinde düşünülebilmektedir. Geçiş düzenlemelerinin, ara hedefleri, finansmanı sağlanmış projeleri ve yatırımlara ilişkin takvimi içeren direktif spesifik uygulama ve finansman planları ile desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca, etkili çevre koruma, güçlü ve donanımlı idari yapı gerektirdiğinden, merkez/taşra teşkilatlarının güçlendirilmeleri son derece önemlidir.

Çevre mevzuatı uygulama maliyetlerinin yüksekliği nedeni ile çevre bölümü zor müzakere başlıklarından biri olarak kabul edilmektedir. Merkezi ve Doğu Avrupa aday ülkelerinin tümü, çevre müzakerelerinde teknik adaptasyon ve/veya geçiş süresi talebinde bulunmuşlardır. Aday ülkelere ihtiyaçlarına göre çeşitlilik göstermekle birlikte, uçucu organik madde emisyonları, yakıtlardaki kükürt miktarı, kentsel atıksu artımı, içme suyu, tehlikeli maddelerin su ortamına deşarjı, ambalaj atıkları, atıkların düzenli depolanması, asbest atıkları, atıkların taşınması, yabani kuşlar, vaşakların korunması, entegre kirlilik önleme ve kontrolü, büyük yakma tesisleri, tehlikeli atıkların yakılması, tıbbi nedenlerle iyon radyasyona maruz kalma konularında geçiş süreleri tanındığı görülmektedir.

Türkiye'deki Çevre İle İlgili Mevzuatın Analizi Projesi, özellikle ağır yatırım gerektiren direktifler özelinde, uyum maliyetinin büyüklüğünü (27 milyar Euro) ve çevre mevzuatının katılım öncesi dönemde erken uygulamanın mümkün olmadığını göstermektedir. Bu çerçevede, uygulamayı mümkün mertebe erteleyecek bir müzakere stratejisi oluşturulması ve bu pozisyonu güçlendirmek için müzakere sürecine yönelik direktif spesifik uygulama ve

finansman planlarının hazırlanması gerekliliğinden hareketle şimdiden etki değerlendirmesi çalışmalarına başlanmasının önemi açıktır. Etki değerlendirmesi çalışmalarına, geçiş süresi talebinde bulunma olasılığımızın son derece yüksek olduğu, ağır yatırım gerektiren direktiflerden başlanması, muhtemel müzakere sürecinde taleplerimizin desteklenmesi açısından son derece etkili olacaktır. Etki analizi gerekebilecek diğer konuların belirlenmesi için ilgili kurumlara ve özel sektöre danışarak, müzakere sürecinde karşılaşılabileceğimiz sorunlu alanların tespit edilmesi öncelikli ele alınacak konulardan birini oluşturmaktadır.

Anahtar kelimeler: AB, çevre, müzakere, uygulama planı, çevresel finansman, etki değerlendirmesi.

ABSTRACT

A policy status was given to environment by Maastricht Treaty establishing European Union.

Transposition of [the](#) environmental acquis into national legislation is the main responsibility of candidate countries. Transitional measures will not be granted [for](#) transposition, framework legislation, nature protection, main issues in connection with the internal market (product related legislation) and [for measures](#) concerning new plants in the negotiations period. In addition, member states [do not](#) positively approach transition periods [requested for](#) legislation, which could have transboundary effects. Transitional measures, however, can be considered where adaptation of infrastructure is required which needs to be spread over time. Transitional measures should be supported by implementation and financing plans, including intermediate targets, financed projects and timetables concerning investments. Also, strengthening of the central/provincial administration is important, considering that effective environmental protection requires a strong and well-equipped administration.

Environment chapter is accepted as one of the [difficult negotiation chapters](#) due to high implementation costs. All Central and Eastern European candidate countries requested technical adaptation and/or transitional periods [during](#) environment negotiations. Although transitional measures [vary](#) according to the needs of candidate countries, it [can be observed](#) that transitional measures have been granted in [connection with](#) volatile organic compound emissions, sulphur content of liquid fuels, urban wastewater treatment, drinking water, discharges of dangerous substances into the aquatic environment, packaging waste, landfill of waste, asbestos waste, shipment of waste, wild birds, protection [of](#) lynx, integrated pollution prevention and control, large combustion plants, incineration of hazardous waste and [medical exposure to](#) ionising radiation.

Analysis of Environmental Legislation for Turkey Project showed [that](#), especially for heavy investment directives, [given the cost of compliance \(27 billion Euro\)](#) and [early implementation is impossible in the pre-accession period](#). [Taking into account the necessity](#) to establish [a](#) negotiation strategy [aimed at](#) delaying implementation as much as possible and to

prepare directive specific implementation and financing plans to support [the](#) negotiation position, [the](#) importance of [initiating](#) impact assessment studies [as soon as possible](#) is clear. Initiating impact assessment studies on heavy investment directives, for which the possibility of requiring a transitional period is high, will be very effective to support requests in negotiations. To identify other fields [for which](#) impact assessment might be needed, by consulting with [relevant](#) institutions and private sector, identification of the [problematic areas](#) is also a priority.

[Key words: EU, environment, negotiations, implementation plan, environmental financing, impact assessment.](#)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM: I- AVRUPA BİRLİĞİNDE ÇEVRE POLİTİKASI VE TÜRKİYE’NİN TOPLULUK ÇEVRE MEVZUATINA UYUM DURUMU	
1.1 Avrupa Birliğinde Çevre Politikasının Hedef ve İlkeleri.....	3
1.2 Avrupa Birliğinde Çevre Politikasının Teknik Araçları.....	4
1.3 Avrupa Birliğinde Çevre Politikasının Gelişimi.....	6
1.4 Çevre Eylem Programları.....	7
1.5 Çevre Mevzuatı.....	8
1.6 Türkiye’nin Topluluk Çevre Mevzuatına Uyum Durumu.....	18
1.6.1. Türkiye’deki Çevre İle İlgili Mevzuatın Analizi.....	20
BÖLÜM: II- AVRUPA BİRLİĞİNİN GENİŞLEME SÜRECİ VE KATILIM ÖNCESİ STRATEJİ	
2.1 AB’nin Genişleme Süreci.....	22
2.2 Lüksemburg Zirvesi ve Güçlendirilmiş Katılım Öncesi Strateji.....	23
2.2.1 Güçlendirilmiş Katılım Öncesi Stratejinin Mali Kaynakları.....	24
2.2.1.1 PHARE.....	25
2.2.1.2 ISPA.....	26
2.2.2 Güçlendirilmiş Katılım Öncesi Stratejinin Araçları.....	27
2.3 Lüksemburg Zirvesi Sonrası Gelişmeler.....	27
BÖLÜM: III- KATILIM MÜZAKERELERİ	
3.1. Katılım Müzakereleri Süreci.....	29
3.2. Müzakere Pozisyonlarının Hazırlanması.....	33
3.3. Çevre Müzakereleri.....	35
3.3.1 Polonya Müzakere Pozisyonu.....	39
3.4 Son Genişleme Sürecinde Çevre Müzakerelerinin Sonuçları.....	44
BÖLÜM: IV- UYGULAMA PLANLARI, ÇEVRESEL FİNANSMAN, ETKİ DEĞERLENDİRMESİ	
4.1 Uygulama Planları.....	51
4.2 Çevresel Finansman.....	54
4.2.1 Önceliklerin Belirlenmesi.....	54
4.3 Çevre Yatırım Programının Geliştirilmesi.....	56
4.4 Finansman İhtiyacının Belirlenmesi ve Finans Kaynağının	

Bulunması.....	57
4.5.Düzenleyici Etki Değerlendirmesi.....	59
4.5.1. Düzenleyici Etki Değerlendirme ve Kamu İdaresi.....	59
4.5.1.1. İngiltere’de Uygulanan Düzenleyici Etki Değerlendirmeleri..	60
4.5.1.2. Polonya’da Uygulanan Düzenleyici Etki Değerlendirmeleri...	62
4.5.2. AB’ye Katılım Sürecinde Düzenleyici Etki Değerlendirmesi.....	62
4.5.2.1. Düzenleyici Etki Değerlendirmesi Önceliklerinin Seçimi.....	63
4.5.3. Tüm Politikanın Analizi.....	66
4.5.4. Etki Değerlendirmesi Örnekleri.....	66
4.5.4.1 Uçucu Organik Maddelerin Emisyonuna Dair Direktifin Polonya’da Uygulanması.....	66
4.5.4.2 Büyük Yakma Tesisleri Direktifinin Polonya’da Uygulanması	67
SONUÇ	69
KAYNAKÇA	77
EKLER	
EK A. Altıncı Çevre Eylem Programı.....	80
EB B. Türkiye'deki Çevre Mevzuatının Analizi ve Analize Yansımayan Gelişmeler ile Çevre Alanında AB Fonlarından Desteklenen Projeler.....	81
EK C. Katılım Antlaşmasındaki Geçiş Düzenlemeleri.....	87
EK D. Çek Cumhuriyeti İçin Ortak Tutum Belgesi.....	104
EK E. Düzenleyici Etki Değerlendirmesi Yöntemi ve Büyük Yakma Tesisleri Direktifi konusunda Örnek Uygulama.....	107
DİZİN	112

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo:1.1-Çevre Mevzuatına Tahmini Uyum Maliyetleri ve Yararları	21
Tablo:3.1-Polonya'nın Taahhüt Ettiği SO ₂ Emisyonları.....	41
Tablo:3.2-Son Genişleme Sürecinde Aday Ülkelere Çevre Konusunda Tanınan Geçiş Süreleri.....	47
Tablo:3.3-Son Genişleme Sürecinde Çevre Konusunda Talep Edilen Geçiş Süreleri.....	48
Tablo:4.1-Ağır Yatırım Gerektiren Çevre Direktifleri.....	54
Tablo:4.2-Önceliklerin Belirlenmesinde Kullanılabilecek Kriterler.....	56
Tablo:B.1-Çevre Direktiflerine Uyum Durumu	81
Tablo:D.1-91/271/EEC sayılı Direktife İlişkin Geçiş Düzenlemesi.....	105

KISALTMALAR

AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu (EEC)
AYB	: Avrupa Yatırım Bankası
BAT	: Mevcut En İyi Teknolojiler (Best Available Technology)
CARDS	: Community Assistance to Reconstruction, Development and Stability
COREPER	: Üye devletlerin AB nezdindeki büyükelçilerinden oluşan Daimi Temsilciler Komitesi (Committee of Permanent Representatives)
CITES	: Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme
ÇED	: Çevresel Etki Değerlendirmesi
EBRD	: Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası
EFTA	: Avrupa Serbest Ticaret Alanı (The European Free Trade Area)
EMAS	: Topluluk Çevre Yönetimi ve Denetimi Sistemi (The EU Eco-Management and Audit Scheme)
IMPEL	: Üye devletleri ve Komisyonu birbirine bağlayan, çevre mevzuatı bilgi ağı (Implementation of Environment Law)
IPPC	: Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrolü (Integrated Pollution Prevention and Control)
ISPA	: Yapısal Araçlara Yönelik Katılım Öncesi Program (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession)
KOBİ	: Küçük ve Orta Boy İşletmeler
MEDA	: Avrupa-Akdeniz Ortaklığının temel finansman aracıdır
PCB/PCT	: Poliklorlu bifenil ve poliklorlu terfenil
PEPA	: Katılım için Çevre Öncelik Programı (The Priority Environmental Programme for Accession)
PHARE	: Poland and Hungary: Action for the Restructuring of the Economy
SAPARD	: Tarım ve Kırsal Kalkınma Özel Katılım Programı (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development)
UKP	: Ulusal Kalkınma Planı
VOC	: Uçucu organik bileşikler

GİRİŞ

Çevre, günümüzde, siyasi gündemin parçası haline gelmiştir: Ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde müzakerelere konu olmakta ve Avrupa Birliğine (AB) katılım müzakereleri sürecinde ise ayrı bir müzakere başlığı olarak ele alınmaktadır. Toplumun çevre politikası, yüzmeye ve içme sularının temizliğini, hava kalitesini, atıkların ve katı atıkların bertaraf edilmesini hedeflemektedir ve bu nedenle hayat kalitesi, güvenlik ve sağlık için vazgeçilmezdir. Çevre mevzuatında, yatay konular (çevresel etki değerlendirmesi, çevresel bilgiye erişim, iklim değişikliği) yanında, hava, su, atık, doğa koruma, endüstriyel kirliliğin kontrolü, kimyasallar, genetik olarak yapıları değiştirilmiş organizmalar, gürültü, nükleer güvenlik ve radyasyondan korunma konularında kalite standartları ve/veya ilgili prosedürlere dair düzenlemeler yer almaktadır.

AB'nin 10-11 Aralık 1999 tarihinde gerçekleştirdiği Helsinki Zirvesinde ülkemizin tam üyeliğe adaylığının kabul edilmesiyle AB ile ilişkilerimizde başlayan yeni süreçte, Kopenhag siyasi kriterlerinin karşılandığının 2004 yılı ilerleme raporunda belirtilmesi ve müzakerelerin başlamasının tavsiye edilmesiyle, Aralık 2004'ten itibaren en kısa sürede Türkiye ile müzakerelerin başlatılması beklenmektedir. Bu çalışmada, aday ülkelerin (özellikle son genişleme kapsamında) katılım öncesi süreçte yaptığı hazırlıklara ve AB'nin müzakereler kapsamındaki taleplerine yer verilmekte ve aday ülkelerin deneyimleri dikkate alınarak, muhtemel müzakerelere yönelik olarak çevre alanında yapılması gereken hazırlıklara ilişkin değerlendirmeler yer almaktadır.

Birinci bölümde, Toplum çevre politikasının gelişimi, kapsamı, hedef ve ilkeleri, Toplum çevre mevzuatı ile Türkiye'nin Toplum çevre mevzuatına uyum durumu hakkında bilgi verilirken, ikinci bölüm, genişleme süreci ile katılım öncesi strateji konularına ayrılmıştır. Üçüncü bölümde, katılım müzakereleri, müzakere pozisyonlarının hazırlanışı ile birlikte çevre müzakerelerinde karşılaşılan sorunlar ve çevre mevzuatına ilişkin olarak geçiş süresi talep edilen ve kazanılan alanlar hakkında bilgi verilmektedir. Zor müzakere başlıklarından biri olarak kabul edilen ve en çok geçiş düzenlemesi talebi gelen çevre müzakerelerinde temel sorun yüksek maliyetli yatırımların kısa sürede gerçekleştirilememesidir. Müzakerelerde her iki tarafın ortak hedefi çevre kalitesinin

iyileştirilmesi olmakla birlikte, mevzuat uygulamalarının mali planlama ile birlikte yürütülmesi gerektiğinden, aday ülkeler, geçiş sürelerine ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle, aday ülkelerden, geçiş süresince yapılması gereken çalışmaların ve yatırımların yer alacağı detaylı uygulama planlarının hazırlanması istenmektedir. Bu çerçevede, dördüncü bölümde uygulama planları ile çevresel finansman konuları ele alınmaktadır. Ayrıca, bu bölümde, müzakere pozisyonları ile müzakerelerde talep edilen geçiş düzenlemelerinin desteklenmesi için hazırlanan uygulama ve finansman planlarının oluşturulmasına temel teşkil eden, Topluluk düzenlemelerinin benimsenmesinin mali, politik, yasal ve sosyal etkilerinin fayda ve maliyetlerinin analizinin yapıldığı düzenleyici etki değerlendirmesi konusu incelenmektedir.

BÖLÜM: I- AVRUPA BİRLİĞİNDE ÇEVRE POLİTİKASI VE TÜRKİYE’NİN TOPLULUK ÇEVRE MEVZUATINA UYUM DURUMU

1.1 Avrupa Birliğinde Çevre Politikasının Hedef ve İlkeleri

Genel olarak çevre politikası, bir ülkenin çevre konusundaki tercih ve hedeflerinin belirlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Çevre politikası geniş anlamıyla çevre sorunlarının çözümü için geleceğe yönelik olarak alınması gereken tedbirlerin ve benimsenen ilkelerin bütünüdür¹.

Topluluğun çevre politikasının hedefleri, kısaca, kirliliği ortadan kaldırmak, azaltmak ve önlemek, doğanın ve doğal kaynakların, ekolojik dengeye zarar verecek şekilde işletilmesini önlemek ve rasyonel bir şekilde yönetilmelerini temin etmek, kalkınmaya, kalite gereksinimleriyle uyum içerisinde, özellikle de çalışma şartlarının ve çevrenin iyileştirilmesiyle yön vermek, kent planlaması ve toprak kullanımında çevresel etkilerin daha fazla hesaba katılmasını sağlamak, üye devletler dışındaki devletler, özellikle de uluslararası örgütlerle çevresel problemlere ortak çözüm aramak şeklinde sıralanabilir. Çevre sorunları ile mücadelede Topluluğun alması gereken tedbirlerin dayanağını teşkil eden ilkeler, Antlaşmanın 130R maddesi 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Bu hükme göre, Topluluk, tedbir alırken özen gösterme, kaynağında önleme ve kirliten öder ilkelerini göz önünde tutar. Önleme ilkesi zararı gidermeye çalışmaktansa oluşmadan önce önlemler almayı tercih eden bir yaklaşımın ürünüdür. Önleme ilkesi ancak somut bir tehlike söz konusu ise uygulama alanı bulur. Tehlike “gerçek” değil de bilimsel belirsizliğe dayanıyorsa önleme ilkesi değil, özen gösterme-ihtiyat ilkesi devreye girer². Kaynağında önleme ilkesi ilk olarak, Üçüncü Çevre Eylem Programında ortaya atılmıştır. Kirliliğin ve çevre zararlarının, ortaya çıkışlarına göre mümkün olan en erken safhada, yani kaynağında engellenmesi gereğinden söz edilmektedir. Çevre kirliliği tamamen önlenemiyor ise, başlangıcından itibaren en azından, mümkün olduğunca dar bir alanda tutulmalıdır³. Bütünleyicilik (entegrasyon) ilkesi, çevre koruma ilkelerinin diğer birlik politikalarına entegre edilmesi veya daha açık bir ifade ile

¹ Budak S., (2000), Avrupa Birliği ve Türk Çevre Politikası, İstanbul, Buke Yayınları, sf.22.

² Budak, S., (2000), Avrupa Birliği ve Türk Çevre Politikası, İstanbul, Buke Yayınları, sf.39.

³ Ibid., sf.42.

diğer politikalar saptanırken ve uygulanırken, çevrenin korunmasının gözetilmesini gerektirmektedir⁴.

1.2 Avrupa Birliğinde Çevre Politikasının Teknik Araçları⁵

Çevre Politikalarının Diğer Politikalarla Bütünleştirilmesi: Çevre ile ilgili prensiplerin diğer politikalara dahil edilmesi, Avrupa Tek Senedinden beri kabul gören bir ihtiyaçtır. Ayrıca, Beşinci Çevre Eylem Programı da bu hedefi bir öncelik haline getirmiştir. 15-16 Haziran 1998 tarihinde, Cardiff Zirvesinde, çevre sorunlarının bütün politikalara dahil edilmesi isteği dile getirilmiştir. Çevre prensiplerinin bütün politikalara tam olarak entegrasyonu uzun vadeli bir hedefdir.

Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrolü: Çevrenin en etkin ve geniş kapsamda korunması amacıyla hava emisyonları, atıksu deşarjları ve katı atık yolu ile meydana gelen kirlenmenin önlenmesini ve kontrol edilmesini bütüncül bir yaklaşımla sağlamak üzere, bu konudaki diğer mevzuatlara uyumlu olmak kaydı ile, entegre kirlilik önlenmesi ve kontrolüne ilişkin 96/61/EC sayılı Direktif yürürlüğe koyulmuştur. Direktifin 1. Maddesi bu amacın, Ek 1'de gösterilen aktiviteler için hava, su ve toprak emisyonları ve atık yolu ile kirlenmeye karşı alınacak tedbirlerle gerçekleştirileceğini belirtmektedir.

Uygulama ve Denetim: Topluluk politikalarının ve bütünleşme çabalarının sonuca ulaşabilmesi açısından halkın desteğinin sağlanması, hayati öneme sahiptir. Vatandaşların kendileri ile ilgili verilen kararlar hakkında bilgilendirilmeleri sayesinde, yasama ve yürütme erklerini kullananların hatalarını veya yetkilerini kötüye kullanmalarını önlemek üzere önemli bir denetim mekanizması işletilebilmektedir. Çevre ile ilgili olan ve resmi makamların elinde bulunan bilgileri edinme ve yayma özgürlüğünün sağlanması ve bilgilerin hangi hüküm ve şartlar altında verileceğinin belirlenmesi amacıyla bilgiye erişim Konsey Direktifi çıkarılmıştır. Çevre Sorunları Konusunda Bilgiye Erişim, Karar Verme Süreçlerine Katılım ve Yargıya Başvurma İmkânı Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Aarhus Sözleşmesi), 25 Haziran 1998 tarihinde kabul edilmiştir. Kamu makamları, çevre sorunları ve düzenlemeleri hakkında vatandaşların ve sivil toplum kuruluşlarının bilgiye erişimi, karar verme süreçlerine

⁴ Ibid., sf.49.

⁵ Avrupa Birliğinde ve Türkiye'de Çevre Mevzuatı, (2001), Ankara, Türkiye Çevre Vakfı Yayınları, sf. 125-149.

katılımı ve çevre hukuku hükümlerinin ihlali halinde yargıya başvurabilme imkanları konusunda teminatlar sağlama açısından etkili yükümlülükler altına sokulmaktadır.

Avrupa Çevre Ajansı ve Çevre Alanında Diğer Kuruluşlar: Objektif, güvenilir ve mukayese edilebilir bilgiler sağlayarak, çevrenin korunması için gerekli tedbirlerin alınmasına, tedbirlerin uygulanışını değerlendirmeye ve halkı çevre konusunda yeterince bilgilendirmeye katkıda bulunmak üzere, Avrupa Çevre Ajansı ve Avrupa Çevre Bilgi ve Gözlem Ağı kurulmuştur. Avrupa Çevre Ajansının amacı, sürdürülebilir kalkınma hedefi doğrultusunda, Antlaşmanın ve çevre eylem programlarının hükümleri uyarınca çevrenin korunması ve geliştirilmesidir. Ajans, bilgi değişimi konusunda diğer kuruluşlarla işbirliği yapabilir. Üye devletlerle Komisyonu birbirine bağlayan, çevre mevzuatı uygulama bilgi ağı (IMPEL) da bu kuruluşlar arasındadır.

Avrupa Birliği Çevre Etiket (Eco-label): Avrupa Birliği (AB)⁶ ülkelerinde çeşitli çevre etiketlerinin hazırlanması ve yaygınlaştırılması üzerine, bütün üye ülkeler için geçerli olacak AB çevre etiketi geliştirilmesi çalışmaları başlatılmış; bunun sonucunda Bakanlar Konseyinin 23 Mart 1992 tarihli 880 sayılı Tüzüğü ile çevre etiket sistemi kurulmuştur. Bu sistem kapsamında, çevre dostu ürünler çevre etiketi ile ödüllendirilmektedir. Bu sistemde, çevre etiketi edinilmesi bir zorunluluk olmayıp, gönüllü bir uygulamadır. Çevre etiketi sisteminde, bir ürüne verilecek çevre etiketi için söz konusu ürünün tanımı ve ilgili çevre kriterinin belirlenmesi gerekmektedir. Kriterlerin belirlenmesinde ürün için hammadde seçiminden, imalatına, dağıtımına, tüketimine ve kullanımı bittiğinde geri dönüşümünün sağlanmasına kadar bütün evreler temel alınmaktadır.

Çevre Yönetimi ve Denetimi Sistemi: Çevre yönetimi ve denetimi sisteminin (EMAS) amacı, çevre yönetimi politikalarının, programlarının ve sistemlerinin uygulanması, etkilerinin değerlendirilmesi ve halkın bilinçlendirilmesi ile endüstri dallarının çevre performanslarının geliştirilmesidir. Bu sisteme katılmak isteyen bir firmanın, kendi çevre faaliyetlerinin hedef ve ilkelerini belirleyen bir çevre politikası kabul etmesi, işyerinde çevre incelemesi yapması, çevre politikasının uygulanması için kabul edilecek hedefleri ve alınacak

⁶ Avrupa Birliğini Kuran Antlaşma olan Maastricht Antlaşması ile ortaya çıkan kurumsal yapı için kullanılan Avrupa Birliği terimi, bu tez kapsamında Avrupa bütünleşme sürecini ifade etmek için de kullanılacaktır.

tedbirleri belirleyen işyeri çevre programı başlatması, çevre yönetimi sistemini yürürlüğe koyması, düzenli çevre denetimleri yapması, bir çevre bildirimini hazırlaması gerekir.

Çevresel Etki Değerlendirmesi: Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED), herhangi bir alandaki proje önerilerinin uygulanmasına başlanmadan önce, çevreye olası etkileri bakımından sistemli bir inceleme ve değerlendirmeye tabi tutulmasını ifade etmektedir. ÇED, yoğun ve kapsamlı bir danışma içermektedir, böylece vatandaşların ve sivil toplum kuruluşlarının ilgili proje hakkında bilgi sahibi olmaları ve gelişmeleri etkileme fırsatına kavuşmaları mümkün olabilmektedir. ÇED, projelerin, insan sağlığı, flora ve fauna, toprak, su, hava, iklim, kırsal alan, maddi zenginlikler ve kültür mirası üzerinde yaratabileceği etkilerin tek tek incelenmesi sonucu hazırlanmaktadır.

1.3 Avrupa Birliğinde Çevre Politikasının Gelişimi

Avrupa Topluluklarını kuran Antlaşmalarda, çevreye atıf yapılmamıştır; ancak, tüm yurttaşların yaşam koşullarını iyileştirmek için birlikte çalışmak hedeflenmiştir. Topluluğun politikalarının hedeflerinden biri de doğal kaynakların akılcı biçimde idare edilmesini güvence altına almaktır. Ayrıca, üye devletler arasındaki rekabeti bozucu nedenlerin ortadan kaldırılması için milli politikaların uyumlaştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bakımdan da ortak bir çevre politikası hedef ve prensiplerinin tanınması gerekmektedir. Her bir üye devlette farklı çevre düzenlemeleri bulunması, farklı üye devletlerde faaliyet gösteren üreticiler arasındaki rekabet eşitliğini daha katı çevre mevzuatı olan ülkedeki üreticiler aleyhine bozacaktır⁷. Yeknesak çevre standartlarına sahip bir Avrupa Birliği çevre politikasının, iç pazarın gelişmesini engelleyen rekabet bozucu etkileri azaltacağı kabul edilmektedir. Çünkü çevre konusundaki farklı ulusal düzenlenmelere bağlı olarak maliyet farklılıkları ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, üye devletler, kendi sınırları içinde kendilerine özgü ürün standartları koyarak tarife dışı bir takım ticaret engelleri oluşturuyorsa, bu da iktisadi bütünleşme hedefiyle uyumlu değildir⁸. II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da ve dünyada, çevre politikasının oluşumuna etki eden bir dizi olay ortaya çıkmıştır. Örneğin, 1952 ve 1953

⁷ Budak, S., (2000), Avrupa Birliği ve Türk Çevre Politikası, İstanbul, Buke Yayınları, sf.104-105.

⁸ Ibid., sf.111.

yılı kış aylarında Londra'da ölümlerle sonuçlanan yoğun hava kirliliğini (London Smoke), daha sonraki yıllarda Avrupa Topluluğunun diğer ülkelerinde zaman zaman ortaya çıkan diğer çevre felaketleri izlemiştir.

Avrupa Topluluğu çevre politikasının kökeni olarak 1972 yılında Paris'te yapılan Avrupa Zirvesi görülmektedir⁹. Ancak, Topluluk çevre politikasının başlangıcı bu toplantıdan bir yıl öncesine götürülebilir. 1971 yılında, Komisyonun Topluluğun çevre koruma politikası konusundaki ilk bildiri yayımlanmıştır¹⁰. Bu belgede Komisyon, Konseye kapsamlı bir çevre koruma faaliyet programı hazırlamasını önermiştir ve yasal dayanaklar olarak da AET Antlaşmasının 2., 100. ve 235. maddelerini göstermiştir. Bu siyasi gelişmelerin sonucu olarak çevre sorunları konusunda Topluluk düzeyinde resmi olarak faaliyete girilmesi gereği belince, 1972 yılının Ekim ayında Paris Zirvesinde ilk görüşmeler başlatılmıştır. Avrupa Topluluğu çevre politikası ilk resmi ifadesini bu zirvede bulmuştur. Bu zirvede ilk defa Topluluk çapında bir çevre koruma politikasının oluşturulmasının önemi vurgulanmış ve Topluluğun organları bu konuda bir faaliyet programı oluşturmaya davet edilmiştir¹¹. 1987'de yürürlüğe giren Tek Senet ile birlikte, Topluluk, çevre alanında ilk kez yetki kazanmış ve Avrupa Birliğini kuran Maastricht Antlaşması ile çevre alanına politika statüsü verilmiştir.

1.4 Çevre Eylem Programları

Çevre politikası, uzunca bir süre, Topluluk içindeki problemlerin çözümüne odaklanmıştır. Sonrasında, hem kirliliğin küresel olma özelliğinin ve hem de bölgesel ve uluslararası düzeyde ortak ve uyumlu hareket etme gereğinin farkına varılmıştır. Çevre Eylem Programları, hukuki bakımdan bağlayıcı olmayan, ama politik bakımdan belirli niyetleri ortaya koyan çalışmalar olarak değerlendirilirler. Avrupa Komisyonu tarafından ortaya koyulan ve uygulanan Çevre Eylem Programları, düzenleyici araçların, yatay önlemlerin, mali destek mekanizmalarının geniş kapsamlı birleşimini sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Eylem Programları genellikle Konsey beyanı olarak kabul edilmektedir. Programlar, kirlilik ile mücadeleyi, çevreye ilişkin konuların tüm aktivitelere entegre edilmesini amaçlamaktadır.

⁹ McCarty, E., (1989), The European Community and the Environment, European Dossier Series, PNL Press, sf.3.

¹⁰ 22 Temmuz 1971, SEC (71) 2616.

¹¹ Budak, S., (2000), Avrupa Birliği ve Türk Çevre Politikası, İstanbul, Buke Yayınları, sf.113-118.

Eylem Programları her ne kadar bağlayıcı değilse de, istenen eylem genellikle hukuki kuralların oluşturulmasını gerektirdiğinden, ilgili konudaki mevzuatların gelişmesine yardımcı olmaktadır¹². İlk Çevre Eylem Programı, Paris Zirvesinden (1972) sonra, 1973 yılında yayımlanmıştır. Son olarak yayımlanan, “Çevre 2000: Geleceğimiz, Seçimimiz” isimli, Altıncı Eylem Programı, (24 Ocak 2001), çevre alanında Avrupa Birliğinin önümüzdeki on yıl içindeki temel ve öncelikli hedeflerini ortaya koymaktadır Programda dört ana konu öncelikli hedefler olarak belirlenmiştir: iklim değişikliği, doğa ve biyolojik çeşitlilik, çevre ve sağlık ile doğal kaynaklar ve atıklar (6. Çevre Eylem Programı hakkında Ek A’da bilgi verilmektedir).

1.5 Çevre Mevzuatı¹³

Topluluğun çevre mevzuatı, yatay konular (ÇED, çevresel bilgiye erişim, iklim değişikliği), hava kalitesinin yönetimi, endüstriyel kirliliğin önlenmesi ve risk yönetimi, su kalitesi, atık yönetimi, gürültü, nükleer güvenlik ve radyasyondan korunma, kimyasallar ve genetiği değiştirilmiş organizmalar ile doğanın ve biyolojik çeşitliliğin korunması başlıkları altında toplanabilir. Aşağıda, Topluluk çevre mevzuatında yer alan ve katılım öncesi dönemde aday ülkelerin uyumlaştırma ve uygulamada zorluklar yaşadığı ve ileriki bölümlerde sıkça ismi geçecek olan önemli bazı düzenlemeler hakkında kısa bilgiler verilmektedir.

Başlıca hava kirleticileri olan azot oksitlerin, yanmamış hidrokarbonların, partikül maddelerin, karbon monoksit, benzin ve diğer zehirli egzoz emisyonlarının, motorlu araçların buharlaşan duman egzozlarından yayılarak, ikincil kirleticilerin, örneğin ozonun meydana gelmesine yol açmak suretiyle çevreye doğrudan veya dolaylı olarak zarar verdiğini dikkate alarak, dizel yakıt ve benzin kalitelerine ilişkin 13 Ekim 1998 tarih ve 98/70/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi¹⁴, 93/12/EEC sayılı Direktifi tadil etmek üzere yayımlanmıştır. Bu kapsamda, çevre ve insan sağlığının korunması amacı ile pozitif ateşlemeli motorlar ve sıkıştırılmalı ateşlemeli motorlarla çalışan araçlarda kullanılan yakıtların teknik özellikleri belirlenmiştir. Direktife göre, 1 Ocak 2000 tarihinden itibaren üye devletler, kurşunlu benzini yasaklayacaklardır. 1 Ocak 2000 tarihinden sonra, ancak Ek 2’de gösterilen

¹² Avrupa Birliğinin Çevre Politikası ve Türkiye’nin Uyumu, (2001), İstanbul, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, sf.15.

¹³ Avrupa Birliğinde ve Türkiye’de Çevre Mevzuatı, (2001), Ankara, Türkiye Çevre Vakfı Yayınları.

¹⁴ 28.12.1998 tarih ve L 350 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf.58-68.

çevresel şartlara ve Ek 4'te gösterilen niteliklere uyan dizel yakıtta izin verilecektir. Topluluk ve üye devletler, 1979 tarihli Uzun Mesafeli Sınır Ötesi Hava Kirliliği Konvansiyonuna ve ona bağlı kükürt dioksit sınırlamalarına dair protokole taraf olmuştur. Bu antlaşmaların getirdiği yükümlülükler gereği, Avrupa Birliği Konseyi, kükürt dioksit emisyonlarının atmosferde asitleşmeye yol açarak Topluluk ekosistemine, insan sağlığına, tahıl üretimine, bitki türlerine olan olumsuz etkilerini ve asit yağmurlarının şehirlerdeki bina ve arkeolojik mirasa zarar verdiğini dikkate alarak, sıvı yakıtların ihtiva ettiği kükürt dioksit miktarını azaltmak üzere, daha önce mevcut olan 93/12/EEC sayılı Direktife değişiklik getiren 99/32/EC sayılı ve 26 Nisan 1999 tarihli Direktifi¹⁵ yürürlüğe koymuştur. Direktifin amacı, bazı sıvı yakıtların yanması sonucu meydana gelen kükürt dioksit emisyonlarının azaltılması yolu ile çevre ve insan sağlığının korunmasıdır. Üye devletler, petrol ürünü olan bazı sıvı yakıtların yanması sonucu meydana gelen kükürt dioksit emisyonlarının azaltılması için, bu sıvı yakıtlar içindeki kükürt miktarına sınırlamalar getireceklerdir.

Toplulukta, insan sağlığı ve çevrenin korunması, zararlı hava kirleticilerin önlenmesi ve azaltılması için sınır değerler, direktiflerle düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere bağlı olarak, hava kalitesinin belirlenmesi için kullanılacak metot ve kriterleri belirlemek üzere, dış hava kalitesinin değerlendirilmesi ve yönetimine dair 27 Eylül 1996 tarih ve 96/62/EC sayılı Konsey Direktifi¹⁶ yürürlüğe konmuştur. Direktifle, üye devletlerde ortak metot ve kriterler aracılığıyla hava kalitesinin belirlenmesini sağlayacak sınır değerlerin, Topluluk düzeyinde halkın bilgisine sunacak ve iyi bir hava kalitesine ulaştırarak temel prensiplerin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Topluluğun taraf olduğu diğer bir önemli uluslararası antlaşma, sera etkisi yapabilecek gazların atmosferde birikerek dünya ikliminin değişmesine yol açmasını önlemek amacıyla 9 Mayıs 1992'de imzalanan İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesidir. Sözleşme, sera etkisine yol açan gazların büyük oranda gelişmiş ülkelerden kaynaklandığını göz önüne alarak, soruna daha az katkıda bulunmuş kalkınmakta olan ülkelerin Sözleşme hüküm ve sınırlamalarından zarar görmemeleri, kalkınmalarının bu sınırlamalar sebebiyle güçlüğü uğramaması için onlara gelişmiş olan ülkeler tarafından mali yardım ve teknoloji transferi yapılmasını öngörmüştür. Avrupa Topluluğu, küresel ısınmaya yol açan sera etkisi yaratan

¹⁵ 11.5.1999 tarih ve L 121 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf.13-18.

¹⁶ 20.07.1999 tarih ve L 187 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf 42-50.

gazların emisyonlarının uluslararası düzeyde azaltılmasını sağlayarak iklim değişikliği sorunu ile mücadele etmek amacıyla yönelik olarak, 23 Mart 1998 tarihli Konsey Kararı ile İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine bağlı Kyoto Protokolünü imzalamıştır. Protokolü imzalayan taraflar, 2008-2010 yılları arasında bu gazların emisyonlarını 1990 seviyeleri altına düşüreceklerdir.

ÇED konusunda yayımlanan çevre ile ilgili resmi veya özel projelerin etkilerinin değerlendirilmesi hakkında 27 Haziran 1985 tarih ve 85/337/EEC sayılı Konsey Direktifi¹⁷ (97/11/EC sayılı tadili), Direktif ekinde listelenen **projelerin** insan, bitki, hayvan, toprak, hava, iklim, maddi varlıklar, kültürel miras üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerinin, belirlenmesini ve değerlendirmesini gerektirmektedir. Yapılacak proje konusunda halkın bilgilendirilmesi, halkın katılımının sağlanması ve sınırışan projeler konuları Direktif kapsamında yer almaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın uygulamaya yönelik bir aracı olarak ifade edilen, Stratejik Çevresel Değerlendirme ise **plan ve programların** çevre üzerindeki olası önemli etkilerinin değerlendirilmesi ve mümkün olan en az düzeye indirgenmesi veya ortadan kaldırılması konularının ele alındığı bir süreçtir ve bu konuda 2001/42/EC sayılı ve 27 Haziran 2001 tarihli, bazı planlar ve programların çevre üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesine ilişkin Direktifi¹⁸ yayımlanmıştır.

Büyük yakma tesislerinden havaya yayılan bazı kirletici maddelerin sınırlandırılması hakkında 23 Ekim 2001 tarih ve 2001/80/EC sayılı Direktif¹⁹, (88/609/EEC'yi yürürlükten kaldırmaktadır), kullanılan yakıt tipine (katı, sıvı, ya da gaz) bakılmaksızın termal gücü 50 MW veya daha büyük yakma üniteli tesisler için üye devletlerin yıllık toplam emisyonlarını kademeli olarak azaltmalarına ilişkin programlar hazırlamalarını öngörmektedir. Yeni işletmelerin Direktif ekinde yer alan emisyon sınır değerlerine uymaları gerekmektedir. Mevcut tesislerin ise kademeli olarak Direktif hükümlerine uymaları öngörülmektedir.

Petrolün depolanması ve terminallerden servis istasyonlarına dağıtımından kaynaklanan uçucu organik bileşiklerin emisyonunun kontrolü, Avrupa Parlamentosu ve

¹⁷ 05.07.1985 tarih ve L 175 sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.40-48.

¹⁸ 21.07.2001 tarih ve L 197 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf 30-37.

¹⁹ 27.11.2001 tarih ve L 309 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf.1-21.

Konseyin 94/63/EC sayılı ve 20 Aralık 1994 tarihli Direktifi²⁰ ile düzenlenmiştir. Direktif, petrolün bir terminalden diğerine veya bir terminalden servis istasyonuna taşınması, yüklenmesi ve depolanması için yapılan ve kullanılan işlemlere, tesislere, araçlara ve gemilere uygulanacaktır. Direktif kapsamında, depolama tesisleri Ek 1'de belirtilen teknik koşullara, terminallerdeki seyyar konteynerlerin doldurma ve boşaltma donanımları Ek 2'deki teknik hükümlere, karayolu tankerleri için dolun tesisleri olan terminaller EK 4'te yer alan alttan doldurma şartlarına uygun olacaktır.

Uzun Mesafeli Sınır Ötesi Hava Kirliliğine İlişkin Sözleşmeye bağlı protokol dikkate alınarak, uçucu organik bileşik emisyonlarının sınır ötesi taşınımı sonucu çevre ve insan sağlığı için yaratacağı tehlikeleri önlemek ve bu emisyonları kontrol etmek amacıyla, 1999/13/EC sayılı ve 11 Mart 1999 tarihli Bazı Faaliyetler Sırasında ve Bazı Tesislerde Kullanılan Organik Çözücülerin Meydana Getirdiği Uçucu Organik Bileşik Emisyonlarının Sınırlandırılmasına dair Direktif²¹ yayımlanmıştır. Anılan bileşiklerin azaltılması, endüstrilerle çeşitli amaçlar için kullanılan çözücülerin neden olduğu emisyonların 2010 yılında %50 azaltılması (1990 seviyesine göre) hedeflenmektedir. Ek 1'de yer alan faaliyetlerde bulunacak tesislere verilecek izinler ve uygulanacak emisyon limitleri (Ek 2) Direktifte yer almaktadır. Eski tesisler 2007'den önce kayıt olup Direktif yükümlülüklerine göre izin alacaklardır.

96/61/EC sayılı Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrolü (IPPC, Integrated Pollution Prevention and Control) Direktifi²², Ek:1 kapsamındaki tüm tesislerin entegre izin almasını gerekli kılmaktadır. Entegre izinler, işletmenin tüm çevre performansını (su, hava emisyonları gibi) dikkate almaktadır. İzinler Mevcut En İyi Teknolojiler (BAT-Best Available Technology) dikkate alınarak düzenlenmelidir. Mevcut tesislerin Direktife uyması için 30 Ekim 2007 yılına kadar geçiş süresi tanınmıştır. Direktifin 3. Maddesi kapsamında incelenen kuruluşlara, faaliyet izin belgesi, yetkili makam tarafından verilecektir. 9. Maddeye göre, bu izin belgesinde Ek 3'te gösterilen emisyon limit değerleri belirtilecektir. İzin belgesinde, yetkili makamın standartlara uygunluğunun devamını denetleyecek mekanizmalar yer

²⁰ 31.12.1994 tarih ve L 365 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf.24-33.

²¹ 29.03.1999 tarih ve L 085 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf. 1-22.

²² 10.10.1996 tarih ve L 257 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf.26-40.

alacaktır. 14. Maddeye göre, kurumun yöneticisi yetkili makama izin belgesindeki şartlara uyulduğu hakkında devamlı bilgi vermekle yükümlü olacaktır.

96/82/EC sayılı Seveso II Direktifinin²³ amacı, tehlikeli madde içeren büyük kazaları önlemek ve kazaların doğuracağı sonuçları sınırlamaktır. İşletmelerin yetkililere haber vermeden büyük miktarlarda tehlikeli madde tutmaları yasaktır. İşletmelerin güvenlik raporları ve iç acil durum planı hazırlamaları zorunludur. Büyük kazalara ilişkin olarak, yetkililerin bilgilendirilmesi ve tedbirlerle ilgili bilgi sağlanması gerekmektedir.

Su ortamının iyileştirilerek muhafaza edilmesini sağlamak amacıyla, yüzey sularını, sınıraşan suları, kıyı sularını ve yeraltı sularını koruma politikalarını düzenleyen, 2000/60/EC sayılı ve 23 Ekim 2000 tarihli Su Çerçeve Direktifi²⁴ benimsenmiştir. 2010 yılına kadar tüm yüzey ve yer altı sularının Ek 5'te yer alan standartlara ulaşması hedeflenmektedir. Kimi hükümleri için üye ülkelere onüç yıl geçiş süresi tanınmaktadır. Nehir havzalarının belirlenmesi, yönetim planları oluşturulması ve idari yapıların kurulması, her havza için analizler yapılması Çerçeve Direktif kapsamında yer almaktadır.

98/83/EC sayılı Direktif²⁵, insani tüketim amaçlı suyun kalitesini izleme ve değerlendirme kriterlerini belirlemekte, içme suyunun karşılaması gereken standartları ortaya koymaktadır. Üye devletler, suyun temiz olmasını sağlamak üzere, bu Direktif hükümlerinin uygulanmasını gözeterek, su kalitesinin kötüleşmesi durumunu dikkatle izleyecek ve gerekli tedbirleri alacaklardır. Direktif, suyun, insan sağlığını kötü etkileyecek maddelerden ve mikro-organizmalardan arındırılmış olması ve Ek 1A ve B'de yer alan standartlara uyma zorunluluğunu getirmektedir.

Yüzme sularının kalitesine dair 8 Aralık 1975 tarih ve 76/160/EEC sayılı Konsey Direktifi²⁶ eklerinde yüzme suyu kalitesine yönelik fiziksel, kimyasal, mikrobiyolojik parametreler verilmektedir.

²³ 14.01.1997 tarih ve L 010 sayılı AB Resmi Gazetesi 13-33.

²⁴ 22.12.2000 tarih ve L 327 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf.1-73.

²⁵ 5.12.1998 tarih ve L 330 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf.32-54.

²⁶ 05.02.1976 tarih ve L 031 sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.1-7.

Kentsel atıksu arıtımı konulu 21 Mayıs 1991 tarih ve 91/271/EEC sayılı Konsey Direktifi²⁷, şehir atıksuyunun toplanmasını, işleme tabi tutulmasını ve deşarjını kapsamı içine almaktadır. Atıksu arıtma tesisleri, bu Direktifin Ek 1B bölümünde gösterilen tasarımda yapılmış olacak ve uygulanacak arıtmadan sonra tesisden deşarj edilecek su, Ek 1'de belirtilen şartları taşıyacaktır. Üye devletler, 31 Aralık 1993 tarihinden önce, endüstriyel atık sularını toplama sistemleriyle ve şehir atık suyu arıtma tesislerine gönderilmesini bir ön izne ve usule bağlamış olacaktırlar. Nüfusu 2000'i geçen tüm yerleşim yerlerinin atıksu toplama sisteminin (Ek 1A'daki şartları taşıyan) (Madde 3) ve biyolojik arıtma sisteminin (Madde 4) olması gerekir. Ek 2'deki kriterlere göre belirlenen hassas alanlarda ise biyolojik arıtmadan daha gelişmiş arıtma tesislerinin olması gerekmektedir ve deşarj edilen su hem Ek 1B hem Ek 2A şartlarını sağlamalıdır. Eşdeğer nüfusu²⁸ 15 000'den fazla olan yerleşim yerleri 2000'in sonuna, eşdeğer nüfusu 10000-15000 arasında kalan yerleşim yerleri 2005 yılı sonuna kadar, eşdeğer nüfusu 2000-10000 arasında olup tatlı su kaynaklarına ve deltalara yapılan deşarjlar için (Madde 7) 2005 yılı sonuna kadar geçiş süresi tanınmıştır. Atıksu toplama sistemlerinin oluşturulması konusunda, eşdeğer nüfusu 15000'den fazla olanlar için 2000 yılı sonuna kadar, eşdeğer nüfusu 2000-15000 olan yerleşim yerleri için 2005 yılı sonuna kadar, hassas alanlara deşarj yapan eşdeğer nüfusu 10 000'den fazla yerleşim alanları için 1998 yılı sonuna kadar geçiş süresi tanınmıştır.

Tarımsal kaynaklardan gelen nitratın sebep olduğu kirliliğe karşı suların korunmasına ilişkin 2 Aralık 1991 tarih ve 91/676/EEC sayılı Konsey Direktifinde²⁹ belirtilen esaslara uygun olarak, nitrat kirliliğinden etkilenmiş veya etkilenebilecek akarsu ve yer altı suları dikkate alınarak, etkilenebilecek/tehdit altındaki (vulnerable) alanların belirlenmesi gerekmektedir. Ek 1'e göre, nitrat limit değerlerini aşan yüzeysel sular 50mg/l nitrat ihtiva eden yer altı suları, azot bileşiklerinin katılmasıyla içinde yosun miktarı çoğalan veya çoğalabilecek tabii tatlı su gölleri, tatlı su oluşumları, nehir ağzları, kıyı ve deniz suları, nitratla kirlenmiş sular olarak düşünülecektir. Üye devletler, iyi tarım uygulamalarını çiftçilerin gönüllü olarak uygulamalarını sağlayacak eylem planları hazırlayacaklardır. Etkilenebilecek/tehdit altındaki alanlara hayvansal gübrelerin yayılması konusundaki standart (hayvansal gübredeki azami azot miktarı 170kg N/ha) Direktif kapsamında belirlenmiştir.

²⁷ 30.05.1991 tarih ve L 135 sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.40-52.

²⁸ Eşdeğer nüfus, günlük 60 g oksijen ihtiyacı dikkate alınarak, 5 günlük biyolojik oksijen ihtiyacı olan biyolojik olarak parçalanabilir organik yükü ifade etmektedir.

²⁹ 31.12.1991 tarih ve L 375 sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.1-8.

Klor alkali elektroliz endüstrisinin civa deşarjının limit değerleri ve kalite hedeflerine dair 22 Mart 1982 tarih ve 82/176/EEC sayılı Konsey Direktifinde³⁰, civa atıklarının sahip olması gereken azami değerler, bu değerlere uyulması için tanınan süreler, bu konulardaki uygulamanın gözlenmesi ve kontrolü yer almaktadır.

Bazı tehlikeli maddelerin su ortamlarına deşarjının yarattığı kirliliğe dair 4 Mayıs 1976 tarih ve 76/464/EEC sayılı Konsey Direktifi³¹, bazı zararlı maddelerden kaynaklanan kirliliğin tamamen önlenmesi ve ortadan kaldırılması ve bazı zararlı maddelerden kaynaklanan su kirliliğinin azaltılmasını amaçlamaktadır. Direktife ek iki ayrı liste düzenlenmiştir. 1. Listede, sebep oldukları kirliliğin tamamen önlenmesi ve ortadan kaldırılması amaçlanan, nispeten daha az zararlı maddeler yer almaktadır. 2. listede yer alan maddeleri, sularda azaltmak amacı ile üye devletler gerekli programı hazırlamak zorundadır.

74/442/EEC sayılı Atık Çerçeve Direktifi³² kapsamında üye devletler, kontrolsüz atık bırakılmasını ve boşaltılmasını yasaklayacaklar, atıkların tekrar kullanılmaları için geri dönüşüm işlemlerine tabi tutulmalarını, mümkünse atıklardan enerji üretimini ve atıklardan geri kazanılacak hammaddelerin kullanılması için gereken tedbirlerin alınmasını destekleyeceklerdir. Üye devletler, atıkların, insan sağlığı tehlikeye sokulmadan, çevreye zarar verilmeden, özellikle, su, hava, toprak, bitki ve hayvanlar için tehlike yaratmadan, gürültü, koku gibi rahatsız edici durumlara sebebiyet vermeden, kırsal alanlara ve hassas alanlara olumsuz etkilerde bulunmadan bertarafını sağlayacak tedbirleri alacaklar ve bu direktifin uygulanmasından sorumlu yetkili makamı belirleyeceklerdir.

Atık yönetimi metotlarından olan düzenli depolama sırasında, çevrede, özellikle, yüzey ve yer altı sularında toprak, hava ve insan sağlığı üzerinde meydana gelebilecek olumsuz etkileri önlemek ve azaltmak amacıyla, 1999/31/EC sayılı Atıkların Düzenli Depolanmasına ilişkin Direktif³³ benimsenmiştir. Düzenli depolama alanlarına kabul edilecek atıklara (Ek 2’de açıklanmaktadır) ilişkin standart uygulamalar gösterilmiştir. Üye devletlerin, toprağa gömme alanlarının işletilmesi ile ilgili verilecek izin sistemini kurmaları

³⁰ 27.3.1982 tarih ve L 81sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.29-34.

³¹ 18.05.1976 tarih ve L 129 sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.23-29.

³² 25.07.1975 tarih ve L 194 sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.39-41.

³³ 16.7.1999 tarih ve L 182 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf.1-19.

öngörülmüştür. Madde 14'e göre, halihazırda faaliyette olan düzenli depolama alanlarının da Direktif hükümlerine uymaları gerekmektedir.

Ambalajlama ve ambalaj atıklarına ilişkin 20 Aralık 1994 tarih ve 94/62/EC sayılı Konsey Direktifi³⁴ ile bu konuda uygulanacak tedbirlerin uyumlaştırılması, böylece çevre korumasının sağlanması ve iç pazarın ticari engellerden arındırılmış olarak çalışmasına imkan tanınması amaçlanmıştır. Üye ülkelerin ambalaj atıkların geri kazanılması konusunda ulusal programlar oluşturmaları ve direktifte yer alan hedeflere ulaşabilmek için ambalaj atıklarının toplanması, geri kazanımı ve geri dönüşümü sistemlerinin kurulması gerekmektedir. Ambalaj atıklarının ağırlık olarak en az %50 ve maksimum %60'ının geri kazanılması ve ambalaj atıklarının en az %25 en fazla %45'inin ayrıca her bir ambalaj materyalinin ağırlık olarak en az %15'inin geri dönüşümünün sağlanması gerekmektedir.

Çevreye ve halk sağlığına olumsuz etkiler yaratabilecek, yapılarında poliklorlu bifenil ve poliklorlu terfenil (PCB/PCT) içeren ekipmanların atıklarının yönetimi konusunda, üye devletler arasındaki mevzuat uyumunu sağlamak üzere 96/59/EC sayılı Direktif³⁵ benimsenmiştir.

Bazı tehlikeli maddeler içeren, akümülatör ve pil atıklarının atılma yöntemlerini kontrol etmek üzere 91/157/EEC sayılı Direktif³⁶ kabul edilmiştir. Üye devletler, pil ve akümülatör atıklarının bertarafını sağlamak üzere ayrı şekilde toplanmalarını teşvik etmelidirler. Piller ve akümülatörler ile bunların içinde buldukları aletler, ayrı toplanmaları gerektiğini belirten işaretleri, geri dönüşüm koşulları ve ağır metal içeriği ile ilgili bilgileri taşımalıdır.

2000/53/EC sayılı Direktif³⁷, öncelikli olarak taşıtlardan kaynaklanan atıkların ve ilave olarak hurda taşıtların ve parçalarının yeniden kullanılmasını ve diğer şekillerde yararlanılmasını ve taşıtların kullanım sürecinde yer alan bütün ekonomik işletmelerin (özellikle hurda taşıtların işleme tabi tutulmasında doğrudan ilgililerin) çevresel performanslarının iyileştirilmesini amaçlayan tedbirleri içermektedir.

³⁴ 31.12.1994 tarih ve L 365 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf.10-23.

³⁵ 24.09.1996 tarih ve L 243 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf.31-35.

³⁶ 26.03.1991 tarih ve L 078 sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.38-41.

³⁷ 21.10.2000 tarih ve L 269 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf.34-43.

Avrupa Birliği içinde veya dışında atıkların taşınımının kontrolü hakkındaki 1 Şubat 1993 tarih ve 259/93/EEC sayılı Konsey Tüzüğü³⁸ atıkların Topluluğa girmesi ve Topluluktan çıkması sırasındaki denetleme şartlarını düzenlemektedir.

Atıkların yakılmasına ilişkin 4 Aralık 2000 tarih ve 2000/76/EC sayılı Direktifin³⁹ amacı, atıkların yakılmasından kaynaklanan hava, su ve toprak kirliliğini mümkün olduğu kadar azaltmak ve önlemektir. Atıkların tamamen yakıldığından emin olmak için, atık yakma işleminde atıklar en az 850°C'de 2 saniye tutulmalıdır. Atık yakma kuruluşları işleticileri, yakma sonucu ortaya çıkan küllerin ve cüruf yığınının içinde kalan toplam organik karbon oranının kuru ağırlığının %3'ü geçmemesi için gerekli tedbirleri alacaklardır. Kontrol edilmesi gereken hava kirlleticileri, ağır metaller, dioksinler, furanlar, karbonmonoksit, toz, toplam organik karbon, hidrojen klorür, hidrojen florür, kükürt dioksit ve nitrojen oksitler olarak belirlenmiştir. Direktifte öngörülen limit değerler izlenecek ve kontrol edilecektir. Direktifte yer alan şartların yerine getirilmesine bağlı olarak, yakma tesisleri için lisans alınması gerekmektedir.

Mevcut evsel atık yakma tesislerinin meydana getirdiği hava kirliliğinin azaltılmasına ilişkin tedbirleri öngören 89/429/EEC sayılı Direktif⁴⁰ kapsamında, eski yakma tesislerine ait yükümlülükler aşamalı olarak, yeni yakma tesislerinin şartlarına getirilecektir ve 1 Aralık 2000 tarihinden itibaren bütün yakma tesislerine uygulanacak hükümleri belirten 89/369/EEC sayılı Direktif hükümlerine tabi olacaklardır. Ayrıca, yeni evsel atık yakma tesislerinin emisyon sınırlarının standardize edildiği, yeni evsel atık yakma tesislerinde hava kirliliğinin önlenmesine ilişkin 89/369/EEC⁴¹ sayılı Direktif yürürlüğe konmuştur.

Çevre mevzuatında, temel güvenlik standartları, tıbbi işlemler ve tedavi sırasında radyasyondan korunma (iyon radyasyonun halkın ve işçilerin sağlığı için yaratacağı tehlikelerden korunulmasını sağlamak üzere temel güvenlik standartları gibi), radyolojik acil durum ile ilgili halkın bilgilendirilmesi ve radyoaktif atık yönetimi kapsamında radyoaktif atıkların topluluk içine ve dışına gönderilmesi hususlarında düzenlemeler bulunmaktadır.

³⁸ 06.02.1993 tarih ve L 030 sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.1-28.

³⁹ 28.12.2000 tarih ve L 332 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf.91-111.

⁴⁰ 15.07.1989 tarih ve L 203 sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.50-54.

⁴¹ 14.06.1989 tarih ve L 163 sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.32-36.

Biyolojik çeşitliliğin ve doğal yaşam ortamlarının korunması amacı ile flora ve faunanın doğal yaşam ortamlarının korunmasına ilişkin 92/43/EEC sayılı Direktif⁴² yayımlanmıştır. Direktife göre, Natura 2000 başlığı altında birbirine bağlı özel koruma bölgeleri (Avrupa Ekolojik Ağı) kurulacaktır. Ek 1'de gösterilen doğal yaşam ortamları ile Ek 2'de sayılan türlerin bulunduğu çevrelere, tercihli koruma statüsü verilecek veya bakım altına alınacaktır. Yabani kuşların korunmasını düzenleyen 79/409/EEC sayılı Konsey Direktifi⁴³, yaban ortamda yetişen her türlü kuş cinsi ile bunların yumurtalarının, yuvalarının ve doğal ortamlarının korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Asbestin, çevre ve insan sağlığı üzerinde birinci kategoride gösterilen zehirli maddeler içinde bulunduğu dikkate alınarak 85/467/EEC sayılı Direktif ile mavi asbestin ve asbestin kullanımı sınırlanmış ve 83/477/EEC sayılı Direktif ile de işyerlerinde asbeste maruz kalan işçilerin korunması ile ilgili hükümler yürürlüğe konmuş ve asbest emisyonu ve atıklarının havaya, suya ve toprağa karışmaması için kaynaktan önlenmesi ve azaltılmasını sağlamak üzere gerekli tedbirlerin alınması, 87/217/EEC sayılı ve 19 Mart 1987 tarihli Direktif⁴⁴ ile öngörülmüştür.

Tehlikeli maddelerin ve bileşiklerin sınıflandırılması, ambalajlanması ve etiketlenmesi konusunda üye devletlerin mevzuatlarının uyumlaştırılmasına ilişkin 1999/45/EC sayılı ve 31 Mayıs 1999 tarihli Direktif⁴⁵ aynı konuyu düzenleyen 67/548/EEC sayılı Direktif⁴⁶ esas alınarak yayımlanmıştır. Tehlikeli maddeler, sağlığa ve çevreye tehlikeli etkileri olan temizleyiciler veya katkı maddeleridir. Bu Direktif kapsamında, üye devletlerin yetkilileri, ürünlerin pazara ulaşmasından önce her türlü bilgiyi üreticiden isteyebilecektir. Üretici, yetkililere her istendiğinde ürünün etiketlenmesiyle ve diğer konularla ilgili bilgileri vermeye hazır olacaktır. Üye devlet, gerekli şartlar yerine getirilmeden, ürünü pazara gönderemeyecektir. Madde 9'a göre, üye devletler, Direktifte belirtilen şartlara uygun etiketleme işlemini yerine getirmek üzere gerekli tedbirleri almadıkça ürünler satışa sunulmayacaktır.

⁴² 22.7.1992 tarih ve L 206 sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.7-50.

⁴³ 25.04.1979 tarih ve L 103 sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.1-18.

⁴⁴ 28.3.1987 tarih ve L 85 sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.40-45.

⁴⁵ 30.07.1999 tarih ve L 200 sayılı AB Resmi Gazetesi, sf.1-68.

⁴⁶ 16.08.1967 tarih ve P 196 sayılı Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, sf.1-98.

1.6 Türkiye'nin Topluluk Çevre Mevzuatına Uyum Durumu

AB'nin 10-11 Aralık 1999 tarihinde gerçekleştirdiği Helsinki Zirvesinde ülkemizin tam üyeliğe adaylığının kabul edilmesiyle, Türkiye AB ilişkileri yeni bir sürece girmiş ve Türkiye'nin AB'ye adaylığının hukuki zeminini oluşturan Katılım Ortaklığı Belgesi ve Çerçeve Tüzüğü'nün 2001 yılında AB Konseyince onaylanmasıyla, AB Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Ulusal Programı, 19 Mart 2001'de kabul edilmiştir. AB ile ilişkilerimiz, bu tarihten itibaren, anılan belgelerde kayıtlı öncelikler kapsamında şekillenmeye başlamıştır.

Katılım Ortaklığı Belgesinin (2003/398/EC sayılı Konsey Kararı⁴⁷) çevre alanındaki kısa vadeli hedefleri arasında AB müktesebatının üstlenilmesi için bir uyum programının benimsenmesi, yatırımları finanse etmek üzere her yıl için kamu ve özel sektör finansman kaynaklarına ve uyumlaştırma maliyeti tahminlerine dayanan bir planın geliştirilmesi tedbirleri yer almaktadır. Çerçeve mevzuat, uluslararası çevre sözleşmeleri, doğa koruma, su kalitesi, atık yönetimi ve entegre kirlilik önlemesi ve kontrolü konularında müktesebatın uyumlaştırılmasına ve uygulanmasına başlanması, ayrıca, Topluluğun taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve su çerçeve direktifine uygun olarak sınıraşan sular alanında işbirliğinin geliştirilmesinin sürdürülmesi tedbirlerine yer verilmiştir. Diğer bir öncelik ise, ÇED direktifinin yürürlüğe konması ve uygulanmasıdır. Orta vadede ise, AB çevre mevzuatının uyumlaştırılmasının tamamlanması, çevre ile ilgili verilerin toplanması ve çevrenin korunmasını sağlamak için idari kapasitenin ve izleme kapasitenin güçlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin, tüm diğer sektörel politikaların tanımlarına ve uygulamalarına entegrasyonu tedbirlerine yer verilmektedir.

Katılım Ortaklığı Belgesi hedefleri dikkate alınarak hazırlanan ve 24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 Mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, **Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programında**, su kalitesinin iyileştirilmesi, atık yönetiminin etkinleştirilmesi, hava kalitesinin iyileştirilmesi, doğanın korunması, endüstriyel kirlilik ve risk yönetimi, ÇED sürecinin güçlendirilerek etkinleştirilmesi ve stratejik çevresel değerlendirme direktifine uyum sağlanması, çevresel gürültü yönetimi, kimyasallar yönetimi,

⁴⁷ 12.06.2003 tarih ve L 145sayılı AB Resmi Gazetesi, sf.40-56.

genetik olarak yapıları değiştirilmiş organizmalar ve radyasyon güvenliği ve radyasyondan korunma öncelikleri altında, AB mevzuatı ve karşılık Türk mevzuatı, sorumlu kurum ve uyumlaştırma-uygulama takvimi verilmiştir. Ancak ağır yatırım gerektiren direktiflere ilişkin uygulama takvimi belirlenememiştir. Ayrıca, kurumsal yapılanma tedbirlerine dair takvim ile finansman ihtiyaçlarına ilişkin öngörülerle birlikte, Avrupa Topluluğunun taraf olduğu çevre ile ilgili uluslararası sözleşmelere ilişkin ülkemizin durumu ve izleyeceği süreç verilmiştir⁴⁸.

Türkiye'nin Katılım Yönünde İlerlemesi Üzerine 2003 yılı İlerleme Raporunda⁴⁹, çevre alanındaki alt sektörler itibarıyla müktesebatın uyumlaştırılması ve uygulanmasına yönelik olarak önemli ölçüde çalışmaya ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır. Çevre korumanın diğer politikalara entegrasyonu, su kalitesi, endüstriyel kirlenme ve risk yönetimi konularında gelişme olmadığı belirtilmektedir. Su kalitesi konusunda, su kaynakları konusunda yeni çerçeve yasa dahil olmak üzere müktesebatın uyumlaştırılması ve uygulanması ile içme suyu ve atıksu deşarj standartlarının uyumlaştırılması konularında ilave çalışmaların, hava kalitesi konusunda müktesebatın uyumlaştırılması hava kalitesi izleme sisteminin iyileştirilmesi dahil olmak üzere mevzuatın uygulanması konusunda adımlar atılmasının gerekliliği vurgulanmaktadır. Atık yönetimi konusunda belli seviyede uyum sağlanmış olmakla birlikte, mevzuatın uyumlaştırılması ve uygulanması konularında ilave çalışmalar ile sektöre yeterli mali kaynak sağlanmasının gerekliliği belirtilmektedir. Nükleer güvenlik ve radyasyon güvenliğine ilişkin mevzuat konusunda ilerleme olmasına rağmen, kimyasallar ve genetik olarak yapıları değiştirilmiş organizmalar konularında uyumlaştırmanın tamamlanması için ve Avrupa Çevre Ajansı yükümlülüklerinin yerine getirilmesi konusunda, veri toplama sistemi de dahil olmak üzere, ilave çabalar gerektiği ifade edilmektedir. ÇED konusunda halka danışma mekanizmasının AB düzenlemeleri ile büyük ölçüde paralel olduğu, ancak sınırötesi konularda ilave çabaya ihtiyaç olduğu ve Kyoto Protokolüne taraf olunmadığı vurgulanmaktadır. Ayrıca, çevre mevzuatının etkili uygulanması konusunda çabalara, özellikle ekipman alınmasına ve personelin alınıp, eğitilmesine ihtiyaç olduğu raporda belirtilmektedir. Özetle, İlerleme Raporu, çevre mevzuatına uyum çalışmalarının yavaş ilerlediğini, mevzuat uyumu ve uygulanması açısından başlangıç aşamasında olduğumuzu ortaya koymaktadır.

⁴⁸ daha geniş bilgi için <http://www.abgs.gov.tr/up2003/up.htm>

⁴⁹ http://europa.eu.int/comm/enlargement/report_2003/index.htm

1.6.1 Türkiye'deki Çevre İle İlgili Mevzuatın Analizi

Türkiye’de çevre alanındaki mevzuat uyumlaştırma sorumlulukları farklı Bakanlıklar tarafından yürütülmekte olup, (Çevre ve Orman Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü gibi), kimi konularda yetki karmaşası sorunu ile de karşılaşılmaktadır.

MEDA’dan desteklenen ve Ocak 2002’de tamamlanan Türkiye’deki Çevre İle İlgili Mevzuatın Analizi Projesinde, Topluluğun çevre mevzuatı ile ülkemiz çevre mevzuatının karşılaştırdığı farklılık analizi çalışması ve ağır yatırım gerektiren direktifler bazında tahmini yatırım maliyetlerinin hesaplanması çalışmaları yapılmıştır (tüm çevre müktesebatının analizinin yapılması mümkün olmadığından, çerçeve direktifler, yatay mevzuat, atık yönetimi, su kalitesi, doğanın korunması ve endüstriyel kirliliğin kontrolü konuları temel alınmıştır. Analiz çalışmasının sonuçları ile proje kapsamında yer almayan mevzuat uyumu tamamlanmış mevzuatlar Ek B’de verilmektedir). Analiz çalışması, çevre müktesebatının uyumlaştırılmasında ve uygulanmasında, Türkiye'nin erken bir aşamada olduğuna dikkati çekmektedir.

Tablo 1.1⁵⁰ incelendiğinde, çevre mevzuatının uygulanması (yüksek yatırım maliyetler içeren direktifler çalışılmıştır) ile ilgili maliyetler (27 milyar Euro) yüksek olmasına rağmen (2010 nüfusuna yansıtıldığında, kişi başına yaklaşık 360 Euro, 2001 nüfusuna göre kişi başına 410 Euro), getireceği ekonomik kazanımların maliyetlere göre önemli ölçüde yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç uygulamaya geçilmesi için güçlü bir ekonomik nedendir. Yürütülmekte olan, Türkiye İçin Entegre Çevresel Uyumlaştırma Stratejisi Projesi (No:2002-31739) 2004 yılında sonuçlandığında, çevre mevzuatının uygulanması için gerekli finansmana ilişkin net değerlendirmeler ortaya koyulabilecektir.

⁵⁰ Proje kapsamında yürütülen maliyet analizi çalışmasında, 2001 yılı (Euro) fiyatları kullanılmıştır. İşletme ve bakım giderleri 20 yıl sonrası göz önüne alınarak hesaplanmıştır, bugünkü değer hesaplamasında yılda yüzde dörtlük oran kullanılmıştır. Çevre ile ilgili müktesebatın uygulanması sonucu ortaya çıkan faydalar (daha temiz hava ve su ve sağlığa katkı gibi) hesaplanmasında, çevre ile ilgili direktifleri uygulamanın tahmin edilen maddi yararları hesaplanmaya çalışılmıştır. Çalışmada özel sektöre düşen maliyetler belirlenmemiştir.

Tablo: 1.1-Çevre Mevzuatına Tahmini Uyum Maliyetleri ve Yararları (milyar Euro).

<u>Direktif</u>	<u>Kamu Sektörüne Maliyeti</u>	<u>Yararları</u> ⁵¹
Büyük Yakma Tesisleri	<u>6.6</u>	
IPPC	<u>0.48</u>	
<u>İyi Hava Kalitesi</u>	<u>0.28</u>	<u>21.2 – 94.4</u>
Seveso	=	
<u>İçme Suyu</u>	<u>1.1</u>	<u>1.5</u>
<u>Kentsel Atıksu</u>	<u>16.8</u>	<u>7.1</u>
<u>Çerçeve Su Kalitesi</u>	<u>0.19</u>	
<u>Nitrat Kirliliği</u>	<u>0.03</u>	
<u>Katı Atıklar</u>	<u>1.77</u>	<u>0.8 – 18</u>
<u>Doğal Yaşam</u> <u>Alanlarının Korunması</u>	<u>0.01</u>	
<u>Hayvanların</u> <u>Korunması</u>	=	
<u>Toplam</u>	<u>27.26</u>	<u>30.6 – 121.0</u>

Kaynak: Türkiye'deki Çevre İle İlgili Mevzuatın Analizi Projesi Final Raporu (MEDA/TUR/ENLARG/D4-01), Carl Bro Global Environment Consortium, Ocak 2002, sf.94.

Çevre mevzuatı uygulamalarının önemli ölçüde yatırım gerektirmesi, mevzuat uyumu çalışmalarını da etkilemektedir. Ülkemizde, çevre alanında mevzuat uyumu ve uygulanması çalışmaları, daha çok projeler kapsamında yürütülmektedir. Düzenli izlemesi Avrupa Birliği Genel Sekreterliği tarafından yürütülen, mevzuat uyumu ve uygulaması takvimini içeren Ulusal Programın (çevre için verilen taahhütlerin daha çok 2005 ve 2006 yıllarında yoğunlaştığı görülmektedir) ve AB fonlarından desteklenen projelerin (Ek B'de verilmektedir) uyum çalışmalarını etkinleştirmesi beklenmektedir.

⁵¹ "The Benefits of Compliance with the Environmental Acquis for the Candidate Countries", Parts B,C and D, ECOTEC,2001.

BÖLÜM: II- AVRUPA BİRLİĞİNİN GENİŞLEME SÜRECİ VE KATILIM ÖNCESİ STRATEJİ

2.1 AB'nin Genişleme Süreci

Avrupa Birliğinin yeni üyelere açık olması konusu, Paris ve Roma Antlaşmalarından beri varlığını sürdüren temel bir ilkedir. Bugüne kadar beş genişleme yaşanmış ve bu yatay entegrasyon hareketleri sonucunda, 25 üye devleti kapsayan bir birlik haline gelinmiştir. Söz konusu genişleme dalgalarında yer alan tüm ülkeler için, resmi olarak antlaşmalarda yer alan tek maddi koşul olan “Avrupalılık kriterine” istinat edilmiştir. Uygulamada, aday ülkelerin katılımı için bir takım koşullar belirlenmiştir⁵². Örneğin İngiltere ile yapılan müzakerelerde Topluluk müktesebatına uyum katılımın ön koşulu olarak saptanmıştır. Kopenhag Zirvesinde, gelecekteki üyeler tarafından yerine getirilmesi gereken koşullar formüle edilmiştir. Kopenhag kriterlerinin ilki siyasi, ikincisi ekonomik kriterler ve üçüncüsü aday ülkelerin siyasi, ekonomik ve parasal birlik hedeflerine uyum da dahil olmak üzere, üyelik yükümlülüklerini üstlenme kabiliyetine sahip olmasıdır⁵³. AB müktesebatının aday ülkeler tarafından kabul edilmesinde geçiş düzenlemelerine izin verilirken, Topluluk kurallarında herhangi bir değişikliğe gidilmesi mümkün değildir⁵⁴. 1995 tarihli Madrid Zirvesinde Topluluk mevzuatının ulusal mevzuata aktarılmasının önemli olduğu vurgulanmış ancak mevzuatın uygun idari ve adli yapılar aracılığıyla etkili şekilde uygulanmasının daha önemli olduğu belirtilmiştir⁵⁵.

21-22 Haziran 1993'te yapılan Kopenhag Zirvesinde, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerine genişleme kapılarının açılmasının ardından, ülkeler Maastricht Antlaşmasının “O” maddesi uyarınca AB'ye tam üyelik başvurularını Konseye sunmuşlardır. 15-16 Aralık 1995'te yapılan Madrid Zirvesinde, Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi,

⁵² Açıkmışe, S.A., (2001), Avrupa Birliğinin Genişlemesi ve Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri, Ankara, Ankara Üniversitesi, sf.12

⁵³ Copenhagen European Council, Bulletin of the European Communities, No.6/1993, Luxembourg, Office for official Publications of the European Communities, 1993, sf.13.

⁵⁴ Preston, C., “Obstacles to EU Enlargement: The Classical Community Method and Prospects for a Wider Europe,” Journal of Common Market Studies, 1995, c.33, No.3, sf.453.

⁵⁵ Madrid European Council, Bulletin of the European Communities, No. 12/1995, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 1996, sf.9-51.

Komisyon'dan bu başvurular hakkındaki görüşlerini hazırlamasını istemiştir. Komisyona genişleme hakkında bir "karma rapor", genişlemenin Topluluk politikaları üzerindeki etkilerinin değerlendirildiği bir başka rapor ve AB'nin gelecekteki mali çerçevesinin analizini yapan bir "bildiri" hazırlama görevi bu zirvede verilmiştir⁵⁶. Komisyon tarafından hazırlanması istenilen bu belgeler, 15 Temmuz 1997 tarihinde Konsey ve Parlamento'ya "Daha Güçlü ve Geniş bir Birlik için Gündem 2000" adı altında sunulmuştur.

2.2 Lüksemburg Zirvesi ve Güçlendirilmiş Katılım Öncesi Strateji

15-16 Aralık 1995'te Madrid'de bir araya gelen üye devletlerin liderleri, Kopenhag kriterleri ve Essen'de tanımlanan Katılım Öncesi Strateji temelinde, kapsamlı bir hazırlık yapılması gerektiğini belirtip, yeni stratejinin aday ülkelerin AB'ye aşamalı olarak entegre olabilmeleri için gerekli koşulları yaratması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu çerçevede Komisyon hazırlıklarını, Gündem 2000 Bildirisinin ikinci cildinde, "Katılım Öncesi Stratejinin Güçlendirilmesi" başlığı altında, Lüksemburg Zirvesine sunmuştur. Katılım Öncesi Strateji için yeni bir yapı öngören bu öneriler Lüksemburg'da devlet ve hükümet başkanları tarafından onaylanmış ve Güçlendirilmiş Katılım Öncesi Stratejisi oluşturulmuştur⁵⁷.

12-13 Aralık 1997 tarihli Lüksemburg Zirvesinde, AB'ye üyelik için başvuran ülkeleri kapsayan çok katmanlı bir genişleme süreci başlamıştır. Bu katmanlardan ilki, AB'ye üye devletlerle, aday ülkeleri biraya getiren ve çok taraflı çerçeve niteliği taşıyan Avrupa Konferansıdır. Katmanlardan ikincisi "katılım süreci"dir. Zirvenin Sonuç Bildirisinde Merkezi ve Doğu Avrupa'daki ortak ülkelerle tam üyelik sürecinin resmen başlayacağı teyit edilmiştir. Katılım süreci dahilinde bulunan bu ülkeleri üyeliğe hazırlayacak Katılım Öncesi Stratejinin güçlendirilmesi, aday ülkelerin Kopenhag kriterlerini yerine getirme konusundaki gelişme ivmesinin izlenmesi, bu alanda Komisyon tarafından her yıl düzenli raporlar hazırlanması ve son olarak da katılım müzakerelerinin yapılması, katılım sürecinin önemli unsurları olarak tespit edilmiştir. Çok katmanlı stratejinin üçüncü ve son ayağı, aslında ikinci katmanın da bir parçası sayabileceğimiz Kıbrıs, Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti,

⁵⁶ Ibid., sf.18.

⁵⁷ Lüksemburg Zirvesinde Kıbrıs için özel bir strateji belirlenmesine, Türkiye için de Avrupa Stratejisinin oluşturulmasına karar verilmiştir. Helsinki Zirvesinde, Türkiye için Avrupa Stratejisi üzerine inşa edilen bir Katılım Öncesi Strateji oluşturulmuştur. Malta için ise Ekim 1998'de üyelik başvurusunun yinelenmesinin ardından özel bir Katılım Öncesi Strateji benimsenmiştir.

Estonya ve Slovenya'yı kapsayan katılım müzakereleri sürecidir. Zirvede, 1998'de Kıbrıs ve yukarıda belirtilen beş ülke ile müzakerelere geçilmesine karar verilmiştir⁵⁸.

Lüksemburg Zirvesinde onaylanan yeni yapı çerçevesinde, Topluluk müktesebatının tüm aday ülkeler tarafından benimsenmesinin sağlanması için her aday ülkenin gereksinimleri göz önünde bulundurularak Topluluk tarafından yapılacak yardımların Katılım Ortaklıkları adı altında tek bir çerçevede toplanması, Topluluk müktesebatının aday ülkeler tarafından daha etkili bir biçimde uygulanması için bu ülkelerin, Topluluk program ve mekanizmalarına katılımlarının sağlanması, Merkezi ve Doğu Avrupa'daki ortak ülkelerin AB'ye tam üyelik başvuruları hakkında Komisyonun hazırladığı görüşlerde belirlenen sorunların çözülmesi alanında bu ülkelere destek verilmesi amaçlanmıştır⁵⁹.

2.2.1 Güçlendirilmiş Katılım Öncesi Stratejinin Mali Kaynakları

Komisyon, Gündem 2000'de, aday ülkelere katılım öncesinde yapılacak mali yardımlar bakımından yeni bir yaklaşım önermiştir. Bu çerçevede, PHARE, Güçlendirilmiş Katılım Öncesi Stratejinin temel mali aracı olmaya devam edecek, ayrıca, aday ülkelerde ilgili sektörlerin üyelik sonrasındaki rekabet güçlerinin artırılmasına ve kurumsal yapılanmanın AB üyeliğine hazırlanabilmesine yönelik tedbirlerin alınması gerektiğinden hareketle, Tarım ve Kırsal Kalkınma Özel Katılım Programı (SAPARD) ile Yapısal Araçlara Yönelik Katılım Öncesi Program (ISPA) oluşturulacaktır. Komisyon, ayrıca PHARE programının da değiştirilmesini öngörmüştür. Bu çerçevede PHARE, iki öncelikli amaç olan, adli ve idari kapasitenin güçlendirilmesi ile müktesebatın benimsenmesi ve uygulanmasına yönelik yatırım yapılması hedeflerine odaklanacaktır. Lüksemburg Zirvesinin ardından, PHARE dışındaki iki mali aracın oluşumu için gereken yasal prosedür başlatılmış, SAPARD ve ISPA 24-25 Mart 1999 tarihli Berlin Zirvesinde resmen kabul edilmiştir.

⁵⁸ Luxembourg European Council, Bulletin of the European Communities, No.12/1997, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 1998, s.9-11.

⁵⁹ Agenda 2000 and Turkey, (1997), Volume-I, Ankara, State Planning Organization, sf.173.

2.2.1.1 PHARE⁶⁰

1990 yılında yürürlüğe giren PHARE programı bu tarihte sadece Polonya ve Macaristan ülkelerine yardım sağlamaktaydı. Aynı yıl, Bulgaristan, Çekoslovakya, Yugoslavya ve Romanya PHARE kapsamına dahil olmuşlardır. 1992 yılının başında PHARE, Arnavutluk, Estonya, Letonya ve Litvanya ülkelerini içine almıştır. 1992 yıllarının ortalarında Slovenya PHARE programına katılmıştır. 2001 yılından itibaren Arnavutluk, Bosna Hersek CARDS programı kapsamına alınmışlardır. 2000 yılında uygulamaya giren iki yeni programla birlikte PHARE programının kapsamında yer alan yardım alanlarında da bir değişim olmuştur. Yeni programların ilgilendiği alanlar, PHARE kapsamından çıkarken ekonomik ve sosyal uyum gibi yeni hedefler PHARE kapsamına alınmıştır.

PHARE programının %30'unu oluşturan kurumsal yapılanma, aday ülkelerin ekonomik, sosyal ve idari kapasitelerini AB standartlarına yükseltmek üzere gerekli olan insani ve yapısal kaynakları geliştirmek ve bunları uygulamaya sokmak olarak anlaşılabilir. %35'i Mevzuat uyumunu sağlamaya yönelik düzenleyici (kurumsal) altyapı yatırımlarının finansmanına (iç pazarın çalışmasına yönelik ekipmanlara yönelik yatırımlar gibi), kalan %35'i ise üye devletlerde Yapısal Fonlarla desteklenen tedbirlere benzer tedbirler yoluyla, ekonomik ve sosyal uyum için gerekli yatırımların finansmanına ayrılmıştır.

Merkezi ve Doğu Avrupa aday ülkeleri için AB'ye katılım kapsamında PHARE⁶¹ programının önceliklerini ve yapılması gereken çalışmaları belirleyen araçlar, Katılım Ortaklığı Belgesi, Müktesebatın Kabulü İçin Ulusal Program, Ulusal Kalkınma Planı (UKP-2000 yılından itibaren uygulamaya giren Ulusal Kalkınma Planı, aday ülkelerdeki bölgesel gelişmeyi sağlamayı hedeflemektedir. Böylece, AB'de uygulanan ekonomik ve sosyal uyum politikalarına benzer bir kalkınma stratejisi izlenmesi öngörülmektedir)⁶², ilerleme raporları, müzakere sürecidir.

⁶⁰ European Commission, "The Enlargement Process And The Three Pre-Accession Instruments: PHARE, ISPA, SAPARD", Proceedings of the conference organized by DG Enlargement and Permanent Representation of Sweden and Austria to the European Union, February 2002.

⁶¹ Ülkemize sağlanan Katılım Öncesi Mali Yardımlar Phare ilkeleri çerçevesinde kullanılmaktadır.

⁶² Türkiye Ön UKP'yi hazırlamıştır, daha geniş bilgi için <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/o-ukp.pdf>

2.2.1.2 ISPA⁶³

ISPA programı, AB’de uygulanan Uyum Fonuna benzer bir şekilde çalışan bir yardım aracıdır. ISPA, aday ülkelerin (Bulgaristan, Romanya, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Estonya, Slovenya) çevre ve ulaştırma alanlarında, yürürlükteki AB mevzuatına uyumlarını hızlandıracak yatırımlara mali destek sağlamaktadır. ISPA⁶⁴, 1267/1999/EC sayılı Konsey Tüzüğüne göre yürütülmekte olup, temellerini Katılım Ortaklıkları, Ulusal Program, UKP, İlerleme Raporları ve Ulusal Çevre ve Taşımacılık Sektörleri ISPA Stratejilerinden almaktadır. ISPA çevre altyapısı alanında, ağır yatırım gerektiren direktiflerde (içmesuyu, atıksu arıtma, katı atık yönetimi, hava kirliliği, entegre kirlilik kontrol) yoğunlaşmaktadır. 2002 yılı itibarıyla ana sektör atıksu arıtımı olarak ortaya çıkmıştır. Takiben içme suyu ve katı atık yönetimi gelmektedir. ISPA’nın sınırlı bir bölümü de proje hazırlama ve proje yönetimine kullanılabilir. ISPA, aday ülkelere, 2000-2006 yıllarını kapsamak üzere yılda 1040 milyon Euro (1999 yılı fiyatları ile) tutarında yardım yapmayı öngörmektedir. Ulaştırma ve çevre alanlarında yapılacak yardımlar eşit olarak dağıtılmıştır. ISPA proje maliyetinin en fazla %75’ini karşılayabilir. Bazı istisnai durumlarda bu oran %85’e kadar çıkabilir. Geri kalan miktar, diğer bazı kurumların, Avrupa Yatırım Bankası (AYB), Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Kuzey AYB, Kuzey Avrupa Çevre Fonu ve ulusal kaynaklar ortak finansmanı ile karşılanmaktadır.

AB, ISPA kapsamında yapılan yardımlarla, proje kapsamında yapılacak çeşitli işlerin maliyetine katkıda bulunmaktadır. Bu çerçevede, ISPA yardımları üç çeşit sözleşme ile aday ülkelere aktarılmaktadır: Proje kapsamında gerekli olan hizmet maliyetinin karşılanması (hizmetlerin önemli bir kısmını projenin yönetimi ve denetimi oluşturmaktadır), proje için gerekli olan malzeme ve ekipman maliyetinin karşılanması, projelerin gerçekleştirilmesi kapsamındaki işlerin maliyetinin karşılanması (ISPA kapsamındaki sözleşmelerin büyük çoğunluğunu bu türden sözleşmeler oluşturmaktadır).

⁶³ http://www.europa.eu.int/comm/enlargement/financial_assistance.htm

⁶⁴ Türkiye, ISPA’dan yararlanamamaktadır.

2.2.2 Güçlendirilmiş Katılım Öncesi Stratejinin Araçları

Güçlendirilmiş Katılım Öncesi Stratejinin hukuki araçları Avrupa Anlaşmalarının yanı sıra Katılım Ortaklıkları, AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Program ve Topluluk program ve ajanslarına katılımdır. Lüksemburg Zirvesine kadar Katılım Öncesi Stratejinin temel unsurlarından biri olan Beyaz Kitap⁶⁵, aday ülkelerin iç pazar mevzuatına uyum için kullandıkları bir dokümandır; ancak, Topluluğa katılım için tüm AB Müktesebatına uyulması gerekmektedir. Güçlendirilmiş Katılım Öncesi Strateji çerçevesinde iç pazar mevzuatına uyum konusu Katılım Ortaklıkları kapsamında ele alınmıştır.

622/98/EC sayılı Konsey Tüzüğü ile Katılım Ortaklıklarının hukuki temeli atılmıştır. Katılım Ortaklıkları aday ülkelerin üyelik hazırlıklarındaki önceliklerini (kısa ve orta vadeli öncelikler) ve bu önceliklerin uygulanmasındaki mali yardımları tek bir çerçevede toplamaktadır. Komisyon tarafından aday ülke hakkında hazırlanan Katılım Ortaklıkları konusunda Konsey nitelikli çoğunlukla karar almaktadır. Aday ülkeler, Gündem 2000'de önerildiği üzere, Katılım Ortaklığı Belgesini temel alan, AB müktesebatının üstlenilmesi çerçevesinde yürütülecek çalışmaları, öncelikleri, mevzuat uyumuna ilişkin takvimi, idari kapasite ve mali imkanları gösteren Ulusal Programlar hazırlamaktadırlar.

2.3 Lüksemburg Zirvesi Sonrası Gelişmeler

Komisyon, 3 Nisan 1998'de Merkezi ve Doğu Avrupa'daki on aday ülke ile genel bir bilgilendirme toplantısı çerçevesinde Topluluk müktesebatının taranması sürecini başlatmıştır. Komisyon, bu aşamayı Lüksemburg'da katılım müzakerelerinin başlatılmasını öngördüğü beş ülke ile sınırlamamış, ikinci dalgada yer alan ülkeler için de tarama sürecini başlatarak, ileride bu ülkelerle yapılacak müzakereler açısından kolaylık sağlamıştır⁶⁶. 3 Nisan 1998'deki genel toplantının ardından Topluluk müktesebatının analitik incelenmesi sürecine 1998 yılı Nisan sonunda başlanmış ve 31 bölümün taranması birinci dalgada yer alan adaylar için Temmuz 1999, ikinci dalgada yer alan adaylar için Eylül 1999'da sona ermiştir.

⁶⁵ White Paper: Preparation of the Associated Countries of Central and Eastern Europe for Integration into the Internal Market of the Union, COM (95) 163, May 1995.

⁶⁶ European Commission, "General Report on the Activities of the European Union", 1997, sf.276.

1998'in ikinci yarısında, ilk dalgada yer alan ülkeler, müktesebatın 31 bölümüne ilişkin tarama sürecinin tamamen sonuçlandırılmasını beklemeksizin, tarama işlemi tamamlanmış olan bölümlerde "Esasa İlişkin Müzakerelerin" başlatılması yönündeki taleplerini dile getirmişler ve Eylül ayının başında Topluluk müktesebatının taranmış olan yedi bölümüne ilişkin müzakere pozisyonlarını Konsey ve Komisyona sunmuşlardır (Bu yedi bölüm şunlardır: Bilim ve Araştırma, Telekomünikasyon ve Bilişim Teknolojisi, Eğitim ve Öğretim, Kültür Politikası ve Görsel İşitsel Politika, Sanayi Politikası, KOBİ'ler, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası. Müktesebatın bu yedi bölümüne ilişkin tarama süreci 5 aday ülke ile Temmuz 1998'de tamamlanmıştır). Konsey, 5 Ekim 1998 tarihli toplantısında, 10 Kasım'da Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Kıbrıs ve Estonya ile Topluluk müktesebatının taranmış olan bu yedi bölümünde esasa ilişkin müzakerelerin başlatılmasına karar vermiştir. 9 Kasım'da AB'nin bu yedi bölüm hakkındaki müzakereler için "ortak tutumunu" belirleyen belge Konsey tarafından oy birliği ile onaylanmış ve katılım müzakereleri resmen başlamıştır⁶⁷. Helsinki Zirvesinde, ikinci dalgada yer alan, Bulgaristan, Romanya, Litvanya, Letonya, Malta ve Slovakya müzakere sürecine dahil edilirken, Türkiye'ye adaylık statüsü verilmiştir.

Nice'de en ileri durumdaki ülkelerle 2002'de müzakerelerin tamamlanabileceği ve böylece bu ülkelerin 2004'de Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılabilecekleri belirtilmiştir. 12-13 Aralık 2002 Kopenhag Zirvesinde 1 Mayıs 2004 tarihi itibari ile Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Slovenya, Litvanya, Letonya, Estonya, Slovakya, Malta ve Kıbrıs'ın tam üye olmasına karar verilmiştir. Bulgaristan ve Romanya için ise katılım tarihi 2007 olarak belirlenmiştir. Öte yandan, Kopenhag siyasi kriterlerinin karşılandığı ilerleme raporunda belirtilip, müzakerelerin başlaması tavsiye edilir ise, Aralık 2004'ten itibaren Türkiye ile müzakerelerin başlayabileceği belirtilmiştir.

⁶⁷ European Commission, "General Report on the Activities of the European Union", 1997, s.276.

BÖLÜM III. KATILIM MÜZAKERELERİ

3.1 Katılım Müzakereleri Süreci

Katılım müzakereleri 2 aşamalı olarak gerçekleşir: “Topluluk müktesebatının analitik incelenmesi süreci” (tarama süreci) ve “esasa ilişkin müzakereler”.

Komisyon tarafından aday ülkelerle birlikte yürütülecek Topluluk müktesebatının analitik incelenmesi süreci ile amaçlanan, aday ülkelerin müktesebata ne derece uyum sağladıklarının tespit edilmesi ve ne tür düzenlemeler yapılması gerektiğinin saptanmasıdır. Tarama süreci iki aşamalıdır: ilk aşamada çok taraflı görüşmeler yapılarak Komisyon uzmanları tarafından müktesebatın 31 bölümünden her biri⁶⁸, aday ülkelere ayrıntılı bir biçimde tanıtılır. Çok taraflı görüşmelerin ardından yapılan ikili toplantılarda aday ülkelere inceleme kapsamındaki bölüm için geçiş düzenlemeleri talep edip etmediği, müktesebata uyum için gerekli yasaları çıkarıp çıkarmadığı, müktesebatı uygulamak için gerekli idari yapıya sahip olup olmadığı sorulur. Sorulara verilecek yazılı ve sözlü cevaplar, müzakereler sırasında çıkabilecek sorunları belirlemek açısından önemlidir. Komisyon, bu iki aşamanın sonunda müktesebatın taranan bölümüne ilişkin müzakerelerde çıkabilecek sorunlar hakkında bir rapor hazırlar⁶⁹.

Esasa ilişkin müzakereler, üye devletlerle başvuran devlet arasında yapılan hükümetlerarası konferans şeklinde gerçekleşir. Katılım müzakereleri, Komisyonun desteği ile üye devletlerin kendileri tarafından yürütülür. Müzakerelerde, hangi bölümlerin ilk olarak ele alınacağına karar verildikten sonra, aday ülkeler müzakere pozisyonlarını hazırlayarak Brüksel’e gönderir. Komisyon her bir müzakere pozisyonu belgesi üzerinde çalışarak, ilgili müzakere başlığına dair taslak ortak tutum belgesini hazırlar. Ortak tutumlara, Konsey, Komisyonun sunduğu öneriler temelinde oybirliğiyle karar verir. Konsey içinde ortak pozisyonların hazırlanmasında ise işin çoğunu, üye devletlerin AB nezdindeki

⁶⁸ Topluluk, her genişleme öncesinde müzakerelerde ele alınacak konu başlıklarını saptar. 1998’de başlayacak müzakereler için Topluluk müktesebatı 31 bölüme ayrılmış ve böylece müzakerelerin gündemi belirlenmiştir.

⁶⁹ Açıkmeşe, S.A., (2001), Avrupa Birliğinin Genişlemesi ve Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri, Ankara, Ankara Üniversitesi, sf.175.

büyükelçilerinden oluşan Daimi Temsilciler Komitesi (COREPER) yapmaktadır⁷⁰. Komisyon, ortak pozisyonların şekillenmesinde gerekirse, üye devletler arasında arabulucu rolü oynayabilir.

6 ayda bir bakanlar, ayda bir kez de büyükelçiler (deputies level) düzeyinde ikili katılım konferansları çerçevesinde yürütülen esasa ilişkin müzakerelerde, müzakere konusu olan müktesebat bölümü hakkında aday ülkenin pozisyonu ve AB'nin tutumu ortak bir paydada birleştirilmeye çalışılır. Katılım konferansı eşitler arasında gerçekleşen bir müzakere niteliği taşımaz. Zira müktesebatı benimseme ve uyum yükü tümüyle yeni üye olacak devlete yüklenmiştir. Aday ülke belli durumlarda ve sınırlı ölçüde, mevzuatın bazı kısımlarında geçiş dönemleri veya geçici muafiyetler elde etse de müktesebatı tümüyle kabul etmelidir. Müzakerelerde taraflar, katılım koşulları ve olası geçiş düzenlemeleri üzerine yoğun bir hükümetlerarası pazarlığa girişirler. Aday ülke açısından süreç, AB'nin iç politika sorunlarının çözümünü izlemeyi ve beklemeyi gerektirdiği için sıkıntılı geçer. Özellikle ortak tutumların oybirliğiyle belirlenmesi uzlaşma arayışlarını uzatır. Aday ülkenin üyeliğinin getireceği yükün bir ya da birkaç üye devlete düşmesi halinde durum daha da zorlaşır. Komisyon araya girerek, tarafları uzlaştırabilecek bir çözüm ortaya koymaya çalışır, sorunu çözemezse en üst seviyede (devlet ya da hükümet başkanları) bir siyasi müdahale kilitlenmeyi kırabilir. Son olarak bu aşamada, müzakerelerin sonuçlandırılıp katılım antlaşmasının imzalanacağı hedef tarih de belirlenmeye çalışılır⁷¹.

Lüksemburg kararları uyarınca aday ülkelerle ayrı ayrı yapılan müzakerelerin hızı, aday ülkenin üyelik yolunda ne ölçüde hazır olduğuna ve çözülecek sorunların karmaşıklığına bağlıdır. Aday ülkenin, söz konusu bölüm kapsamındaki mevzuatı tamamıyla kabul etmesi geçiş dönemi talep etmemesi veya geçiş düzenlemeleri konusunda anlaşmaya varılması durumunda o bölümdeki müzakereler geçici olarak kapatılacaktır⁷². Bu bölümler, aday ülkenin, Topluluk müktesebatını benimseme ve uygulama konusundaki taahhütlerini gerçekleştirip gerçekleştirmediğinin belirlenmesi ve sürekli gelişim halinde olan mevzuattaki değişikliklerin dikkate alınması amacıyla yeniden açılabilir. AB mevzuatının uyumlaştırılması

⁷⁰ A. Mayhew, "Enlargement of the European Union: An Analysis Of the Negotiations with the Central and Eastern European Candidate Countries, Alan Mayhew", SEI Working Paper NO:39, 2000, sf.69-70.

⁷¹ Kurtbağ, Ö., (2002), Avrupa Birliği Genişlemesi ve Türkiye'nin Birliğe Tam Üyeliği, Ankara, Ankara Üniversitesi, sf. 31.

⁷² A. Mayhew, "Enlargement of the European Union: An Analysis Of the Negotiations with the Central and Eastern European Candidate Countries, Alan Mayhew", SEI Working Paper NO:39, 2000, sf.71.

ve uygulamasına ilişkin takvim ve idari yapının güçlendirilmesi konularındaki planlar netleştirildiğinde, söz konusu başlıktaki müzakereler kapatılabilmektedir⁷³.

10-11 Aralık 1999 tarihli Helsinki Zirvesinde katılım müzakerelerinin açılması ve yürütülmesindeki prosedür bakımından bir takım yenilikler getirilmiştir. AB, müzakerelerin açılması konusunda, tüm adaylarla, aynı müktesebat bölümlerinin eş zamanlı olarak müzakerelere açılması yöntemini terk etmektedir. Bundan sonra izlenecek yöntem her aday ülkenin bireysel hazırlık derecesinin değerlendirilmesi suretiyle o aday için açılacak bölümlere ve bu bölümlerin sayısına karar verilmesi şeklindedir. Dolayısıyla, her aday ülkenin diğerlerinden bağımsız olarak kendi durumuna göre müzakerelerde ilerlemesi söz konusu olacağından müzakerelere 2000 yılından itibaren katılanlar açısından diğerlerine yetişme fırsatı doğacaktır. Aday ülkelerin bölümlerin geçici olarak kapatılması konusunu siyasi prestij meselesi yaparak, AB üzerinde tüm bölümlerin geçici olarak kapatılması ve sorunların nihai olarak yapılacak müzakerelere bırakılması yönünde baskı oluşturması, katılım için yeterli hazırlığın yapılmasını engellemekteydi. Komisyon, yeni bir prosedür benimseyerek müzakereler ve hazırlık süreci arasında güçlü bir bağ kurmuş, böylece de adayların hazırlıklarının taahhütleriyle uyumlu olduğu konusunda kesin emin olmadıkça, hiçbir bölümün geçici olarak kapatılmamasına karar vermiştir. Komisyon, geçiş dönemleri bakımından da yeni öneriler getirmiştir. Tek Pazarın işleyişine ilişkin alanlarda, süre ve kapsam bakımından sınırlı geçiş dönemleri öngörülürken, büyük harcama ve çaba gerektiren müktesebat konuları için (örneğin, çevre, enerji, altyapı) belirli dönemlere yayılmış geçiş düzenlemelerinin kabul edilebileceği ifade edilmiştir⁷⁴.

Nice Stratejisi, müzakerelerde aday ülkeler tarafından talep edilen geçiş süreleri konusunda bir takım yenilikler getirmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi katılım müzakereleri, adayların müktesebatı kabul etmeleri ve katılımdan sonra etkili biçimde uygulamaları ilkesine dayalıdır. Nice'de, aday ülkelerin geçiş dönemleri taleplerinin, genel ilkeler ışığında yeniden analiz edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede geçiş dönemi talepleri hakkında 3 tür karar verilecektir: *Kabul edilebilir*: Bu kategori, teknik nitelikte olan ve ciddi sorun içermeyen geçiş düzenlemelerini kapsamaktadır. *Müzakere edilebilir*: Bu kategori, rekabet veya iç pazarın işleyişi üzerinde etkileri olan veya zaman ve kapsam

⁷³ European Commission, "Enlargement of the European Union: Guide to the Negotiations Chapter By Chapter", Aralık 2003, sf.69.

⁷⁴ Helsinki European Council, Bulletin of the European Communities, No.12/1999, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2000, sf.7-37.

bakımından daha geniş talepleri kapsamaktadır. Komisyon, belirli koşullar altında ve belirli süre için bu kategoride geçiş düzenlemeleri tavsiye edebilir. *Kabul edilemez*: Temel nitelikte sorunlar içeren geçiş düzenlemeleri kabul edilemez⁷⁵. Nice’de müzakerelerin kolaylaştırılması ve çabuk ilerlemesini sağlamak amacıyla, sınırlı sayıda çözülmemiş sorunları olan bölümlerdeki sorunlara ileri bir tarihte çözüm bulunacağı belirtilerek; bir kenara ayrılması şeklinde bir formül oluşturulmuştur. Bu uygulama ile açık kalan bölüm sayısı azalacak ve çözüm bekleyen sorunlar daha net biçimde belirlenebilecektir.

Değişik nedenlerle geçiş süreleri konusunda uzlaşmaya varılmaktadır: Teknik nedenler: Katılım tarihinde, müktesebatın uygulanması teknik olarak mümkün olamayabilmektedir. Örneğin, mevzuat uyumu için fesh edilmesi gereken ancak AB’ye katılımdan önce sonlandırılmayan uluslararası anlaşma veya uyum için gerekli ekipmanın veya kurulması gereken tesisin katılım tarihinden önce hazır olamayacağı durumlar. Sistemik değişikliğin etkilerinin azaltılmasının gerektiği durumlar: Örneğin, İspanya’nın belli tarımsal ürünlerinin AB piyasasına girişi konusunda AB’nin istediği geçiş süresi gibi. Aday ülkelerdeki yüksek standartların korunması: Örneğin daha yüksek çevre standartlarına sahip EFTA ülkelerine sağlanan geçiş süreleri. Temel ulusal çıkarların korunması ihtiyacı: Yabancılara arazi satışı konusundaki sınırlamalar, Avusturya’da ağır kamyonların geçişlerinin kontrol edilmesi. Aday ülkelere sosyal ve ekonomik geçiş için yardım etmek ihtiyacı. Temel mali nedenler: AB mevzuatının uygulamalarının girişimcilere ve ülke bütçesine olası etkileri veya Topluluk bütçesinde genişleme nedeni ile oluşan yükler⁷⁶.

Kimi aday ülkeler, müzakere pozisyonlarında katılım tarihinden itibaren ne kadar süre geçiş dönemi istediklerini belirtirken, bazı ülkeler uygulama için, kesin tarihler belirlemişlerdir. Katılım sürecinde karşılaşılan teknik problemler, o günden itibaren belli bir süre tanınarak çözülebilir, bu nedenle, çözüm için genellikle katılım tarihinden bağımsız bir tarih belirlenebilmektedir. Problemin mali veya daha karmaşık etkilerinin olduğu durumlarda tarih genellikle katılım tarihinden itibaren verilmektedir, çünkü, ilgili tedbirin uygulanmasının yakın zamanda negatif etkilerinin olduğu düşünülmektedir⁷⁷.

⁷⁵ http://europa.eu.int/comm/enlargement/report_11_00/index.htm

⁷⁶ Mayhew, A., “Enlargement of the European Union: An Analysis Of the Negotiations with the Central and Eastern European Candidate Countries”, SEI Working Paper NO:39, December 2000, sf.13.

⁷⁷ Mayhew, A., “Enlargement of the European Union: An Analysis Of the Negotiations with the Central and Eastern European Candidate Countries”, SEI Working Paper NO:39, December 2000, sf.13.

Aday ülkeler tarafından derogasyonlar da istenebilmektedir, ancak, çok nadir anlaşmaya varılabilmektedir. En popüler, sürekli derogasyon İsveç’le yapılan çiğneme tütünü için yürütülen derogasyon müzakeresidir. Kalıcı derogasyonlar konusunda istisnai durumlar dışında (iç pazara hiçbir etkinin olmadığı durumlarda), anlaşmaya varılması mümkün değildir. Geçiş süreleri ile aynı nedenle geçici derogasyonlar verilebilir. Geçici derogasyonların farkı, aday ülkeye, Topluluk mevzuatının uygulanmasını, geçiş planı sunmadan belli bir süre kenara bırakması konusunda (set aside), imkan verilmesidir⁷⁸. AB, aday ülkelerle uzun geçiş dönemleri içeren geçiş düzenlemeleri konusunda anlaşmak istemese de potansiyel olarak her şey müzakere edilebilir. Ancak, AB’den talep edilen her imtiyaz, müzakere sermayesinin bir kısmını kullanmaktadır⁷⁹.

Müzakere süreci incelendiğinde, AB’nin, genellikle, müzakere pozisyonlarına, aday ülkelere yöneltilen bir dizi soru ile cevap verdiği ve aday ülkelerin yeni müzakere pozisyonu belgeleri ve Birliğin yeni Ortak Tutum Belgeleri hazırladıkları görülür. İlgili müzakere bölümü üzerinde anlaşmaya varıldığında, Birlik geçici olarak kapatılan bölümlere geri dönme hakkını saklı tutmasına rağmen, ilgili müzakere bölümü kapatılır. Müzakere bölümleri kapatıldıkça, sorunlu alanlar, müzakerelerin önemli bölümleri, ortaya çıkmaya başlar. Bazı geçiş süresi taleplerinin geri çekilmesi ile müzakerelerdeki farklılıklar kapatılmaya başlar ve bütün müzakere başlıkları üzerinden topluca yürütülecek olan son müzakerelere yaklaşılır. Müzakerelerin kapatılması ile birlikte, üye ülkelerle, aday ülke arasında katılım antlaşması imzalanır. Antlaşma onaylanmak üzere, üye ülke ve aday ülke parlamentolarına gönderilir. Katılım Antlaşması basit çoğunluk ilkesi ile Avrupa Parlamentosunda da onaylanır⁸⁰.

3.2 Müzakere Pozisyonlarının Hazırlanması⁸¹

Müzakere pozisyonları, aday ülkelerin, AB müktesebatını kendi mevzuatlarına nasıl aktaracaklarını, uygulayacaklarını, mevzuat uyumuna ve uygulamaya ilişkin takvimi, uygulama için gerekli altyapının oluşturulması için izleyecekleri yöntemleri gösterdikleri dokümanlardır. Aday ülkeler, her müzakere başlığına ait kendi pozisyon belgelerini sunarak,

⁷⁸ Ibid., sf.13.

⁷⁹ Ibid., sf.14.

⁸⁰ Ibid., sf.68-71.

⁸¹ <http://www.gov.si/ops/ang/index.html>

üye ülkeleri karşılık olarak her bir müzakere bölümü için ortak tutum belgelerini sunmaya davet etmektedirler. Aday ülkeler, beklenen üyelik tarihine kadar uygulayamayacakları AB mevzuatlarını değerlendirir ve müzakere pozisyonlarında geçiş süresi talep edebilirler. Katılım Antlaşmasına temel teşkil ettiği için müzakere pozisyonlarının büyük bir titizlikle hazırlanmaları gerekir. Bütün müzakere sonuçlarını içeren Katılım Antlaşması, aday ülkelerin AB üyesi olabilmek için verdiği en üst taahhüttür.

Müzakere pozisyonlarının yapısı konuya ve ele alınan müzakere başlığının kapsamına göre değişmektedir, ancak, her müzakere pozisyonu giriş ve gerekçe (justification) bölümlerini içermektedir. Giriş bölümünde, müzakere başlığına ilişkin olarak aday ülkedeki durum, mevzuat uyumu konusunda gelinen nokta, mevzuatın uygulamasından sorumlu kurum ve kuruluşlar ile istenilen geçiş süreleri ve/veya derogasyonlar özetlenir. Gerekçe bölümünde, giriş bölümündeki konular detaylandırılır ve geçiş süresi/derogasyon konularının kapsamlılaştırılmasına ve gerekçelendirilmesine özel önem verilir, kimi zaman müzakere pozisyonu, hazırlanan tablolar, analiz ve ilave bilgi içeren eklerle netleştirilir.

Aday ülkeler müzakere pozisyonlarını hazırlarlarken, teknik gerekçelerle, katılım için tarihler belirlemişlerdir. Örneğin, Macaristan 2002 yılını, Slovakya 1 Ocak 2004, Çek Cumhuriyeti 1 Ocak 2003 tarihini seçmiştir. Söz konusu tarihler, etki analizlerinde ve geçiş süresi taleplerinde temel alınacak teknik bir tahminin ötesine geçerek, aday ülkelerin en erken gerçekçi katılım tarihi değerlendirmelerini de yansıtmaktadır⁸².

Aday ülkeler müzakere pozisyonlarını oluştururken bir dizi iç ve dış faktörü dikkate almak zorundadır: *Topluluk mevzuatının etkisi* konusunda, ideal koşulda, aday ülkeler, müzakere pozisyonlarını belirlemeden önce temel düzenlemelere dair etki analizi çalışmalarını yaparlar. Etki analizi, AB'ye katılımın, özelleştirmenin tamamlanması, idari reformlar gibi alanlara etkisini değerlendirme imkanı verir. Örneğin, Macaristan kamuya bağlı olmayan bir yapı oluşturarak AB politika alanlarını değerlendirip topluma ve ekonomiye etkilerini değerlendirmiştir. *Devletin ve işletmelerin finansal durumu*: Bu husus AB mevzuatının uygulanması için en önemli faktörlerdendir. AB mevzuatının uygulanması öyle bir planlanmalıdır ki ne devlet bütçesindeki açık önemli miktarda büyümeli ne de yatırımın özel sektör tarafından finansmanı zor olmalıdır. Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinden ikinci

⁸² Mayhew, A., "Enlargement of the European Union: An Analysis Of the Negotiations with the Central and Eastern European Candidate Countries", SEI Working Paper NO:39, December 2000, sf.17.

genişleme dalgasına dahil edilenler, müzakereleri hızlandırmak için, geçiş süresi taleplerinin sayısını minimuma indirmeye çalışmışlardır. Aday ülkelerin bu yaklaşımı bir çeşit kumardır: erken katılım hakkı kazanamayabilir, üstelik ekonomik gelişmeyi geri döndürecek ekonomik bir yükün altına girilmiş olunabilirdi. Ayrıca, genişleme süreci ertelendiğinde, toplum katılım sürecini desteklemekten vazgeçerse politik sürece de önemli etkileri de olabilirdi⁸³.

Aday ülkelerdeki katılım müzakereleri için oluşturulan yapılanma, değişiklik göstermektedir. Ancak, her ülkede bir baş müzakereci bulunmaktadır. Baş müzakereci, ilgili kurumların katılımı ile oluşan müzakere ekibinin hazırladığı müzakere pozisyonu belgesini esas alarak müzakereleri yürütür. Müzakere başlığı ile ilgili Bakanlığın AB birimi müzakere pozisyonunun oluşturulması için gerekli analiz çalışmasını ortaya koyar. Bu çalışmaya, öncelikle Bakanlık sonra müzakere ekibi ve en son hükümet tarafından son şekli verilerek Brüksel'deki AB Dönem Başkanlığı üzerinden üye ülkelere gönderilir⁸⁴. Slovenya'da müzakere pozisyonları, ilgili müzakere başlığı için oluşturulmuş çalışma grubu tarafından hazırlanmıştır. Çalışma grubu, ilgili tüm bakanlık ve yetkili kuruluş temsilcilerinden oluşturulmuştur. Aynı zamanda, dışarıdan uzman görüşü alınması gerekli görüldüğü durumlarda, spesifik bir konu için uzman davet edilebilmektedir. Hazırlanan taslak pozisyon, ilgili Bakan tarafından müzakere ekibine iletilir. Müzakere ekibi ve ilgili çalışma grubu birlikte müzakere pozisyonu üzerinde çalışır. Müzakere ekibi, pozisyonun hukuki ve teknik kontrolünden, redaksiyonundan sorumludur. Yürütülen bu çalışma, diğer müzakere başlıkları için hazırlanan müzakere pozisyonları ile birlik sağlanması ve olası zaafı tespit etmeyi sağlamaktadır. Müzakere pozisyonları, Katılım Antlaşmasının temelini oluşturduğu için, hukuki sisteme uluslararası anlaşmanın sonuçlandırılması önerisi olarak sokulup, onaylanmaktadır.

3.3 Çevre Müzakereleri

Son genişleme kapsamındaki müzakere süreci, aday ülkelerin müzakere pozisyonları ve AB'nin talepleri muhtemel müzakere sürecine yönelik önemli bilgiler sağlamaktadır. Öncelikle, AB çevre mevzuatının ulusal mevzuata aktarılması ve uygulanması,

⁸³ Ibid., sf.18.

⁸⁴ Ibid., sf.68.

aday ülkelerin en temel yükümlülüğüdür. Öncelikli konular, çerçeve mevzuat (ÇED ve çevresel bilgiye erişim dahil), Topluluğun taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ilişkin tedbirler, sınıraşan ve küresel kirliliğin azaltılması, biyolojik çeşitliliğin korunmasını amaçlayan doğa koruma mevzuatı, iç pazarın işleyişini sağlayan tedbirler (örneğin, ürün standartları) olarak belirlenmiştir. AB çevre mevzuatının etkili uygulanmasını sağlamak için güçlü ve donanımlı idari yapı gereklidir. Ayrıca, Avrupa Topluluğu Antlaşmasının 6. Maddesi uyarınca, sürdürülebilir kalkınma için, çevre koruma prensiplerinin diğer politika alanlarına entegrasyonu sağlanmalıdır⁸⁵.

AB'nin geçiş düzenlemelerine yaklaşımı, geçiş düzenlemelerinin zaman ve kapsam olarak sınırlı olması yönündedir. Geçiş süreleri, mevzuat uyumu, çerçeve mevzuat (hava, atık, su, ÇED, çevresel bilgiye erişim gibi), doğa koruma (doğal yaşama alanları (habitat), kuşlar), iç pazar ile ilgili temel unsurlar (ürünlerle ilgili tüm mevzuat) için ve yeni tesislerle ilgili düzenlemelere ilişkin olarak verilmemektedir. Geçiş düzenlemeleri, ancak, uzun zamana yayılması gereken altyapı adaptasyonları gerektiğinde düşünülebilmektedir. Ayrıca geçiş düzenlemelerinin hukuki olarak bağlayıcı ara hedefler içeren, detaylı uygulama planları ile desteklenmesi gerekmektedir⁸⁶. Öte yandan, sınıraşan etkilere neden olabilecek (uzun menzilli kirlilik veya nehir/deniz kalitesi gibi üye ülkeleri etkileyebilecek konular gibi) düzenlemeler konusundaki geçiş süresi tekliflerine üye ülkeler olumlu yaklaşmamaktadır⁸⁷. AB çevre mevzuatı içinde, anılan mevzuatlar dışında kalan küçük bir grup mevzuat bulunmaktadır. Bu grupta, içme suyu temini ve atıksu yönetimi, büyük yakma tesisleri, atık yönetimi alanlarında alt yapı tesisleri gibi uygulamaları ağır yatırım gerektiren mevzuatlar yer almaktadır. Bu gruba mensup mevzuatın uygulanması fiziksel yatırım gerektirdiğinden, teknik ve ekonomik nedenlerle uygulama zaman alacaktır. Öte yandan, çevrenin korunması ve genel sağlık açısından söz konusu mevzuatların uygulanması önemli kazançlar sağlayacağından, mevzuatın uygulanması önem taşımaktadır⁸⁸.

Çevre bölümü ekonomik etkileri nedeni ile zor müzakere başlıklarından biri olarak kabul edilmektedir. Sermaye açısından sıkıntı yaşayan Merkezi ve Doğu Avrupa Aday

⁸⁵ European Commission, "Enlargement of the European Union Guide to the Negotiations Chapter by Chapter", 2003, sf.68.

⁸⁶ Ibid., sf.68-69.

⁸⁷ Mayhew, A., "Enlargement of the European Union: An Analysis Of the Negotiations with the Central and Eastern European Candidate Countries", SEI Working Paper NO:39, December 2000, sf.16.

⁸⁸ European Commission, "Commission Communication on Accession Strategies for Environment: Meeting the Challenge of Enlargement with the candidate countries in Central and Eastern Europe", COM (1198) 294 final, 1998, sf.6-7.

Ülkeleri için AB standartlarına ekonomik olarak en uygun yöntemi kullanarak aşamalı olarak erişmek en çok kabul gören politikadır. Çevre mevzuatının uygulama maliyetlerinin büyüklüğü nedeni ile çevre alanı, en çok geçiş düzenlemesi talebi gelen bölümdür. Ayrıca, 15 üye ülkenin çevre mevzuatını uygulama performansları da oldukça düşüktür. Komisyonun yıllık yayımladığı “Monitoring of the Application of Community Law” raporunda Üye Ülkelerin uygulamadaki eksiklikleri detaylı olarak verilmektedir. Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri, her alan için acil idari ihtiyaçlar bulunması nedeni ile çevre konularını en öncelikli alan olarak ele almamışlardır. Ancak, artan toplumsal bilinçle birlikte yüksek çevre standartları için talep de artmıştır. Temel sorun, kamu finansmanındaki diğer baskılar da dikkate alındığında çevre mevzuatının uygulama maliyetinin nasıl karşılanacağıdır. Dünya Bankası veya diğer imkanlar kullanılarak maliyetlerin tespiti çalışmaları yapılmıştır (Örneğin Çek Cumhuriyeti için Dünya Bankası tarafından 1999 yılında finanse edilen, AB Çevre Direktiflerine Uyum çalışması). Bu çalışmalarda yapılan makroekonomik tahminler yapılan detaylı etki analizi çalışmaları ile düzeltilmiştir ve Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkelerinin katılımdan önce uygulama maliyetlerini karşılamayacağı bu çalışmalarla ortaya konmuştur.

Müzakere pozisyonları incelendiğinde, geçiş süresi talepleri, temel olarak kentsel atıksu artımı, içme suyu ve yüzey sularına yapılan deşarjlar ile atık konularındadır. Bu konulardaki geçiş süresi talepleri AB tarafından göreceli olarak olumlu karşılanmıştır. İlk iki konudaki AB mevzuatının rekabete etkisi ve sınıraşan etkileri sınırlıdır. Baltık Denizine, Karadeniz ve Akdeniz’e yapılan su deşarjları konusunda kademeli olarak iyileşme, hiçbir iyileşme olmamasından iyidir yaklaşımı hakimdir. Atık konusu ise daha komplike bir husus olmakla birlikte geçiş süresi talepleri evsel atıklarla ilgilidir⁸⁹. Daha sıkı çevre kontrollerinden yana olan üye ülkeler, aynı zamanda genişleme yanlısı ülkelerdir (Avusturya ve Almanya gibi). Bu nedenle, aday ülkelerin tüm geçiş süresi taleplerinin kabul edilmesi de mümkün olamamaktadır⁹⁰. Çevre mevzuatının büyüklüğü düşünüldüğünde, aday ülkelere tanınan geçiş süreleri istisna oluşturmaktadır. Geçiş düzenlemeleri, geçiş süresince uygulamanın kontrol edilebilmesi açısından, bağlayıcılığı olan ara hedefleri içermelidir. Bu hedefler Katılım

⁸⁹ Mayhew, A., “Enlargement of the European Union: An Analysis Of the Negotiations with the Central and Eastern European Candidate Countries”, SEI Working Paper NO:39, December 2000, sf.31-32.

⁹⁰ Ibid, sf.33.

Antlaşmasında da yer alır. Geçiş süresine ilişkin düzenlemelerin kapsamı mümkün olduğunca tesis bazında belirlenmelidir⁹¹.

Müzakerelerde çevre alanında karşılaşılan sorunlara çözüm bulunması görece daha kolaydır. Çünkü müzakerelerdeki her iki tarafın da ortak hedefi çevre kalitesinin iyileştirilmesidir. Aday ülkeler, daha sıkı çevre standartlarının koyulmasına karşı olmamakla birlikte, bu çalışmaların mali planlama ile birlikte yürütülmesi gerektiğinden, geçiş sürelerine ihtiyaç duymaktadır. Müzakere pozisyonlarının eki olarak, geçiş süresi taleplerini güçlendirmek için aday ülkelerce hazırlanan uygulama planları ve bu uygulama planlarını hayata geçirmek üzere hazırlanan finansman planları ile katılım sonrası gelişmelerin izlenmesi sağlanmakta, ayrıca, kimi durumlarda sağlanan geçiş sürelerinin ileriki dönemlerde tekrar gözden geçirilmesi koşulu ile anlaşma sağlanabilmektedir⁹².

Aday ülkelerin hazırladığı müzakere pozisyonları incelendiğinde, pozisyonların birbirine yakın olduğu, doğa koruma alanındaki teknik adaptasyon talepleri konusunda, ek listelere eklenmesi istenilen türlere ilişkin olarak yayımlanmış bilimsel çalışmalar temel alınarak bilgi sağlandığı, geçiş düzenlemesi taleplerinin, önemli yatırımlar gerektiren direktifler üzerinde yoğunlaştığı ve uyum maliyetleri (direktif özelinde gerekli yatırım miktarlarının ve bu sonuçların elde edildiği çalışmaların, örneğin Phare yada Dünya Bankası projelerinin belirtildiği) ve yatırımların gerçekleştirilebilmesi için gerekli süreler (yatırımların büyüklüğüne göre farklılık arz etmektedir, Tablo 3.3) ile desteklendiği görülmektedir. Pozisyonları asıl destekleyen unsurlar ise direktif spesifik uygulama ve finansman planlarıdır. Aşağıda demografik ve ekonomik büyüklük göstergeleri açısından Türkiye'ye en yakın aday ülke olan ve çevre alanında en çok geçiş süresi hakkı kazanan Polonya'nın hazırladığı müzakere pozisyonu belgesinin geçiş süresi talepleri ile ilgili bölümlerinin özeti verilmektedir. Ayrıca, Çek Cumhuriyeti için hazırlanan ortak tutum belgesi, aday ülkelerden talep edilen bilgilerin detayı konusunda bilgi edinilmesi açısından, örnek olarak Ek D'de verilmektedir.

⁹¹ European Commission, "Report on the Results of the Negotiations on the accession of Cyprus, Malta, Hungary, Poland, the Slovak Republic, Latvia, Estonia, Lithuania, the Czech Republic and Slovenia to the European Union", sf.45.

⁹² Mayhew, A., "Enlargement of the European Union: An Analysis Of the Negotiations with the Central and Eastern European Candidate Countries", SEI Working Paper NO:39, December 2000, sf.58.

3.3.1 Polonya Müzakere Pozisyonu⁹³

1 Ocak 2004 tarihi, Polonya tarafından AB'ye katılım için referans tarih olarak belirlenmiştir. Müzakere Pozisyonunun giriş bölümünde, geçiş düzenlemesine ihtiyaç duyulan alanlar sıralanmış ve ekte 1 Ocak 1999'dan itibaren yürürlüğe girmiş olan mevzuatlar listelenmiştir. Giriş bölümünün ardından, 1988-1999 yılları arasında kaydedilen gelişmeler özetlenmiştir. Müzakere Pozisyonunda "temel konular" başlığı altında, çevre alt sektörleri (hava, su kalitesi gibi) altındaki AB mevzuatının uyumlaştırılması ve uygulaması konusunda yapılacaklar, takvime bağlı olarak verilmiş ve her bölümde ihtiyaç duyulan geçiş düzenlemesi talepleri belirtilmiştir. Aşağıda bir özeti verilen, geçiş süreleri, direktifler özelinde belirlenmiştir. Müzakere pozisyonunda değinilen gerekçeler, AB'nin talep ettiği uygulama ve finansman planları ve konferanslara sağlanan ek bilgilerle desteklenmektedir.

1950-1988 yılları arasında yapılan yatırımların yetersizliği nedeni ile AB su mevzuatının uygulanması için önemli ölçüde yatırım ihtiyacı olduğu ve Dünya Bankası tarafından yürütülen çalışma sonuçlarına göre yatırım maliyetinin 22 milyar Euro olarak tahmin edildiği, bu nedenle, AB su mevzuatının uygulanması konusunda geçiş düzenlemesi talep edildiği pozisyon belgesinde ifade edilmiştir. 91/271/EEC sayılı Kentsel Atıksu Arıtımına dair Direktifin uygulanması için atıksu toplama sistemlerinin geliştirilmesinin maliyetinin 8,9 milyar Euro olduğu, atıksu toplama sistemi olmayan 48 şehir bulunduğu ve bu ihtiyacın kırsal bölgelerde daha büyük olduğu (sadece %7'sinin atıksu altyapısına sahip) ifade edilmiştir. Atıksu arıtma tesislerine yönelik yatırım ihtiyacı ise 2,3 milyar Euro olarak tahmin edilmiştir. Hazırlanan yatırım programının, eşdeğer nüfusu 2000'in üzerindeki 130 şehir için yeni arıtma tesisi ve eşdeğer nüfusu 5000'den fazla olan yerleşim alanları için biyolojik atıksu arıtma tesisi kurulmasını, Direktifte istenilen arıtma verimini sağlayamayan mevcut tesislerin modernizasyonunu, atıksu toplama altyapısı bulunmayan alanlara gerekli altyapının inşasını ve altyapı ağının genişletilmesini öngördüğü belirtilmiştir. Yüksek uygulama maliyetleri ve yatırımların gerçekleştirilmesi için gerekli süre dikkate alınarak, Direktifin 3., 4., 7. Maddeleri kapsamında, 2012 yılına kadar eşdeğer nüfusu 10000-15000 arasındaki yerleşim yerlerinden kaynaklanan atıksuyun deşarjı ve 2015 yılına kadar eşdeğer nüfusu 15000'den fazla olan

⁹³ Müzakere Pozisyonu, Polonya, 5 Ekim 1999: <http://www.pol-mission-eu.be/en/index.htm>

yerleşim alanlarından kaynaklanan atıksuyun deşarjı ve 2010 yılına kadar eşdeğer nüfusu 100000'in üzerindeki yerleşim yerlerinden kaynaklanan atıksuların deşarjı konularında geçiş süresi istenmiştir.

Tarımsal kaynaklardan gelen nitratın sebep olduğu kirliliğe karşı suların korunmasına ilişkin 91/676/EEC sayılı Konsey Direktifinin uygulanmasının maliyetinin 3 milyar Euro olduğu, en yüksek maliyetin sıvı hayvansal atıklar için gerekli tankların inşasından kaynaklandığı (bir tankın inşaat maliyeti yaklaşık 5000 Euro) ve AB'nin deneyimlerinin, 30 yıldan önce maliyetin geri kazanılmadığını gösterdiği de ifade edilmiştir. Ayrıca, mineral gübreleme planlarının uygulanması, gübrelerin depolanması için alanların hazırlanması, İyi Tarımsal Uygulamaların yaygınlaştırılabilmesi için 8 yıl geçiş süresi istenmiştir.

İçme suyu için kullanılacak yüzey suyu kalitesine dair 75/440/EEC sayılı Direktifin standartlarına erişilebilmesi için büyük yerleşim alanlarında su kirliliğinin önlenmesine yönelik olarak yürütülen yatırım projelerinin birinci aşamasının tamamlanması gerektiği belirtilerek, Direktifin uygulanması konusunda 8 yıl geçiş süresi istenmiştir.

Phare'dan desteklenen proje kapsamında, IPPC Direktifi kapsamına giren tesislerin sayısı 4000 olarak belirlenmiş ve bu sayıya her yıl yaklaşık 300-400 yeni tesisin ekleneceği ifade edilmiştir. Direktifin uygulanmasındaki asıl zorluğun mevcut tesisler için kullanılacak BAT'lara bağlı olarak emisyon standartlarının belirlenmesi olduğu, eski birçok tesisin bulunması, bu tesislerin yenilenmesi yada kapatılması gerektiği, sadece enerji sektörü için yatırım ihtiyacının 6,3 milyar Euro olarak tahmin edildiği belirtilmiştir. Ağır yatırım maliyetleri ve gerekli organizasyonun sağlanması amacı ile mevcut tesisler için 31 Aralık 2010'a kadar geçiş süresi istenmiştir (Üye ülkeler için uygulama tarihi 2007'dir).

Polonya, Büyük Yakma Tesislerinden Havaya Yayılan Bazı Kirlenici Maddelerin Sınırlanmasına dair Direktifin 31 Aralık 2002'de tam olarak uygulamaya koyulacağını belirterek, 28 Mart 1990'dan sonra işletmeye alınmış tesislerin Direktife göre "yeni tesis" olarak tanımlanmasını istemiştir. 1980 yılında büyük yakma tesisleri emisyonları konusunda yeterli verinin bulunmaması dolayısı ile tahmine dayalı metot kullanılarak SO₂ emisyonlarının belirlendiğini belirtilip, aşağıda verilen tablodaki değerlere ulaşılacağı taahhüt edilmiştir.

Tablo:3.1-Polonya'nın Taahhüt Ettiği SO₂ Emisyonları.

Büyük yakma tesislerinin SO ₂ emisyonları (kton)	Emisyon limitleri (kton)			1980'e göre emisyonlardaki % azalma		
	1993	1998	2003	1993	1998	2003
2583	2020	1490	1310	22	40	50

98/70/EC sayılı Yakıt Kalitesine dair Direktife uyum sağlamak üzere, iki büyük rafineride AB standartlarında üretim yapılmasına yönelik çalışmaların başlatıldığı, uyum maliyetinin 2 milyar Euro olarak tahmin edildiği ve yatırımlar için finansman kaynağı bulunması gerektiği belirtilmiştir. AB mevzuatı uygulamaları kapsamında dört küçük rafinerideki üretimin durdurulduğu ve birçok çalışanın işsiz kaldığı vurgulanmıştır. Polonya, teknik nedenlerle, fuel-oil'in aromatik hidrokarbon içeriği konusunda 31 Aralık 2009'a kadar geçiş süresi istemiştir.

Akaryakıtın istasyonlarda depolanmasından ve terminallerden servis istasyonlarına dağıtım sırasında oluşan uçucu organik maddelerin kontrolüne ilişkin 94/63/EC sayılı Direktif konusunda, akaryakıt depolamak, taşımak ve dağıtmaktan sorumlu işletmelerin gerekli yatırım projelerini hazırladıkları ancak yüksek maliyetler nedeni ile uygulamada zorluklar yaşadıkları belirtilerek, 31 Aralık 2005'e kadar geçiş süresi istenmiştir.

Polonya, ozon tabakasını incelten kontrol altındaki maddelerin kullanımını azaltmayı istediğini ancak, hidrokloroflorokarbon ve metil bromid teknolojisi ile çalışan ünitelerin kapatılması sonucu işsiz kalan çalışanlar nedeni ile oluşan sosyal etkiler ve şirketlerin yatırımları yapmakta karşılaştığı zorluklar nedeni ile 3093/94/EC sayılı Ozon Tabakasını İncelten Maddelere İlişkin Tüzüğü uygulanması konusunda 31 Aralık 2005'e kadar geçiş süresi istediğini belirtmiştir.

75/442/EEC sayılı Atık Çerçeve Direktifi hükümleri ile Polonya'nın mevcut mevzuat uygulamalarının farklı olduğu, Direktifin uygulanması konusunda zorluklarla karşılaştığı, daha önce hazırlanması zorunlu olmayan ve yerel yönetimlerin hazırladıkları

atık yönetim planlarının yeterince kapsamlı olmadığı, Polonya'nın entegre atık geri dönüşümü ve bertarafı sistemini uygulamaya başladığı ancak az sayıdaki işletmenin bu faaliyetleri yürüttüğü ve Direktifin tam olarak 2012'de uygulamaya koyulabileceği belirtilmiştir. Geçiş süresinde, yerel ve bölgesel atık yönetim planlarının hazırlanacağı, mevcut programların AB mevzuatına uyumunun kontrol edileceği, kaynakta atık miktarının azaltılmasına yönelik olarak idari ve endüstri kuruluşlarındaki personelin eğitileceği, atık tesislerinin inşası konusunda yerel yönetimlerle irtibata geçileceği ve yatırım projelerinin uygulanacağı, atıkların ayrı ayrı (kağıtlar, camlar gibi) toplanması konusunda geniş ölçekli bir eğitim kampanyası başlatılacağı belirtilmiştir. Bu çalışmaların ve yatırım projelerinin gerçekleştirilebilmesi için 31 Aralık 2012'ye kadar geçiş süresi istenmiştir.

Polonya, 91/689/EEC sayılı Tehlikeli Atıklara dair Direktif kapsamında, bölgesel ve ulusal tehlikeli atık yönetimi programlarının geliştirilmesi ve yerel yönetimlerle tehlikeli atık bertarafı tesislerinin kurulması konusunda uzlaşmaya varılması amacı ile 2012 yılına kadar geçiş süresi istemiştir. Atık yağların bertaraf edilmesine ilişkin 75/439/EEC sayılı Direktifin uygulanması çerçevesinde, bu konuda çalışan işletmelere teşvik sağlamak için uygun sistemin kurulması, atık yağların geri dönüştürülmesi, atık yağ bertarafı yapan tesislerin inşası ve modernizasyonu için 2005 yılı sonuna kadar geçiş süresi istenmiştir.

94/62/EC sayılı Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Direktifi kapsamında, atık toplama ve atıkların ayrılmış olarak toplanması sisteminin işleminin yanı sıra atıkların işleme tabi tutulduğu tesislerin ve atık bertarafı yapan ünitelerin kurulmasının önemli yatırım gerektirdiği vurgulanmıştır. Polonya'da atıkların ayrılmış olarak toplanması sisteminin iyi çalışmadığı ve atıkların işleme tabi tutulduğu tesislerin sayısının yetersiz olduğu, Direktifin uygulanmasının maliyetinin yüksek olduğu hem de uygulamanın teknik olarak zaman aldığı belirtilmiştir. Tek kullanımlık ambalajların kullanıldığı ürünlere koyulan verginin, üreticileri ambalajların geri dönüşümünü düşünmeye sevk ettiği, ancak bu uygulamaların olumlu etkilerinin 5-6 yıl içinde görülebileceği ifade edilerek, 2007 yılı sonuna kadar geçiş süresi istenmiştir.

259/93/EEC sayılı Atıkların Taşınımı konusundaki Tüzük kapsamında, çeşitli atıkların ithal ve ihracatı konusunda yasaklar getirilmekte, ancak "green list" olarak tanımlanan ve geri dönüşüm amaçlı bir grup atık kontrollerden muaf tutulmaktadır. Bu

nedenle, Polonya, üyeliğinin ilk yıllarında ithal edilen geri dönüşüme tabi atıkların (kağıt, cam, plastik) kontrolünün gerektiğini vurgulamış ve bu nedenle anılan Tüzüğün uygulanması konusunda 2012 yılı sonuna kadar, “green list” de bulunan atıkların kontrolü için geçiş süresi istemiştir. Ayrıca, 2005 yılında, atıkların ayrılmış olarak toplanması ve geri dönüşüm sisteminin performansının değerlendirilebileceği ve olumlu sonuçların geçiş süresinin azaltılmasını sağlayacağı ifade edilmiştir.

97/43/Euratom Direktifine uyum çalışmaları yürütülürken, tedavi ve teşhis zorunluluklarının karşılanması konusunda sorunlar olabileceği belirtilmiştir. X-ray cihazı gibi tedavi ekipmanlarının desteklenmesi ve yenilenmesinin maliyetinin büyüklüğü vurgulanarak, direktifin şartlarının 2006’dan önce sağlanacağı ve geçiş süresince iyon radyasyonunu kaynak olarak kullanan tıbbi ekipmanların bulunduğu laboratuvarların envanterinin çıkarılacağı, direktife uyum için laboratuvarların modernize edileceği ve kalite kontrol ekipmanlarının alınacağı ifade edilmiştir.

Kaynak müzakere pozisyonunun hazırlanış tarihinin, müzakerelerin başladığı 1999 yılı olması nedeni ile çalışmaların henüz tamamlanmadığı alanlar da müzakere pozisyonunda yer almaktadır: Polonya, 92/43/EEC sayılı Habitat, 79/409/EEC sayılı Yabani Kuşlar Direktiflerinde yer almayan, Polonya’da bulunan habitat, bitki ve hayvan türlerinin, Direktif kapsamında korunmaya alınmaları için, 2000 yılında Komisyona bildireceğini, Phare Programı kapsamında yürütülen, Tehlikeli Maddelerin Su Ortamına Deşarjına ilişkin 76/464/EEC sayılı Direktifin ve diğer bağlı direktiflerin (82/176/EEC, 83/513/EEC, 84/491/EEC, 86/280/EEC gibi) uygulanmasında karşılaşılabilecek sorunlar ve uygulama maliyetlerinin belirleneceği çalışmanın sonuçlarının beklendiğini ve yeni arıtma tesislerinin inşası konusunda yatırım ihtiyacının ortaya çıkması ve yüksek yatırım maliyetleri düşünülerek geçiş süresi talebinin saklı tutulacağını belirtmiştir. Müzakere pozisyonunda, AB fonlarından desteklenen proje sonuçlarının, pozisyonların desteklenmesi amacı ile kullanıldığı da görülmektedir.

3.4 Son Genişleme Sürecinde Çevre Müzakerelerinin Sonuçları⁹⁴

Tüm aday ülkeler, çevre müzakerelerinde, teknik adaptasyon ve/veya geçiş süresi talebinde bulunmuşlardır. 2004 yılında üye olan ülkelerle, yapılan katılım antlaşmalarının çevre bölümleri incelendiğinde (Ek C, Tablo 3.2), geçiş sürelerinin aday ülkelerin ihtiyaçlarına göre farklılık gösterdiği ve kapsamının sınırlandırılmış olduğu (genellikle direktifin ilgili maddesi veya tesis özelinde), akaryakıt depo ve dağıtım sistemlerinden kaynaklanan uçucu organik madde emisyonları, yakıtlardaki kükürt miktarı, kentsel atıksu arıtımı, içme suyu, tehlikeli maddelerin su ortamına deşarjı, ambalaj ve ambalaj atıkları, atıkların düzenli depolanması, asbest atıkları, atıkların taşınması, kuşların yakalanması, vaşakların korunması, IPPC, büyük yakma tesisleri, tehlikeli atıkların yakılması, tıbbi tedavi amaçlı radyasyon konularında tanındığı görülmektedir.

Tablo 3.2 ve Tablo 3.3 karşılaştırıldığında, müzakerelerde, AB'nin aday ülkelerin geçiş süresi taleplerine ilişkin istediği açıklamalar ve aday ülkelerin taleplerini desteklemek için yaptıkları çalışmalar, müzakere süreci ve gösterilen gayretler sonucu söz konusu taleplerin bir bölümünün geri çekilmiş olduğu görülmektedir⁹⁵. Özellikle çerçeve mevzuatlar (75/442/EEC gibi), atık yönetimi konusunda atık yağlar, piller ve akümülatörler ve hurda taşıtlara ilişkin direktifler, nitrat kirliliği, yüzme sularına dair direktif ile ürünlere ilişkin mevzuatlar konusunda, iç pazara etkisi nedeni ile yakıt kalitesi (98/70/EEC) gibi konularda geçiş süresi tanınmadığı görülmektedir. Ancak bazı sıvı yakıtların kükürt oranının azaltılmasına dair 99/32/EC sayılı Direktif kapsamında Kıbrıs'a bir yıl derogasyon ve Polonya'ya fuel-oil'in kükürt içeriği hususunda 2006'ya kadar geçiş süresi tanındığı görülmektedir. Ayrıca, doğa koruma ile ilgili yabani kuşların korunması ve habitat direktifleri ve 76/464/EEC sayılı Tehlikeli Maddelerin Su Ortamına Deşarjına dair Direktif konusunda aday ülkelerin çoğuna ve IPPC Direktifi konusunda Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Malta'ya (talepleri olmasına rağmen) geçiş süresi tanınmadığı ve kimi konularda istenilenden daha kısa sürelerde anlaşmaya varılmış olduğu (örneğin Macaristan 94/67/EC sayılı Atıkların Yakılması Direktifi konusunda 2010'a kadar geçiş süresi talep etmesine rağmen 2005'te veya büyük yakma tesisleri direktifleri kapsamında (istenen:2010) 2004'te anlaşıldığı)

⁹⁴ Son genişlemeye ilişkin Katılım Antlaşmasının çevre bölümlerine dair bilgi Ek C'de verilmektedir.

⁹⁵ Ek D'de verilen ortak tutum belgelerinde de geri çekilen geçiş süresi talepleri belirtilmektedir.

görülmektedir. Müzakerelerde, 91/271/EC sayılı Kentsel Atıksu Arıtımı Direktifi konusunda 2007-2015 yılları arasında tüm aday ülkelere ve 96/62/EC sayılı Ambalaj Atıkları Direktifi kapsamında Estonya dışında tüm ülkelere 2005-2009 yılları arasında geçiş süresi tanıdığı görülmektedir. Bu direktiflerin dışında en çok geçiş süresi tanınan alanların, akaryakıtın depolanması ve dağıtımı sırasında oluşan uçucu organik madde emisyonlarına ilişkin 94/63/EC sayılı Direktif ve 2001/80/EC sayılı Büyük Yakma Tesisleri ile ilgili Direktif ile ilgili olduğu dikkat çekmektedir. Tablolarda direktifler gösterilmiş olmakla birlikte, geçiş sürelerinin direktifin tüm hükümleri için değil, belirli maddeleri özelinde, belirli bir parametre (içme suyu direktifi kapsamında arsenik konusunda Macaristan'a tanınan geçiş süresi gibi) için belirlenen limit değer, belli hükümlere ilişkin olarak isimleri Katılım Antlaşmasında belirtilen tesisler veya tesislerin belli üniteleri için (örneğin büyük yakma tesisleri konusunda tanınan geçiş süreleri) veya belli kapasitenin üzerindeki (sayısı belirtilen) tesislere (atıksu arıtımı direktifi kapsamında olduğu gibi) tanıdığı ve tüm geçiş sürelerinin sadece mevcut tesisleri kapsadığı, yeni tesislerin AB mevzuatı gerekliliklerini karşılaması gerektiği görülmektedir (Geçiş düzenlemeleri ile ilgili ayrıntılı bilgi Ek C'de sunulmaktadır).

Genellikle yatırım büyüklükleri nedeni ile geçiş düzenlemeleri talep edilmekle birlikte, geçiş düzenlemeleri ülkelerin ihtiyaçlarına göre değişmektedir. Örneğin Estonya'ya, doğa koruma konusu geçiş süresi tanınmayan alanlar arasında belirtilmesine rağmen, vaşaklar (92/43/EC) konusunda geçiş süresi tanınmıştır: Vaşaklar direktif kapsamında koruma altında olmalarına karşın, Estonya'da çok yaygın olmaları nedeni ile jeolojik istisna tanınarak avlanmalarına izin verilmesi ve 2009'da vaşakların ve diğer türlerin sürdürülebilir popülasyonu dikkate alınarak geçiş düzenlemesinin kaldırılabilmesi Katılım Antlaşmasında belirtilmiştir. Ayrıca, Kıbrıs'a doğal gaz erişimi olmaması ve elektrik ithal edememesi nedeni ile farklı enerji kaynaklarına yönelemediği için büyük yakma tesislerinden kaynaklanan emisyonların azaltılması direktifi konusunda tanınan özel hükümler bulunmaktadır.

Aday ülkelere farklı uzunlukta ve farklı alanlarda geçiş süresi tanınmış olmasından hareketle, müzakere sürecinde ülkemiz ihtiyaçlarının net olarak ortaya koyulmasının ve detaylı olarak gerekçelenmesinin önemi açıktır. Bu çerçevede, müzakere süreci öncesi, müzakerelerde geçiş düzenlemesi talep edilmesi muhtemel alanların tespit edilerek, bu alanlarda uygulamaya geçilebilmesi için yapılması gerekenlerin/yatırımların tespiti, muhtemel uygulama takvimi ile tam uygulama öncesi ara hedeflerin gerçekçi olarak belirlenmesi,

direktifler kapsamına giren (IPPC gibi) tesislere ilişkin bilgi sahibi olunmasının ve müzakerelerde hangi alanda ne kadar geçiş süresi gerekeceğini, vazgeçilebilecek müzakere pozisyonlarının tespiti için geniş kapsamlı ve detaylı bir çalışmanın (etki değerlendirmesi) yapılmasının önemi görülmektedir. Talep edilen geçiş sürelerinin ağır yatırım gerektiren direktiflerde yoğunlaşmış olduğu (Tablo 3.3) ve ülkemiz için gerekli çevre yatırımlarının büyüklüğü (tahmini 27 milyar Euro) dikkate alınarak müzakerelerde ülke pozisyonunun gerçekçi olarak belirlenebilmesi için öncelikli olarak ağır yatırım gerektiren direktifler özelinde müzakereler öncesi çalışmalara başlanması büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmalar, müzakerelerde geçiş düzenlemesi talep edilen konularda, müzakere pozisyonlarının güçlendirilmesi için, pozisyonların eki olarak sunulan, AB'nin talep ettiği, direktiflere özel hazırlanan uygulama ve finansman planlarının hazırlanması konusunda faydalı olacaktır.

Tablo:3.2-Son Genişleme Sürecinde Aday Ülkelere Çevre Konusunda Tanınan Geçiş Süreleri.

Mevzuat	Çek C.	Estonya	Kıbrıs	Letonya	Litvanya	Macaristan	Malta	Polonya	Slovakya	Slovenya
94/63/EC		2006		2008	2007		2004	2005	2007	
94/62/EC	2005		2005	2007	2006	2005	2009	2007	2007	2007
76/464/EEC ve bağlı Direktifler							2007	2007	2006	
91/271/EEC	2010	2010	2012	2015	2009	2015	2007	2015	2015	2015
2000/76/EC									2006	
96/61/EC				2010				2010	2011	2011
2001/80/EC	2007	2015	*		2015	2004	2005	2017	2007	
99/32/EEC			*					2006		
259/93/EEC				*		*	*	*		
1999/31/EC		2009		2004				2012		
97/43/EC				2005				2006		
98/83/EC		2013		2015		*	2005			
79/409/EEC							2008*			
94/67/EC						2005			2006	
87/217/EEC				2004						
92/43/EC		2009*								

Kaynak: European Commission, "Enlargement of the European Union: Guide to the Negotiations Chapter By Chapter", Aralık 2003, sf.68-74.

* Ayrıntılı bilgi Ek C'de verilmektedir.

Tablo 3.2 ve 3.3'de yer alan Topluluk düzenlemeleri, Tablo 3.3'ün devamında sayfa 49'da verilmektedir.

Tablo:3.3-Son Genişleme Sürecinde Çevre Konusunda Talep Edilen Geçiş Süreleri.

Mevzuat	Çek C.	Estonya	Kıbrıs	Letonya*	Litvanya	Macaristan	Malta*	Polonya*	Slovakya	Slovenya
94/63/EC		2007		2009	2007		2006	2005	2010	
94/62/EC	2005		2005	2015	2006	2005	2007	2007	**	2007
76/464/EEC bağlı direktifler	**	2013		2010		2009	2010	**	**	
91/271/EEC	2010	2006	2012	2015	2009	2015	2010	2015	2015	2015
2000/76/EC									**	
96/61/EC	2012			2015		2010	2008	2010	2011	2011
2001/80/EC	**	**	**	2008	2015	2010	2007	**	2010	
99/32/EEC			**							
259/93/EEC								**		
1999/31/EC		2013		2015				**		
97/43/EC				**				2006		
98/83/EC	2006	2013		2015			2007		2008	
92/43/EEC- 79/409/EEC	**	**	**	2010		**	**	**		
94/67/EC				2004		2010			2006	
87/217/EEC				2004						
98/70/EC				2004			2007	2009		2004
91/676/EEC	2006	2008		2010				2010	2008	
99/13/EEC				**					2010	
76/160/EEC				2008				2010		
96/82/EC				2004		2005	2008			

Kaynak: Tablonun hazırlanmasında Kaynakça bölümünde belirtilen müzakere pozisyonu belgeleri esas alınmıştır.

*Letonya 78/659/EEC için 2005'e, 91/689/EEC, 75/439/EEC, 96/59/EC, 91/157/EEC için 2004'e kadar, Polonya 3093/94/EC ve 75/439/EEC için 2005'e, 75/442/EEC ve 91/689/EEC için 2012'ye, 75/440/EEC için 2010'a kadar geçiş süresi istemiştir. Malta 3093/94/EC ve 94/68/EC için 2008'e kadar geçiş süresi, 94/62/EC konusunda içecek ambalajları sistemini sürdürmek istediğini belirtmiştir.

**Çalışmalar sürdüğünden geçiş süresi hakkının saklı tutulması istenmektedir. Letonya 2000/53/EC sayılı Direktif konusunda geçiş süresi hakkını saklı tuttuğunu belirtmiştir.

Tablo 3.2 ve 3.3'de yer alan geçiş süresi tanınan ve geçiş süresi talep edilen mevzuatlar:

Akaryakıtın istasyonlarda depolanmasından ve terminallerden servis istasyonlarına dağıtım sırasında oluşan uçucu organik maddelerin kontrolüne ilişkin 20 Aralık 1994 tarih ve **94/63/EC** sayılı Konsey Direktifi
Ambalajlama ve ambalaj atıklarına ilişkin 20 Aralık 1994 tarih ve **94/62/EC** sayılı Konsey Direktifi
Bazı tehlikeli maddelerin su ortamlarına deşarjının yarattığı kirliliğe dair 4 Mayıs 1976 tarih ve **76/464/EEC** sayılı Konsey Direktifi
Kentsel atıksu arıtımı konulu 21 Mayıs 1991 tarih ve **91/271/EEC** sayılı Konsey Direktifi
Atıkların yakılmasına ilişkin 4 Aralık 2000 tarih ve **2000/76/EC** sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi
Entegre kirlilik önleme ve kontrolü ile ilgili 24 Eylül 1996 tarih ve **96/61/EC** sayılı Konsey Direktifi (IPPC)
Büyük yakma tesislerinden havaya yayılan bazı kirletici maddelerin sınırlanması hakkında 23 Ekim 2001 tarih ve **2001/80/EC** sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi
Bazı sıvı yakıtların kükürt oranının azaltılmasına ve 93/12/EEC sayılı Direktifin değiştirilmesine dair 26 Nisan 1999 tarih ve **99/32/EC** sayılı Konsey Direktifi
Avrupa Birliği içinde veya dışında atıkların taşınımına dair 1 Şubat 1993 tarih ve **259/93/EEC** sayılı Konsey Tüzüğü
Atıkların düzenli depolanmasına ilişkin 26 Nisan 1999 tarih ve **1999/31/EC** sayılı Konsey Direktifi
Tıbbi olarak maruz kalmaya bağlı olarak iyonlama radyasyonunun tehlikelerine karşı bireylerin sağlıklarının korunması hakkında ve 84/466/Euratom sayılı direktifi kaldıran 30 Haziran 1997 tarih ve **97/43/Euratom** sayılı Konsey Direktifi
İnsani tüketim amaçlı suyun kalitesi ile ilgili 3 Kasım 1998 tarih ve **98/83/EC** sayılı Konsey Direktifi
Doğal yaşam ortamlarının yabancı fauna ve floranın korunmasına dair 21 Mayıs 1992 tarih ve **92/43/EEC** sayılı Konsey Direktifi
Yabancı kuşların korunmasına dair 2 Nisan 1979 tarih ve **79/409/EEC** sayılı Konsey Direktifi
Tehlikeli atıkların yakılmasına ilişkin 16 Aralık 1994 tarih ve **94/67/EC** sayılı Konsey Direktifi
Asbestten kaynaklanan kirliliğin azaltılması ve önlenmesi 19 Mart 1987 tarih ve **87/217/EEC** sayılı Konsey Direktifi
Dizel yakıt ve benzin kalitelerine ilişkin 13 Ekim 1998 tarih ve **98/70/EC** sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi
Tarımsal kaynaklardan gelen nitratın sebep olduğu kirliliğe karşı suların korunmasına ilişkin 2 Aralık 1991 tarih ve **91/676/EEC** sayılı Konsey Direktifi
Organik solventlerin kullanımından kaynaklanan uçucu organik maddelerin (VOC) emisyonuna dair **1999/13/EC** sayılı ve 11 Mart 1999 tarihli Direktif
Yüzme sularının kalitesine dair 8 Aralık 1975 tarih ve **76/160/EEC** sayılı Konsey Direktifi
Tehlikeli maddeleri içeren büyük kaza risklerinin kontrolüne ilişkin 9 Aralık 1996 tarih ve **96/82/EC** sayılı Seveso II Direktifi
Balıkların yaşamını korumaya yönelik tatlı su kalitesine dair 18 Temmuz 1978 tarih ve **78/659/EEC** sayılı Konsey Direktifi
Tehlikeli atıklar hakkında 12 Aralık 1991 tarih ve **91/689/EEC** sayılı Konsey Direktifi
Atık yağların bertaraf edilmesine ilişkin 16 Haziran 1975 tarih ve **75/439/EEC** sayılı Konsey Direktifi
Poliklorlu bifenil ve poliklorlu terfenillerin (PCB/PCT) ortadan kaldırılması hakkında 16 Eylül 1996 tarih ve **96/59/EC** sayılı Konsey Direktifi

Bazı tehlikeli maddeler ihtiva eden piller ve akümülatörlere ilişkin 18 Mart 1991 tarih ve **91/157/EEC** sayılı Konsey Direktifi
Ozon tabakasını inceleyen maddeler ilişkin 15 Aralık 1994 tarih ve **3093/94/EC** sayılı Tüzük
Atıklara ilişkin 15 Temmuz 1975 tarih ve **75/442/EEC** sayılı Konsey Direktifi
Üye devletlerde içme suyu için kullanılacak yüzey suyu kalitesine dair 16 Haziran 1975 tarih ve **75/440/EEC** sayılı Konsey Direktifi
Hurda taşıtlara ilişkin 18 Eylül 2000 tarih ve **2000/53/EC** sayılı Direktif

BÖLÜM IV. UYGULAMA PLANLARI, ÇEVRESEL FİNANSMAN, DÜZENLEYİCİ ETKİ DEĞERLENDİRMESİ

4.1 Uygulama Planları

Komisyonun 1998 de yayımladığı, “Çevre İçin Katılım Stratejisi”⁹⁶, aday ülkelere, AB müktesebatına yönelik yasal uyumlaştırma stratejisi ile birlikte, yatırım stratejilerini geliştirmeleri çağrısında bulunmaktadır. Üyelik öncesinde tam uyum sağlanması mümkün olmayan AB mevzuatlarının uygulanması için istenen geçiş sürelerinin, finansmanı sağlanmış projeleri ve yatırımlara ilişkin takvimi içeren Direktif Spesifik Uygulama Planları ile desteklenmesi gerekmektedir. Kabul edilen geçiş süreleri, öncelikli hedefleri ve önemli aşamaları içeren uygulama planlarının ve uygulama planlarının bir parçası olan finansman planlarının hazırlanması ile katılım sonrasında kontrol edilip izlenebilecektir. Finansman planları, aday ülkelerin idari yapılanma, personel, izleme ekipmanları ve altyapı yatırımları ihtiyaçlarını, bu ihtiyaçların maliyetlerini ve yatırım takvimini gösteren bir araçtır. Aynı zamanda, anılan planlar, üyelik sonrasında, Yapısal Fonlardan ve Uyum Fonundan (Structural and Cohesion Funds) yararlanmak için de önemlidir.

Gündem 2000 ve Çevre İçin Katılım Stratejisi bildirisini Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkelerindeki çevre sektörünün, AB'nin daha önceki genişlemelerde aday ülkelerde karşılaştığı çevre sektöründen farklı olduğunu belirtmektedir. İçme suyunun sağlanması, atıksuların arıtılması, büyük yakma tesisleri ve atıkların bertaraf edilmesi konularındaki AB yükümlüklerinin yerine getirilmesi için Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkelerinin yapması gereken yatırım tutarı 120 milyar Euro⁹⁷ olarak tahmin edilmektedir. Bu çalışmada yapılan maliyet hesaplamalarında, birim maliyetler ve her sektör için beklenen kişi başı altyapı maliyetleri dikkate alınmıştır. Bazı direktifler özelinde yapılan maliyet hesaplamaları ise yatırım ihtiyacını 80-110 milyar Euro olarak tahmin etmektedir. Öte yandan, bu hesaplamalara, yeni kabul edilen su çerçeve direktifi ve büyük yakma tesislerine ilişkin direktif kapsamındaki yatırım ihtiyaçları dahil edilmemiştir. Bu hesaplamalarda tesislerin işletme ve bakım giderleri ile özel sektör yatırımları da çoğu kez dikkate alınmamıştır. Bütün

⁹⁶ European Commission, “Communication on Accession Strategies for Environment, COM (1998) 294.

⁹⁷ Compliance Costing for Approximation of EU Environmental Legislation in the Central and Eastern European Countries, EDC Ltd., April 1997.

bu eksikliklere rağmen, yapılan bu çalışmalar Topluluk çevre mevzuatının uyumlaştırılması ve uygulanmasının zorluğunu ve yatırım ihtiyacının büyüklüğünü gözler önüne sermektedir.

Aday ülkelerce, katılım öncesi süreçte yürütülen hazırlıklara temel oluşturan AB Müktesebatının Üstlenilmesi İçin Ulusal Program ve sektör planları, öte yandan, ISPA'dan yararlanan aday ülkelerin çevre ve ulaştırma altyapı yatırım ihtiyaçlarına ilişkin olarak hazırladıkları ISPA stratejileri, AB çevre mevzuatının uygulanmasına yönelik planlama çalışmalarının ilk aşamasını oluşturmaktadır⁹⁸. AB, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerine, gözden geçirilmiş Phare Programı, çevre ve ulaştırma altyapı yatırımlarına destek için ISPA ve tarım ve kırsal kalkınma konularında SAPARD vasıtası ile önemli finansman yardımları sağlamıştır⁹⁹.

Uygulama ve çevre finansman planlarının geliştirilmesi konularında sağlanan teknik araçlardan biri de Katılım için Çevre Öncelik Programı (PEPA-The Priority Environmental Programme for Accession)'dır. Aday ülkelerin önceliklendirilmiş çevre yatırım stratejilerini geliştirmelerine yardımcı olmak üzere, Komisyon tarafından oluşturulmuştur. Direktif spesifik uygulama planları ve ağır yatırım gerektiren direktiflere ilişkin kontrol listeleri gibi aday ülkelere yol gösterici dokümanlar hazırlanmıştır. Programın esas amacı ağır yatırım gerektiren çevre direktiflerinin uygulama planlarının geliştirilmesine yardım ederek, aday ülkelerin öncelikli proje listelerini hazırlayarak, projelerin hayata geçirilmesini sağlamaktır¹⁰⁰.

Analizleri, öncelikleri, finansman kaynaklarını ve uyumlaştırma takvimini içeren uygulama planları, müktesebata uyum için hazırlanan Ulusal Programların önemli bir bileşenidir. Uygulama planının düzenli izlenmesi ve gelişmeler konusunda yıllık raporlanma yapılması için gerekli mekanizmanın oluşturulması gerekir. Direktif spesifik hazırlanan uygulama planlarının ilk aşaması, direktif kapsamının tanımlanması ve bu çerçevede uygulamadan etkilenebilecek endüstri ve/veya işletmelerin, potansiyel etki bölgelerinin, izleme yapılması zorunlu bölgelerin belirlenmesidir. Bu çalışma maliyet tahminini de içermelidir. Bu ilk bilgiler, AB müktesebatına uyum için yapılacak stratejik planlamanın temelini oluşturur. Uygulama planları, uygulama kararlarının alınmasına yardım edecek

⁹⁸ European Commission, "The Challenge of Environmental Financing In The Candidate Countries", COM (2001) 304, 2001, sf.5.

⁹⁹ ISPA hakkında bilgi Bölüm II'de verilmektedir.

¹⁰⁰ <http://europa.eu.int/comm/environment/docum/pepaprogramme.2001.pdf>

şekilde spesifik ve detaylı hazırlanmalıdır. Bu sayede, ülke ölçeğinden, bölge ölçeğine ve özel sektör seviyesine geçiş yapılabilir. Uygulama kararları, genellikle, yerel düzeyde yetkili otoriteler tarafından alınır, ancak AB mevzuatı uygulamalarındaki ilerlemeden merkezi hükümet sorumludur. Bu nedenle, mevzuatın etkili uygulanmasını sağlamak için gerekli mekanizmalar oluşturulmalıdır¹⁰¹.

Aday ülkelerin katılım müzakerelerinde geçiş süresi taleplerinin desteklenmesi için geçiş düzenlemesi istenilen direktifler için hazırlanan Direktif Spesifik Uygulama ve Finansman Planları için önerilen format: “*idari özet*” (ana unsurların, uygulama için ek süreye ihtiyaç duyulmasının sebeplerinin ve gerekçelerin özetlendiği bölüm), “*giriş*” (direktifin getirdiği yükümlülükler, uygulama için ihtiyaç duyulan ek süreye ilişkin bilgi), “*tam uygulamaya geçilebilmesi için gerekli adımlar*” (uyumlaştırmada mevcut durum, hukuksal ve idari olarak ve uygulamada AB mevzuatı ile farklılık arz eden noktalar, mevzuat uyumunu tamamlamak için yapılması gerekenler, direktif hükümlerinin uygulanabilmesi için idari kapasitenin artırılması için yapılması gerekenler, direktifin tam olarak uygulanabilmesi için gerekli projelere ilişkin “uzun liste”, gerekli yatırımlarda kamu ve özel sektör yatırımı arasındaki dengeleme), “*uygulama stratejisi*” (stratejinin içeriği: sosyo-ekonomik konular ve kurumsal faktörler, tam uygulamaya geçilebilmesi için öngörülen senaryolar, tahminler, farklı kuruluşların görevleri, ve yatırımlardaki sorumlulukları, kurumsal kapasite geliştirme planları, projelerin önceliklendirilmesi ve uygulamasında kullanılan yaklaşım), “*finansman*” (seçilen senaryoya bağlı maliyet tahmini, uygulama takvimi, belirlenen süre için yıllık yatırım sermayesi, işletme ve bakım giderlerinin belirlenmesi, finansman kaynakları, ulusal, yerel ve hane düzeyinde ödeme gücü analizi) ve “*uygulama planı*” (ana aşamalar ve tahminler, kısa vade, orta ve uzun vade öncelikleri (projelere ilişkin liste), tam uygulamaya ilişkin takvim (hedef tarihler, ana aşamalar), uygulamanın izlenmesi ve denetlenmesi için alınan tedbirler) bölümlerinden oluşmaktadır¹⁰².

Uygulama planlarının hazırlanması için gerekli bilgilerin sağlanabilmesinin ve talep edilen geçiş sürelerinin, geçiş süresi istenilecek tesislerin veya ilgili direktif hükümlerinin ve geçiş süresince izlemenin yapılacağı ara hedeflerin belirlenmesi için gerekli bilgilere ulaşmanın en doğru yolu etki değerlendirmesi çalışmalarıdır.

¹⁰¹ European Commission, “Accession Strategies for Environment: Meeting the Challenge of Enlargement with the Candidate Countries in Central and Eastern Europe”, COM (1998) 294 final, 1998.

¹⁰² European Commission, “The Challenge of Environmental Financing In The Candidate Countries”, COM (2001) 304, 2001, sf.23.

4.2 Çevresel Finansman

Direktif yükümlülüklerinin karşılanması için uygulanması gereken projelerin sayısı ve buna bağlı olarak yatırımların büyüklüğü, çevre yatırımları konusundaki en büyük problemi oluşturmaktadır. Tablo 4.1 çevre alt sektörleri çerçevesinde ağır yatırım gerektiren direktifleri göstermektedir.

Tablo:4.1-Ağır Yatırım Gerektiren Çevre Direktifleri.

İçme suyu Sağlanması ve Atıksu Arıtımı	Atık Yönetimi
Kentsel Atıksu Arıtımı Direktifi İçme Suyu Direktifi Tehlikeli Maddelerin Su Ortamına Deşarjı Nitrat Direktifi	Düzenli Depolama Sahalarına Dair Direktif Evsel Atıkların Yakılmasına Dair Direktif Tehlikeli Atıkların Yakılmasına İlişkin Direktif Ambalaj Atıkları Direktifi
Hava Kirliliğinin Kontrolü	Endüstriyel Kirliliğin Kontrolü
Büyük Yakma Tesisleri Direktifi Yakıt Kalitesine İlişkin Direktif Hava Kalitesi Direktifi	IPPC Direktifi Uçucu Organik Bileşikler Direktifi

Kaynak: European Commission, "The Challenge of Environmental Financing In The Candidate Countries", COM (2001) 304, 2001, sf.6.

4.2.1 Önceliklerin Belirlenmesi

Finansman stratejileri karar vericilere, çevre finansmanı ihtiyaçlarını gösteren, Komisyonla yürütülen tartışmalara ışık tutan, sorunların çözümü, özel sektörün katılımının sağlanması ve finansman için kaynak yaratılması konusunda temel bir dokümandır. Finansman stratejilerinin geliştirilmesinde ilk olarak, alt sektörler arasında öncelikler tanımlanmalı ve sonra sektör içinde öncelikler belirlenmelidir. Örneğin Litvanya hazırladığı finansman stratejisinde (Çevresel Finansman Stratejisi, Ekim 2000) su ve atık yönetimi alanlarına odaklanmıştır. Litvanya, söz konusu stratejiyi güncelleştirmek için 1999-2001 yılları arasında bir proje yürütmüştür. Çalışmada öncelikle, kamu ve özel sektör tarafından AB çevre mevzuatının uygulanması için gerekli harcamalar değerlendirilmiştir. Ulusal ve dış kaynaklı potansiyel finans kaynakları analiz edilmiştir. Ödeme gücü, ulusal ve hane düzeyinde incelenmiştir. Belediyeler için su, atıksu, atık konularını içeren yatırım planları hazırlanmıştır. Belediyeler için çevre yatırım planları dört bölümden oluşmaktadır: Proje listesinin oluşturulması, potansiyel kaynakların yatırımlara tahsis edilip, eksikliklerin/kalan yatırım ihtiyacının ortaya konulması, proje maliyetinin geri kazanılmasına (cost of recovery)

ilişkin değerlendirmeler, maliyeti karşılama gücünün (affordability) belirlenmesi. Strateji hazırlandıktan sonra, AB'nin hazırlanmasını istediği, direktif spesifik uygulama planları geliştirilmiştir¹⁰³.

Çevre yatırım programının geliştirilmesinde, kısa vadede hibelerin değerlendirildiği fonlara yönelinmekle birlikte, aday ülkelerin orta ve uzun vadede yatırım önceliklerini sistematik olarak tespit etmeleri gerekmektedir. Önceliklendirilmiş yatırım planları, müzakerelerde talep edilen geçiş sürelerinin desteklenmesi için önemli bir araç olmakla birlikte, katılım sürecinde hükümetlerin dikkatini yatırım ihtiyaçlarına çekmek için de yardımcı olmaktadır. Örneğin Çek Cumhuriyeti Çevre Bakanlığı 2000 yılı Mayıs ayında Hükümete, personel, idari yapılanma ve direktif hükümlerine uyum sağlanması için gereken ihtiyaçları içeren "Uygulama Maliyeti Planı" sunmuş ve doküman hükümet tarafından benimsenerek çevre yatırımları için istenilen fonun büyük bölümü tahsis edilmiştir¹⁰⁴.

Birçok direktifin uyumlaştırılması için gerekli yatırımlar özel sektörün sorumluluğundadır (IPPC Direktifi gibi). Bu şartlarda, yürütme organı, yatırımları teşvik etmek üzere, planlama ve önceliklerin belirlenmesinde, uygun kontrollerin yapılmasına, izleme ve uygulama mekanizmasının oluşturulmasına konsantre olmalıdır. Özel sektörün yatırımları gerçekleştirmesi için gerekli yaptırımın sağlanabilmesi amacı ile yasal alt-yapı hazır olmalı ve uygulanmalıdır.

AB mevzuatının üstlenilmesi çalışmaları kapsamında yapılan mevcut durumun tespiti ve uyumlaştırma gereken alanların ve ihtiyaçların belirlenmesi çalışmaları, yatırımların "yukarıdan aşağı" (top-down) belirlenmesini gerektirmiş olmakla birlikte, projenin tanımlanması "aşağıdan", en son yatırımı gerçekleştireceklerden (örneğin, belediyeler) başlamalıdır. Yatırım planlarında önceliklerin belirlenmesinde kullanılacak kriterler Tablo 4.2'de sunulmaktadır.

¹⁰³ <http://www.aapc.lt>

¹⁰⁴ European Commission, "The Challenge of Environmental Financing In The Candidate Countries", COM (2001) 304, 2001, sf.7.

Tablo:4.2-Önceliklerin Belirlenmesinde Kullanılabilecek Kriterler.

<p>Üyelik İle İlgili Konular</p> <ul style="list-style-type: none"> -Direktife ilişkin öncelik (Geçiş süresi talep edilmiş olabilir) -İlgili mevzuatın AB müktesebatına uyum durumu, uygulanması -Hazırlanan Plan ve Programlarda konunun önceliği (Katılım Ortaklığı, Ulusal Program, strateji dokümanları) 	<p>Çevre İle İlgili Konular</p> <ul style="list-style-type: none"> -Problemin önemi, büyüklüğü -Sağlığa etkileri -Sınırşan etkileri -Konunun aciliyeti -Önerilen çözümün mali etkinliği (cost effective) -Sürdürülebilir olması
<p>Mali Konular</p> <ul style="list-style-type: none"> -Kullanılabilir finans kaynakları -İşletme ve bakım giderleri -Beklenen gelir miktarı (harçlar ve vergiler) 	<p>Ekonomik Konular</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tüketiciden toplanan gelirlerin proje maliyetini karşılama gücü -Önerilen yatırımın ödeme gücü -Projenin diğer ekonomik faydaları (maliyetleri)
<p>Teknik Konular</p> <ul style="list-style-type: none"> -Projenin ve kullanılacak tekniğin komplike olması -Projenin mevcut durumu -Projenin geliştirilmesi için var olan kaynaklar 	<p>Kurumsal Konular</p> <ul style="list-style-type: none"> -Gerekli ise Çevresel Etki Değerlendirmesi -İnşaat ve diğer gerekli izinlerin alınması
<p>Ticari Konular</p> <ul style="list-style-type: none"> -Proje geliştirme ve uygulama sorumluluklarının net olarak tanımlanması -Ticari altyapının belirlenmesi (örneğin, kamu-özel sektör ortaklığına dair kontratın yapılması) 	<p>Zamanlama</p> <ul style="list-style-type: none"> -Finansmana ilişkin zamanlama

Kaynak: European Commission, "The Challenge of Environmental Financing In The Candidate Countries", COM (2001) 304, 2001, sf.10.

4.3 Çevre Yatırım Programının Geliştirilmesi

Üyelik yükümlülüklerinin yerine getirilmesi çalışmalarında çevre yatırım programlarının önemli rolü vardır. Program, ihtiyaç duyulan genel yatırımların değerlendirmesini yaptığı gibi, projeler özelinde gerekli yatırımların maliyet tahminini de içermelidir. İkinci olarak, ulusal düzeyde ve proje özelinde finansmanın sağlanabilir olmasını dikkate almalıdır. Üçüncü olarak ise uygulama için gerekli süre tespit edilmelidir. Çevre yatırım programları, kapsamlı olmalıdır ve aynı zamanla katılım sürecini dikkate alarak geliştirilmelidir. Uyumlaştırma çalışmalarını tamamlamak üzere yürütülen mevzuat uyumu ve uygulanması çalışmaları ile bağlantısı sağlanmalıdır. Örneğin Slovenya, IPPC Direktifi için, Direktif kapsamına giren bütün fabrikaların envanterini hazırlayarak, her sanayi için belli bir süre içinde Mevcut En İyi Teknoloji standardına ulaşmayı hedeflemiştir. Bu çalışma

çerçevesinde her endüstrinin AB mevzuatı gerekliliklerini yerine getirmesi için ihtiyaç duyulan finansman tutarı hesaplanmıştır¹⁰⁵.

Bazı direktifler için yatırım gereklilikleri ülke şartları ile ilgili ilk değerlendirme veya planlama çalışması yapılmadan tahmin edilemez. Örneğin, ulusal atık yönetimi planları, atık düzenli depolama sahalarına ilişkin stratejinin, evsel atık yakma tesislerinden kaynaklanan standart dışı emisyonların belirlenmesini sağlar. Hava kalitesi çerçeve direktifi ve bağlı direktifler için gerekli yatırım ihtiyaçları ancak, hava kalitesi standartlarının aşıldığı bölgelerin belirlendiği ilk değerlendirme çalışmaları yapıldıktan sonra ortaya konulabilir. Bir sonraki aşama ise hava kirliliği kaynaklarının belirleneceği eylem planlarının hazırlanması ve kirliliğin azaltılması için en az maliyetli seçeneğin bulunmasıdır. Örneğin havada standartların üstünde partikül bulunması otobüslerin dizel motorlarından kaynaklanıyor ise yeni ulaştırma araçları, evlerin ısınmasında kullanılan kömürden kullanılıyor ise ısınma sisteminin doğal gazla dönüştürülmesi için yatırım yapılması gerekir¹⁰⁶. Altyapı yatırımı içeren proje teklifleri, işletme ve bakım giderlerini de içeren ön maliyet tahminlerini içermelidir. Uyumlaştırmada en uygun maliyetli stratejinin belirlenmesi için, ulusal, yerel ve hane düzeyinde ödeme gücüne ilişkin analizin yapılmış olması gerekir. Ayrıca potansiyel finans kaynakları (ülke içi kaynaklar, hibeler, uluslararası ve ticari krediler gibi) da bu aşamada belirlenmelidir. Tüm bu çalışmalar, yatırım ihtiyaçlarının, finansman kaynaklarının ve uygulama takviminin yer aldığı kapsamlı bir finansman stratejisinin oluşturulmasına temel teşkil eder.

4.4 Finansman İhtiyacının Belirlenmesi ve Finans Kaynağının Bulunması

Proje safhasında, finansal kapasite ve projenin devamlılığını sağlayacak gelir akışının sağlanması gerekir. Çevre projelerinde gelirler genellikle su temini ve atıkların bertarafı hizmetleri için tüketicilerin ödediği ücretlerden oluşur. İdeal koşullarda, sağlanan hizmet (su sağlama, atık bertarafı gibi) karşılığı toplanan ücret ve vergiler, “kirleten öder” ilkesi gereği, maliyeti tam olarak karşılamalı ve proje finansmanının tamamlayıcı unsuru olmalıdır. Tüm aday ülkeler, geliri çevre vergileri, çevre hizmetlerinden alınan ücretler ve çevre standartlarına uymayan kirleticilerden alınan cezalardan oluşan çevre fonları

¹⁰⁵ Ibid., sf.11.

¹⁰⁶ Ibid., sf.12.

oluşturmuşlardır. Bu uygulamalar, doğal kaynakların dikkatli kullanılmasını, çevreye verilen zararın azalmasını ve çevre yatırımlarının teşvik edilmesini sağlamıştır.

Bulgaristan için Dünya Bankasının yaptığı çalışmada, çevre yatırımlarının %46'sının özel sektörün, %43'ünün belediyelerin, ve %11'inin merkezi yönetimin sorumluluğunda olduğu tespit edilmiştir. Slovakya ve Romanya'nın Ulusal Çevre Eylem Planları da yatırımların %70'inin özel sektörün sorumluluğunda olduğunu göstermektedir. Kamunun sorumluluğunda yer alan çevre altyapısı yatırımlarına özel sektörün katkısını arttırmak için, Slovakya 1995 yılında, atık bertarafı hizmetlerini özelleştirmiş ve atıkların düzenli depolanmasına ilişkin standartların kontrolü için güçlü bir hukuki yapı oluşturmuştur. Birçok aday ülke, belediyenin tamamına sahip olduğu veya yatırımcı ve/veya bankaların hisse karşılığı katılımı ile anonim şirketler kurarak, su temini hizmetini de kısmen özelleştirilmiştir. Özel sektörün yatırımlara katılması, tam özelleştirmenin olmadığı durumlarda, Yap-İşlet-Devret, Yap-İşlet modelleriyle, sorumlulukların açık ve adil belirlendiği projelerle sağlanabilir¹⁰⁷.

Aday ülkelerde kamunun sorumluluğundaki projelerin finansmanı daha çok hibelere odaklanmıştır. Hibelere karşılanan yatırımlarda, maliyetin alınan harç, vergi ve ücretlerle karşılanması (kirlenen öder) prensibine tam uyulmayabilmesi veya ödeme gücünün tam dikkate alınmayabilmesi başka şartlar altında uygulanamayacak kadar çok projenin hızla tatbik edilmesini sağlamış ve iyi kullanılan yardımlar, uygulama sürecini kısaltmıştır. AB üyesi ülkelerdeki kimi bankalar, çevre altyapı projelerine kredi sağlamaktadır. Birçok projenin borç finansmanı hisse ortaklığı ile sağlanabilmektedir. Bu yöntemin faydası, hisse sahibinin genel olarak, yıllık gelir yerine sermaye kazancına bakmasıdır. Bu uygulama yatırımcının, yatırım yapacağı bir şirket/işletme bulması durumunda mümkündür. Birçok belediye, kendilerine ait anonim şirket kurarak yatırımcıları çekmeye çalışmıştır. Bu seçenek, özelleştirilmiş hizmetler veya kamu-özel sektör ortaklığında yapılan projelerde daha kolay uygulanır. Projenin hazırlanması aşamasında, yatırımcılar spesifik bilgiler talep eder ve kimi zamanda bu bilgilerin belli bir formatta sunulması gerekir¹⁰⁸. Bu nedenle, istenilen olgunlukta ve formatta proje hazırlama konusunda kurumlarda/yerel birimlerde idari kapasitenin

¹⁰⁷ Ibid., sf.14.

¹⁰⁸ Ibid., sf.16.

arttırılması, projelere finansman sağlanarak, AB mevzuatının uygulamaya geçirilebilmesi açısından önem arz etmektedir.

4.5 Düzenleyici Etki Değerlendirmesi

AB müktesebatının benimsenmesi düzenleyici etki değerlendirmesinin kullanılabileceği özel bir alandır. Müktesebatın yeni üyelere bir bütün olarak benimsenmesi gereği, etki değerlendirmesinin karar vericiler nezdinde çok da önemli olmayan bir araç olarak görünmesine neden olabilir. Ancak, AB'ye entegrasyon için anlamlı bir hazırlık ve ulusal çıkarları gözetilen bir müzakere süreci arzulanıyorsa, müktesebatın bazı bölümleri için fayda ve maliyetlerin değerlendirilmesinin yapılması şarttır. Hedef, öncelikle hazırlanacak müzakere pozisyonlarının yazılmasını kolaylaştırmak ve müzakerecilerin benimsedikleri müzakere pozisyonlarının etkilerine ilişkin tam bilgi sahibi olmalarına imkan tanımadır.

4.5.1. Düzenleyici Etki Değerlendirme ve Kamu İdaresi

Etki değerlendirmesi, politika yapıcılarının (policy-makers), alacakları kararların (ulusal ve uluslararası) muhtemel etkilerini görmeleri, bu **kararlar alınmadan önce**, bir ölçümünü yapabilmeleri için tasarlanan, birbiri ile ilgili farklı analitik teknikleri ifade etmektedir. Etki değerlendirme alternatif politikaların değerlendirmesini ortaya koymalı ve politikanın uygulanması neticesinde oluşacak riskleri de tahmin etmelidir¹⁰⁹. Düzenleyici etki değerlendirme, kısaca, hükümetler tarafından hazırlanan taslak mevzuatın yürürlüğe girmesiyle ve/veya yürürlükteki mevzuatta değişiklikler yapılmasıyla birlikte ortaya çıkacak sosyal ve ekonomik etkilerin ölçülmesi olarak tanımlanabilir.

Sistemik etki değerlendirme pek çok idare için standart uygulamadır. Örneğin, İngiliz hükümeti standart etki değerlendirmelerini, 1980'li yıllarda uygulamaya koymuştur. Almanya'da da her kanun taslağının etkisi hükümet harcamaları, ürün fiyatları ve genel fiyat düzeyi (tüketici fiyat endeksi) açısından değerlendirilir. Avrupa Komisyonu da 2003 yılında başlayıp, 2004/2005'de tam olarak yürürlüğe girecek olan iki aşamalı etki analizi çalışması yapmaktadır. Her teklif ön değerlendirmeye tabi tutulmakta, ön değerlendirme sonuçlarına göre ihtiyaç olduğu tespit edilen teklifler için kapsamlı analizler yapılmaktadır. Avrupa

¹⁰⁹ Tokarski, S., Mayhew, A., "Impact Assessment and European Integration Policy", SEI Working Paper No.38, 2000, sf.5.

Komisyonunda harcama öngören her teklifin kapsamlı bir mali beyanla bir arada sunulması gerekmektedir. Bu beyan, ilgili genel müdürlüğün, Topluluk düzeyinde böyle bir tedbire ihtiyaç duyulmasının nedenini gerekçelendirildiği ayrıntılı bir maliyet-etkinliği çalışmasını içermelidir¹¹⁰.

Bir taslağın bakanlar kuruluna gittiği anda etki değerlendirmesinin tamamlanması gerekli fakat yeterli değildir. Bu şartlar altında, değerlendirme, teklif edilen tedbirin, sorunun tek çözümü olduğunu göstermek amacıyla da yapılabilir. Bu nedenle, tedbirin geliştirildiği ilk aşamada ve bunu takip eden her aşamada, ilgililerin, tarafsız bir şekilde, teklifin alternatiflerine (hiç bir şey yapmamak da dahil olmak üzere) bakmaları gerektiğinin farkında olmaları ve devlet bütçesi ve özel sektöre getirilecek maliyetler ile bölgelere veya toplumdaki bazı gruplara olan etkilerin maliyetlerinin dikkate alınması çok önemlidir. Etki değerlendirmesi çalışmaları, yeni bir tedbirin, iş çevrelerine, diğer sosyal gruplara ve tüketicilere etkisine dair, çok önemli bir erken uyarı niteliği de taşımaktadır¹¹¹.

4.5.1.1 İngiltere’de Uygulanan Düzenleyici Etki Değerlendirmeleri

İngiltere’de düzenleyici etki değerlendirmeleri aşamalar halinde uygulanmaktadır. Mevzuat teklifi Avrupa Komisyonunda tartışılırken ilk (initial) düzenleyici etki değerlendirmesi, Komisyon resmi olarak mevzuat teklifini yayımladığında ve ulusal mevzuat tartışılırken kısmi (partial) düzenleyici etki değerlendirmesi, ulusal mevzuat Parlamente’ye sunulduğunda nihai düzenleyici etki değerlendirmesi raporu hazırlanmaktadır.

Mevzuat teklifi yalnızca birkaç firmayı etkiliyor veya birçok firmayı sınırlı oranda etkiliyor veya maliyeti/faydası az ise, düzenleyici etki değerlendirmesi kısa olabilir (mevzuat teklifinin önemli etkisi olması durumunda daha çok veri ve derinlemesine analiz gerekir). Geniş katılım gerektirmeyen erken danışma prosedürü uygulanarak, yeni mevzuatın uygulanmasına dair seçenekler, potansiyel riskler, fayda ve maliyetler konusunda bilgi edinilebilir. *İlk düzenleyici etki değerlendirmesinde*, hedefler, problemler, hiçbir şey yapmamak dahil seçenekler, her alternatifin sonuçları değerlendirilir, etkilenen alanlar (iş çevreleri dahil), fayda ve maliyetler, etkinin dağılımı, istenilmeyen sonuçlar ve rekabete etki

¹¹⁰ Ibid., sf.6.

¹¹¹ Ibid., sf.7.

belirlenir. İngiltere’de bu süreçte, rekabet ve tüketici konuları için ticaret ile ilgili birime, küçük işletmeler, ekonomi, istatistik, bilim ve teknoloji ilgili birimlere, uygulamadan sorumlu kamu ve özel sektör kuruluşlarına danışılmaktadır¹¹².

Kısmi Düzenleyici Etki Değerlendirmesi, ilk düzenleyici etki değerlendirmesi çalışması temel alınarak hazırlanır. İngiltere’de, resmi danışma prosedürünü de içeren, üzerinde anlaşmaya varılmış teklifle birlikte sunulur. İlk düzenleyici etki değerlendirmesinde yer alan aşamalara ek olarak, küçük işletmelere olacak etkinin belirlendiği analiz sonuçları, izleme ve gözden geçirmeye ilişkin bilgiler verilir¹¹³.

Nihai Düzenleyici Etki Değerlendirmesi, kısmi etki değerlendirmesinin geliştirilmesi ile hazırlanır. Yapılan analizler ile toplanan bilgiler ışığında kısmi düzenleyici etki değerlendirmesi güncellenir. Net önerileri içeren düzenleyici etki değerlendirmesi, son olarak Bakanlara sunulur. Özellikle her bir alternatif için yürütülen fayda/maliyet bölümünün, yapılan analizler dikkate alınarak netleştirilmesi, halen belirsizlikler bulunan alanlarda rakamların aralık olarak verilmesi (1-2 milyon gibi), analizlerde kullanılan varsayımların dikkate alınarak, hassasiyet analizlerinin yapılması gerekmektedir¹¹⁴.

İngiltere’de yürütülen düzenleyici etki değerlendirmesi çalışmaları yeni mevzuatın rekabete etkisinin değerlendirildiği bir bölüm içermektedir. Mevzuat teklifinin firmalar ve ithalatçılar üzerindeki etkisi incelenmektedir. Bu analizin ilk aşamasında, yeni mevzuattan etkilenecek tüm piyasa alanları için “rekabet testi” (competition filter test) yapılmaktadır. Yapılan test sonucu piyasalara az etki olacağını gösteriyor ise, raporda genel bir değerlendirme yapılması yeterlidir. Ancak, test sonucu, piyasalara büyük etki olacağını işaret ediyor ise detaylı değerlendirme yapılması gerekmektedir. Filtre testi basit evet/hayır sorularından oluşmaktadır¹¹⁵.

¹¹² Better Policy Making: A Guide to Regulatory Impact Assessment, Cabinet Office, (2003), Regulatory Impact Unit, sf.11-12.

¹¹³ Ibid., sf.25.

¹¹⁴ Ibid., sf.35-36.

¹¹⁵ daha geniş bilgi için., Better Policy Making: A Guide to Regulatory Impact Assessment, Cabinet Office, (2003), Regulatory Impact Unit, sf.63-68.

4.5.1.2. Polonya’da Uygulanan Düzenleyici Etki Değerlendirmeleri

Müzakerelerde çevre alanında talep ettiği geçiş düzenlemeleri çerçevesinde, AB, Polonya’yı, geçiş süresi taleplerini gözden geçirip, daha geniş bilgi sağlamaya davet etmiş ve geçiş düzenlemelerinin kapsamının sınırlandırılması için tesisler özelinde veri talebinde bulunmuştur. Müzakerelerdeki yaklaşım, aday ülkelerin uygulama planları, finansman kaynaklarını belirten yatırım planları ve maliyetleri karşılama kapasitelerini ortaya koymaları üzerinde yoğunlaşmaktadır ve tüm bu sorulara cevap verilebilmesinin en iyi yolu düzenleyici etki değerlendirmesi çalışmalarının yapılmasıdır. Polonya müzakere ekibi tamamlanan etki değerlendirmesi çalışmalarını, müzakere pozisyonlarına ek olarak AB’ye iletmıştır¹¹⁶. Düzenleyici etki değerlendirmesi, Polonya’da 2002 yılında zorunluluk haline getirilmiştir. Rehber dokümanlar hazırlanarak tüm ilgili kurumlara iletilmiştir. Polonya’daki uygulamada, taslak mevzuattan sorumlu kurum, hazırlamış olduğu etki değerlendirmesini, tüm ilgililerin görüşleri ile birlikte hükümetin mevzuatlardan sorumlu merkezine iletmektedir. Düzenleyici etki değerlendirmesi uygulamaları konusunda yeterli bilgi ve finansman kaynağı sıkıntısı olduğundan, mevzuat çalışmaları için düzenleyici etki değerlendirmesi konusunda uzmanlaşmış idari birim oluşturulmuştur¹¹⁷.

4.5.2. AB’ye Katılım Sürecinde Düzenleyici Etki Değerlendirmesi

Üyeliğe en uygun yolun seçilebilmesi için AB politika ve düzenlemelerini benimsemenin iktisadi, mali, politik, yasal ve sosyal etkilerinin ne olduğunu bilmek ve ayrıca, belli politika kararlarının farklı uygulamalarının ülke için ne ifade ettiğini anlamak gerekmektedir. Bu tür bir bilgiye sahip olmadan, hükümet etkin olarak müzakere edemeyecek, toplumdaki belli gruplara gerekli bilgileri sağlayamayacak ve söz konusu gruplara katılım için hazırlanma fırsatı yaratamayacaktır. İdeal koşullarda, etki değerlendirmesi sonuçlarına, AB’ye katılım hazırlıkları sürecinin başlarında erişilebilmelidir. Söz konusu etki değerlendirmesi, ideal olarak, net maliyet tahminlerini vermeli ve bu maliyetleri ulusal bütçe, mahalli bütçe, özel sektör, tüketiciler vs. gibi farklı sektörler arasında paylaşmalıdır. AB’ye katılım sürecinde, etki değerlendirmesinin temel amaçları

¹¹⁶ Tokarski, S., Regulatory Impact Assessment In Poland, presentation, Ankara, 2003.

¹¹⁷ Polonya’daki düzenleyici etki değerlendirmesi uygulamaları ile ilgili ayrıntılı bilgi için Methodological Foundations Of Regulatory Impact Assessment, May 2003, Polonya.

şöyle sıralanabilir¹¹⁸: AB direktiflerinin uygulanması konusunda, belirlenen hedeflere ulaşılması için alternatif kurumsal düzenlemelerin değerlendirilmesi de dahil olmak üzere, maliyet açısından en etkin yöntemi değerlendirmek (bu analiz, hükümeti, AB düzenlemelerini ne şekilde uygulayacağı konusunda yönlendirmelidir), orta vadeli bütçe planlamasında dikkate alınabilmesi için AB düzenlemelerinin uygulanmasının maliyetinin değerlendirilmesi, AB düzenlemelerinin getireceği değişiklikler ve yaratacağı muhtemel maliyetler konusunda, iş çevrelerini, yatırımcıları ve diğer grupları bilgilendirmek, AB düzenlemelerinin maliyetini belirleyerek Birliğe katılım müzakerelerini kolaylaştırmak (etki değerlendirmesi olmadan, spesifik olarak hangi alanda ve ne kadar geçiş süresi gerekeceğini ve daha sonra müzakere esnasında hangi pozisyonların savunulup hangilerinden vazgeçilebileceğini belirlemek çok zor olacaktır), AB'ye de aday ülkenin uygulama konusunda ciddi olduğunu göstermek. Ayrıca, etki değerlendirmesi çalışması, AB'nin talep ettiği uygulama planlarına dair soruların cevaplanması için de gereklidir.

Etki değerlendirmesi çalışması yürütülürken uygulanacak yöntem konusunda Ek E'de bilgi verilmektedir.

4.5.2.1 Düzenleyici Etki Değerlendirmesi Önceliklerinin Seçimi

Aday ülkelerin temel sorunlarından biri AB düzenlemelerinin etki değerlendirmesine nereden başlanacağına karar vermektir. Katılıma hazırlanırken sorun çıkartması muhtemel mevzuatı belirlemek için kullanılacak yöntemler¹¹⁹:

- a. düzenlemenin yapısına göre bir seçim yapmak,
- b. mevcut üye ülkelerin tecrübelerinden istifade etmek,
- c. diğer aday ülke tecrübelerini kullanmak,
- d. ilgili bakanlıklarda tarama sürecinde görev yapanların tecrübelerinden faydalanmak,
- e. iş çevreleri, sendikalar ve toplumdaki diğer çıkar gruplarına danışmak.

a. Düzenlemenin yapısı: Topluluk müktesebatı farklı hukuki biçimlere, politika alanlarına ve düzenlemenin işlevsel yapısına göre değişik şekillerde sınıflandırılabilir. AB

¹¹⁸ Tokarski, S., Mayhew, A., "Impact Assessment and European Integration Policy", SEI Working Paper No.38, 2000, sf.9.

¹¹⁹ Ibid., sf.10-15.

Müktesebatının büyük bölümü, aday ülkelerin katılımdan önce uygulamaya başlayabilecekleri direktifler biçimindedir. Ancak, tüzükler katılım aşamasında otomatik ve doğrudan uygulanacak olup, ulusal mevzuata aktarılmaları gerekmemektedir. Müzakere sürecindeki aday ülkeler, belli bir politika alanında (çevre politikası gibi) belli direktiflere ilişkin (IPPC Direktifi gibi) geçiş düzenlemelerini veya geçici derogasyonları müzakere etmek isteyeceklerdir. Bu nedenle müzakere sürecindeki aday ülkeler için asıl önemli olan belli politika alanları içerisinde tek tek direktiflerin etkisinin değerlendirilmesidir. Ancak her mevzuat aynı yapıda değildir. Tüm AB müktesebatını karşılamamakla birlikte, üç tip düzenleme ayırımına gidilebilir: Ürünlerle ilgili iç pazar düzenlemeleri, piyasa ekonomisi düzenlemeleri, prosese ilişkin düzenlemeler.

Ürünlerle ilgili iç pazar düzenlemeleri: Bu düzenlemeler iç pazarda ticareti yapılabilecek ürün ve hizmetlerin özelliklerini belirler. Otomobillerin fiziki özelliklerini belirleyen direktifler ile yeni yaklaşım direktifleri çerçevesinde belirlenen asgari güvenlik şartları bu bölüm kapsamına girmektedir. Bu düzenlemelere ilişkin, ayrıntılı etki değerlendirmesinin yapılması için kaynak harcamak çok anlamlı görünmemektedir. Avrupa Komisyonu bu düzenlemelerin mümkün olduğunca erken, üyelikten önce ulusal mevzuata aktarılması ve uygulanması konusunda ısrarcıdır. *Piyasa ekonomisi düzenlemeleri:* Piyasa ekonomisi yaratmayı ve korumayı hedefleyen müktesebata özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir. Rekabet ve devlet yardımları politikası, şirketler ve muhasebe hukukunun bazı yönleri, fikri mülkiyet hakları bu alanda tipik örnekleri oluşturmaktadır. Bu tür düzenlemeler iç pazarın işleyişi için temel oluşturmakta olup, çok az istisna yapılabilir. *Prosesel ilişkin düzenlemeler:* Prosesel ilişkin düzenlemeler ürün ve hizmetlerin özelliklerini belirlemeden, genel olarak ne şekilde üretildikleri ile ilgilidirler. Sosyal politikalar ve çevre alanındaki düzenlemeler bu gruba girmektedir. Bu kategori, AB’de hayat şartlarını iyileştirmeyi hedefleyen düzenlemeleri (kentsel atıksu arıtımı gibi) içermektedir. Prosesel ilişkin düzenlemeler bir malın AB iç pazarına girip giremeyeceği konusunda bir yargı getirmez. Aday ülkelere bu düzenlemeleri ivedilikle uygulamaları konusunda yapılan baskının nedeni siyasi olabilir, ancak iç pazarın işleyişi ile bağlantılı teknik sebepler bulunmamaktadır, sadece bazı işletmeler eşit rekabet şartları gereğiyle erken uygulama için zorlayıcı olabilirler. Bu nedenle, AB’ye katılımın aday ülke ekonomileri üzerindeki etkisinin belirlenmesi yönünde yapılacak çalışmaların, prosesel ilişkin düzenlemeler alanında (çevre gibi) yoğunlaşması önem taşımaktadır.

Ürünlerle ilişkin düzenlemelerin uygulanması için gerekli yatırımlar genellikle işletmeler tarafından yapılacaktır. Doğrudan yabancı yatırımların büyük kısmı zaten bu tür düzenlemelerin gereklerini ihtiva etmekte ve dolayısıyla büyük sorun yaratması beklenmemektedir. Piyasa ekonomisine ilişkin düzenlemeleri uygulamak için görece az yatırım gerekmekte ancak kurumsal reform gerekebilmektedir. En hacimli kamu ve özel sektör yatırımı, proses müktesebatı alanında gerekecektir. Bu çerçevede prosese ilişkin AB müktesebatı konusunda (çevre de bu kapsamdadır) etki değerlendirmesine önceden başlamak faydalı görülmektedir.

b. Üye ülkelerin tecrübelerinden istifade etmek: Aday ülkeler için üye ülkelerin müktesebatı uygularken yaşadıkları sorunları analiz etmek önem taşımaktadır. İlk olarak, pek çok direktifte, uygulama için üye ülkelere geçiş süreleri tanınmıştır. Özellikle çevre düzenlemelerinde Kentsel Atıksu Arıtma Direktifi örneğinde olduğu gibi, üye ülkelere belli hükümlerin uygulaması için 15 yıla kadar geçiş süreleri tanınmıştır. Ambalaj ve Ambalaj Atıklarına dair Direktifte Portekiz ve Yunanistan'a tanınan ek süre de diğer bir örnektir. Bu direktiflerin yeni üye ülkelere de sorunlar yaratacağı aşikardır. İkinci olarak, Topluluk müktesebatının uygulanmasına ilişkin olarak Avrupa Komisyonunun her yıl hazırladığı raporlar ve üye ülkeler hakkında, ihlaller nedeniyle başlatılan işlemler, aday ülkeler için yönlendirici olabilir. İhlaller konusunda hazırlanan yıllık raporun yaklaşık yarısı çevre müktesebatı bağlantılı olup, çevre alandaki uygulamanın zorluğuna işaret etmektedir.

c. Diğer aday ülke tecrübelerini kullanmak: AB'nin son genişleme süreci öncesindeki genişlemeleri, katılıma ilişkin temel sorunların nerede yattığına ilişkin çok yönlendirici olmayabilir. Üye olan Avusturya, Finlandiya ve İsveç zaten Avrupa Ekonomik Alanı vasıtasıyla uyum sağlamış ve dolayısıyla nispeten az sorun yaşamışlardır. Aynı şekilde iki Almanya'nın birleşmesi de genişleme süreci için pek aydınlatıcı değildir. 2000 ve 1998 yılında müzakereye başlayan ülke örneklerine bakmak faydalı olabilecektir. Talep edilen geçiş süreleri muhtemel sorunların yattığı alanlar hakkında fikir verebilir.

d. İlgili bakanlıklarda çalışanların tecrübelerinden faydalanmak: İlgili kurumlarda görev yapanlar teorik olarak sorunlu alanları en iyi teşhis edebilecek kişilerdir. İlgili Bakanlıklarda çalışanlara basit anketler uygulanması, ilgili direktifler için tam etki değerlendirmesi yapılması veya daha esnek bir yaklaşım izlenerek kısmi etki değerlendirmesi yapılması hususunda karar verilmesine yardımcı olabilir.

e. İş çevreleri, sendikalar ve toplumdaki diğer çıkar gruplarına danışılması: Etki değerlendirmesi yapılması gereken alanların belirlenebilmesi için iş çevrelerinin ve diğer sivil toplum kuruluşlarının sürece dahil edilmesi önem taşımaktadır.

4.5.3. Tüm Politikanın Analizi

AB direktifleri konusunda yapılan etki değerlendirmesi çalışmalarının önemi yadsınamaz ancak politika bütününe etkisini değerlendirmek de önem taşımaktadır. Müzakerelerin direktif bazında yürüdüğü ve her bir politikanın yasal metinlerde ifade bulduğu bir gerçek olmakla birlikte, bir politikanın gidişatına ilişkin tartışmalar da önemlidir. Politika alanlarının bütününe bakmanın avantajı, öncelikler ve mevzuatın sıralanması üzerinde düşünülmesini sağlamasıdır. Tek bir direktifin etki değerlendirmesi, bu direktifin diğerlerine kıyasla görece maliyeti veya mevzuatın öncelik sırasına koyulması ve uygulanmasından etkilenip etkilenmediğine ilişkin bir fikir vermemektedir. Müktesebatın benimsenmesiyle ilgili maliyetler, yanlış bir önceliklendirme nedeniyle daha da yükselebilir¹²⁰.

4.5.4 Etki Değerlendirmesi Örnekleri

4.5.4.1 Uçucu Organik Maddelerin Emisyonuna Dair Direktifin Polonya’da Uygulanması

Organik solventlerin kullanımından kaynaklanan uçucu organik bileşiklerin (VOC) emisyonuna dair 1999/13/EC sayılı Direktif konusunda, Polonya’nın yaptığı etki değerlendirmesi çalışmasında tüm ilgililer belirlenerek, işletmelerin uygulamanın altından kalkıp kalkamayacakları anlaşılmaya çalışılmıştır. Uygulamadan etkilenecekler, otomobil boyama, tekstil, deri, kuru temizleme ve ilaç sanayi ile basım kuruluşları olarak belirlenmiştir. Polonya’da basım endüstrisinde 70 bin kadar çalışanı olan 14 000 firma olduğu tespit edilmiştir. Basım sanayiinde, birkaç tesisin yılda 15 tondan fazla solvent kullandığı ve bu nedenle birçok işletmenin Direktiften etkilenmeyeceği belirlenmiştir. Direktifin ambalaj endüstrisine maliyeti 1 milyon Euro olarak tespit edilmiştir. Otomobil boyaması konusunda, servis istasyonları (grup A), orta büyüklükteki ekipmanlara sahip dükkanlar (grup B), 1-5

¹²⁰ Tokarski, S., Mayhew, A., “Impact Assessment and European Integration Policy”, SEI Working Paper No.38, 2000, sf.35.

çalışanı olan, basit ekipmanlarla çalışan dükkanlar (grup C) olarak gruplar belirlenmiştir. Grup A ve B kapsamında 20 000 işletmenin etkilendiği ve uyum maliyetinin 5 milyon Euro olduğu, grup C kapsamında 17 000 işletmenin etkilendiği ve uyum maliyetinin 35 milyon Euro olduğu tespit edilmiştir. Düşük ciro lu ve düşük karlılığı olan, Grup B ve C kapsamındaki işletmelerin, uyum maliyetlerini karşılama kapasitelerinin olmadığı ortaya konmuştur. İlaç sanayiinde 80 işletmeden 10 tanesinin Direktiften etkileneceği, VOC'lerin azaltılmasının maliyetinin ton başına 120 000 Euro olduğu ve yeni emisyon standartlarına uyum maliyetinin, cironun %2'sini oluşturduğu belirtilmiştir. Bu sonuçlar ışığında, Direktife uyum maliyetinin toplam 400 milyon Euro olduğu belirtilerek, tüm sektörler için 3 yıl geçiş süresi istenmiştir. 2005'te bir gözden geçirme yapılarak, belirli sektörler için ek geçiş süresi talep edilebileceği belirtilmiştir¹²¹.

4.5.4.2 Büyük Yakma Tesisleri Direktifinin Polonya'da Uygulanması¹²²

Polonya müzakere pozisyonunda, büyük yakma tesislerinden kaynaklanan emisyonların azaltılmasına dair 88/609/EEC sayılı Direktifi, 1 Ocak 2003 tarihinden önce uygulayacağını açıklamış ve tesislerin, yeni veya mevcut (direktif mevcut tesisler için geçiş düzenlemeleri içermektedir) olarak tanımlanmasında, 28 Mart 1990 (Direktifteki 1 Temmuz 1987 tarihi yerine) tarihinin esas alınması talebinde bulunmuştur. Polonya kanunlarının mevcut tesislere daha liberal emisyon düzeyleri belirlediği ve tesislerin de bu doğrultuda yatırım yaptığı ve kanun değişikliğinin kazanılmış hakların ihlal edilmesi anlamına geleceği belirtilmiştir. Polonya'nın talebi Direktifin belirlediği tarih ile Polonya kanunlarında belirlenen tarih arasında (Temmuz 1987 ile Mart 1990 arası) faaliyete geçen tüm tesisler için bir uyum (yeni tesisler için öngörülen emisyon düzeyleri için bir derogasyon) sorunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, Direktifte, yeni ve mevcut tesis ayrımı amacıyla inşaat veya işletme lisansının verildiği tarih esas alınmaktadır, ancak Polonya kanunlarına göre yeni veya mevcut tesis tanımı tesisin kuruluş tarihi ile ilişkilendirilmiştir.

Yapılan etki değerlendirmesi çalışması ile yeni/mevcut tesis tanımında kullanılan farklı tarihlerin bir sorun yaratmadığı ortaya konmuştur. Uzun yatırım döngüsü sonucu, inşaat lisansının alınışı ile faaliyete giriş arasında geçen sürede, Mart 1987 ile Mart 1990 (Polonya

¹²¹ Tokarski, S, Regulatory Impact Assessment In Poland, presentation, Ankara, 2003.

¹²² Etki değerlendirmesi çalışmasının tamamı Ek E'de sunulmaktadır. Tokarski, S., Mayhew, A., "Impact Assessment and European Integration Policy", SEI Working Paper No.38, 2000, sf.24-29.

kanununa göre mevcut tesisler) arasında hizmete giren büyük yakma tesisleri, AB tanımına göre yeni tesis olarak tanımlanmalarını gerektirecek şekilde, 1987 yılından sonra inşaat lisansı almamıştır. Aslında, Polonya'daki tarihler Direktifte öngörülenlere göre daha kısıtlayıcı olmuştur: 1987 yılından önce (Direktife göre mevcut tesis) inşaat lisansını alan 16 tesis 1990 yılından sonra (Polonya kanununa göre yeni tesis) faaliyete başlamışlardır. Analiz, müzakerecilerle tarihe ilişkin geçiş düzenlemesi talebinin geri çekilerek, Polonya'daki tarih uygulamasının, öngörülenden daha sıkı önlem kapsamında ele alınması gerektiğini tavsiye etmiştir (Direktifte yer alan tarihi, ulusal mevzuata aktarmak bazı tesisler için emisyon limitlerinin gevşetilmesi anlamına gelecek bu da zaten gerekli yatırımları yapmış olan tesislerin Polonya devletinden tazminat talebinde bulunmalarına yol açabilecektir). Sonuçlar, katılım müzakerelerinde gündeme gelen tüm soruların cevaplanmasına imkan tanımıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada, aday ülkelerin (özellikle son genişleme sürecinde) yaptığı hazırlıklara, AB'den sağlanan mali yardımlara, AB'nin müzakereler kapsamındaki taleplerine yer verilmiştir ve bu tecrübelerden hareketle muhtemel müzakerelere yönelik olarak çevre alanında yapılması gerekenler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Kopenhag kriterlerinin üçüncüsü, aday ülkelerin siyasi, ekonomik ve parasal birlik hedeflerine uyum da dahil olmak üzere, üyelik yükümlülüklerini üstlenme kabiliyetine sahip olmasıdır. 1995 tarihli Madrid Zirvesinde, Topluluk mevzuatının ulusal mevzuata aktarılmasının önemli olduğu vurgulanmış ancak bu mevzuatın etkili şekilde uygulanmasının daha önemli olduğu belirtilmiştir. Katılım sürecinde esneklik, üyelik öncesi uygulanması mümkün olmayan mevzuatın uygulanmasının üyelikten sonraya bırakılması konusunda anlaşılması ile mümkündür. AB'nin geçiş düzenlemeleri konusundaki pozisyonu, geçiş sürelerinin istisna olması, kapsam ve süre açısından sınırlı olup, uygulama aşamaları net olarak tanımlanmış planlarla desteklenmesi, geçiş sürelerinin Birlik politikalarının işlemlerini etkilememesi ve rekabet ortamının bozulmasına neden olmaması gerektiği şeklinde özetlenebilir. Öte yandan, aday ülkeler, daha uzun geçiş süreleri elde ederek katılım sürecinin ekonomik baskısını azaltmak istemektedirler.

Müzakerelerin ilk aşaması olan tarama süreci, ulusal mevzuat ile AB mevzuatı arasındaki farklılıkların belirlenmesini ve her direktif için madde özelinde inceleme gerektirmektedir. Bu süreçte, ilgili AB mevzuatının maddeleri ve karşılık ulusal mevzuatın ilgili hükümleri tablonun satırlarını oluşturmak üzere hazırlanan, uyum tabloları (table of concordance), bir araç olarak kullanılabilir¹²³. Tüm AB düzenlemeleri için hazırlanan bu tablolar, uyumlaştırma gereken bölümlerin (AB düzenlemesi maddelerinin) tespitini ve müzakerelerin ilerleyen bölümleri için önemli bilgilerin elde edilmesini sağlamakla birlikte, tarama sürecini hızlandıracaktır.

AB çevre mevzuatındaki öncelikli konular, çerçeve mevzuat (ÇED ve çevresel bilgiye erişim dahil), Topluluğun taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ilişkin tedbirler,

¹²³ Ayrıntılı bilgi ve örnek tablo için, European Commission, "Guide to the Approximation of European Union Environmental Legislation" (SEC (97) 1608, 1997), sf.133.

sınıraşan ve küresel kirliliğin azaltılması, doğa koruma mevzuatı, iç pazarın işleyişini sağlayan tedbirler olarak belirlenmiştir. Geçiş süreleri, mevzuat uyumu (uygulamaların aksine), çerçeve mevzuat (hava, atık, su), doğa koruma, iç pazar ile ilgili temel unsurlar (ürünlere dair mevzuat) konularında ve yeni tesislerle ilgili düzenlemelere ilişkin olarak verilmemektedir. Geçiş düzenlemeleri, uzun zamana yayılması gereken altyapı adaptasyonları gerektiğinde düşünülebilmektedir.

Türkiye'deki Çevre İle İlgili Mevzuatın Analizi Projesi sonuçlarında ve ilerleme raporlarında belirtilen, çevre alanında uyum çalışmalarının başlarında olduğumuz hususu ve katılım ortaklığı belgesi hedefleri dikkate alınarak ve yukarıda ifade edilen, öncelikli alanlar ve geçiş düzenlemeleri konusundaki genel yaklaşım esas alınarak, özellikle çerçeve mevzuat, doğa koruma ve ürünlere ilişkin mevzuat (kimyasallar, yakıt kalitesi gibi) konusunda uyumlaştırma çalışmalarının hızlandırılması ve en kısa sürede uygulamaya yönelik çalışmaların başlaması öncelikli olarak önem taşımaktadır. Mali İşbirliği Programlamasından desteklenen projeler çerçevesinde, kimyasallara ilişkin temel mevzuatlar, hava kalitesi ve atık çerçeve direktifleri ile doğa koruma konusunda uyumlaştırma çalışmaları devam etmekle birlikte, su yönetimi ve yakıt kalitesi konularında da uyumlaştırma çalışmalarına başlanması ve özellikle çerçeve mevzuatlar kapsamında uygulamaya yönelik tedbirlerin belirlenip en kısa zamanda uygulamaya yönelik planlamaya geçilmesi gerekmektedir. Öncelikli alanlar arasında yer alan bilgiye erişim, Topluluğun taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve bu çerçevede oluşturulan mevzuatlar konusunda katılım öncesinde mevzuat uyumunun tamamlanması gerekmektedir. Gürültü konusunda uyumlaştırma çalışmalarında belli bir aşamaya gelinmiştir (Ek B), ancak uygulamaya geçiş için 2006'ya kadar geçiş süreleri öngörülmektedir. Mali İşbirliği Programlamasından desteklenen proje kapsamında gürültü mevzuatına uyum çalışmalarının, ayrıca, ulusal program taahhütleri çerçevesinde, nükleer güvenlik ve radyasyon güvenliğine ilişkin mevzuat konusundaki uyum çalışmalarının, önümüzdeki dönemde tamamlanacağı düşünülmektedir. Öte yandan, genetik olarak yapıları değiştirilmiş organizmalar ile endüstriyel kirlilik ve risk yönetimi konularında AB mevzuatına uyum çalışmalarının hızlandırılması gerekmektedir. Bu çerçevede, Mali İşbirliği Programlamasından desteklenen projelerle teknik yardım sağlanması da faydalı görülmektedir.

Son genişleme süreci, talep edilen geçiş düzenlemelerini ve müzakerelerde aday ülkelerin karşılaştığı problemleri gösterirken, müzakereler öncesi, Türkiye için, muhtemel

sorunların yattığı alanların tespiti açısından önemli bir kaynaktır. Çevre alanı uygulama maliyetlerinin yüksekliği nedeni ile en çok geçiş düzenlemesi talebi gelen bölümdür. Tablo 3.2 ve 3.3 incelendiğinde, fiziksel yatırım gerektirdiğinden, teknik ve ekonomik nedenlerle uygulaması zaman alan ağır yatırım gerektiren direktifler (akaryakıt depo ve dağıtım sistemlerinden kaynaklanan uçucu organik madde emisyonları, yakıtlardaki kükürt miktarı, kentsel atıksu arıtımı, içme suyu, tehlikeli maddelerin su ortamına deşarjı, ambalaj ve ambalaj atıkları, atıkların düzenli depolanması, IPPC, büyük yakma tesisleri, tehlikeli atıkların yakılması) ile asbest atıkları, atıkların taşınması, belli kuşların yakalanması, vaşakların korunması ve tıbbi tedavi amaçlı radyasyon konularında geçiş süresi tanındığı görülmektedir. Ağır yatırım gerektiren direktiflerden kentsel atıksu arıtımı konusunda tüm ülkelere ve ambalaj atıkları konusunda Estonya dışında tüm ülkelere geçiş süresi tanınmıştır. Türkiye'deki Çevre İle İlgili Mevzuatın Analizi Projesi, önemli ölçüde yatırım gerektiren direktifler (Tablo 1.1) kapsamında yatırım ihtiyacını 27 milyar Euro olarak belirlemiştir. Analiz çalışması, mevzuat uyumunun ilk aşamalarında olduğumuzu, AB çevre mevzuatının uygulanma maliyetinin büyüklüğünü ve katılım öncesi dönemde erken uygulamanın mümkün olmadığını göstermektedir. Ulusal Programda ağır yatırım gerektiren direktifler için uygulama takvimi belirlenememiş olduğu, aday ülkelere tanınan geçiş süreleri ve analiz çalışması sonuçları dikkate alınarak, özellikle kamu sektörü üzerine düşen harcama payı için mümkün mertebe kademeli olarak uygulamaya geçmeyi hedefleyen bir müzakere stratejisi oluşturulması ve bu pozisyonu güçlendirmek için direktif spesifik uygulama ve finansman planları hazırlanması gerekliliğinden hareketle, en kısa sürede ağır yatırım gerektiren direktifler özelinde etki değerlendirmesi çalışmalarına başlanması faydalı görülmektedir.

Müzakerelerde talep edilen geçiş sürelerinin, finansmanı sağlanmış projeleri ve yatırımlara ilişkin takvimi içeren direktif spesifik uygulama planları ile desteklenmesi gerekmektedir. Anılan planlar, idari yapılanma, personel, izleme ekipmanları, altyapı ve teknoloji için gerekli kamu ve özel sektör yatırım ihtiyaçlarını, maliyetleri ve yatırım takvimini içermelidir. Uygulama planları, uygulama kararlarının alınmasına yardım edecek şekilde spesifik ve detaylı hazırlanmalıdır. Bu sayede, ülke ölçeğinden, bölge ölçeğine ve özel sektör seviyesine geçiş yapılabilir. Uygulama kararları yerel düzeyde yetkili otoriteler tarafından alınsa dahi uygulamadaki ilerlemeden merkezi hükümet sorumlu olacağından, mevzuatın etkili uygulanmasını sağlamak için gerekli mekanizmalar oluşturulmalıdır. Türkiye İçin Entegre Çevresel Uyumlaştırma Stratejisi Projesi kapsamında hazırlanmakta olan sektör stratejileri ve örnek direktif spesifik uygulama planları müzakere sürecine yönelik

hazırlanacak ayrıntılı uygulama ve finansman planlarının ilk adımı olması açısından önemli bir aşama olarak görülmektedir.

Çevre mevzuatının uygulanması (izleme kapasitesi, laboratuvarlar, altyapı (atıksu arıtımı, atık yakma tesisleri, içme suyu temini, atık düzenli depolama sahaları) inşası, yenilenmesi veya genişletilmesi) aday ülkelere ciddi mali yük getirmektedir. Bu nedenle, yatırım programlarının, uyumlaştırma çalışmalarını tamamlamak üzere yürütülen mevzuat uyumu ve uygulanması çalışmaları ile bağlantısının sağlanması gerekmektedir. Önümüzdeki dönemde ülkemize AB'den sağlanan fonların artması ile birlikte, mevzuat uyumu çalışmalarına paralel olarak, altyapı yatırımlarının desteklenmesi imkanı doğacaktır. Müzakerelerin açılması ile birlikte, ISPA benzeri fonların kullanılması beklentisi bulunmaktadır. Bu çerçevede, ülkemiz yatırım programlarının, katılım sürecini dikkate alarak, ulusal kaynaklarımızla birlikte, AB kaynaklarını ve olası uluslararası yatırım imkanlarını dikkate alarak hazırlanması gerekliliği açıktır.

Çevre yatırım projelerinin önceliklendirilmesi, AB standartlarında fizibilite çalışmaları için rehber dokümanlar hazırlanması ve "altı" yatırım projesinin fizibilite, dizayn ve ihale dosyalarının hazırlanması çalışmalarını ve çevre ile ilgili yüksek maliyetli yatırımların finanse edilebilmesi için bir mekanizma geliştirilmesi çalışmalarının yürütüleceği, Türkiye İçin Çevre Alanında Kapasite Geliştirilmesi Projesinin (TR-362.03), yatırım projelerinin geliştirilmesi için önemli bir başlangıç olacağı, ancak proje kapsamında özellikle AB standartlarında proje hazırlanması hususunda kazanılan birikimin yatırımları gerçekleştirecek olan belediyelere ve diğer yatırımcılara aktarılmasının da çok önemli olduğu düşünülmektedir. AB mevzuatının üstlenilmesi çalışmaları, mevcut durumun tespiti ve uyumlaştırma gereken alanların ve ihtiyaçların belirlenmesi çalışmaları, yatırımların "yukarıdan aşağı" belirlenmesini gerektirirken, projelerin belirlenmesinin en son yatırımcıdan (aşağıdan) başlaması gerekmektedir. Bu nedenle, ulusal düzeyde belirlenen politika hedeflerinin, yerel düzeydeki yatırım ihtiyaçları ile çakışması için, önceliklerin belirlenmesi çalışmasının hem ulusal hem yerel gereklilikleri içermesi sağlanmalıdır. Ayrıca, sınırlı kaynakların doğru kullanılması açısından, öncelikli alan tespiti önemlidir.

Gerekli yatırımların hayata geçirilebilmesi için çok sayıda olgunlaşmış projeden oluşan proje havuzunun oluşturulması ve ülke kaynakları ve tüm uluslararası finans kaynaklarının araştırılması gerekmektedir. Özel sektörün yatırımlara katılımını sağlamak

üzere, çevre hizmetlerinin özelleştirilmesi (su temini gibi), özelleştirmenin mümkün olmadığı durumlarda belediyelerin belli hizmetler için anonim şirketler kurarak hisse karşılığı kredi kullanması, yatırımlar için Yap-İşlet-Devret modellerinin kullanılması gibi aday ülkeler tarafından kullanılan alternatiflerin de dikkate alınması faydalı görülmektedir. Çevre alt yapıları için gerekli yatırımın büyüklüğü düşünüldüğünde, aday ülkelerin çalışma şartlarını, başvuru yöntemlerini bildikleri yatırım kuruluşları ile uzun vadeli ilişkiler kurmalarının önemi açıktır. Uluslararası finans kuruluşları, kredi başvurusu yöntemleri, kullanım şartları konusunda ön çalışmalara şimdiden başlanması, son genişleme ile üye olan ülkelerin ilgili birimleri ile de irtibata geçilerek tecrübelerinden faydalanılması, istenilen formatta olgunlaşmış projeler geliştirilebilmesi için idari kapasitenin artırılması, muhtemel müzakere süreci ve katılım sonrası dönemde yatırımların tamamlanması açısından önemli görülmektedir.

Bazı direktiflerin uygulamaya koyulabilmesi için gerekli yatırım ihtiyaçlarının (örneğin, atıkların düzenli depolama sahalarının, atık yakma tesislerinin, atık geri kazanım ve dönüşüm sistemlerinin, atıksu toplama ağının, atıksu arıtma tesislerinin, içme suyu sağlama ağının, içme suyu arıtma tesislerinin ve büyük yakma tesislerinin, IPPC ile Seveso II direktiflerinin kapsamına giren tesislerin mevcut durumunun, tesis özelinde Mevcut En İyi Teknolojilerin, yenilenme ve yeni tesisler için yatırım gereksinimlerinin) tespiti gerekmektedir. Müzakere pozisyonunun belirlenebilmesi için de kamunun, özel sektörün yatırım ihtiyacı, uygulama için gerekli hazırlıkların kapsamı ve tamamlanma süresi araştırılmalıdır.

Aday ülkelere tanınan geçiş sürelerinin, ilgili AB düzenlemelerinin belli maddeleri veya belli ölçekteki tesisler (atıksu arıtımı konusunda eşdeğer nüfus dikkate alınarak belli yerleşim alanlarına) veya isimleri katılım antlaşmasında tek tek belirtilen tesisler ve hatta bu tesislerin belli üniteleri özelinde verildiği ve ara hedeflerin Katılım Antlaşmasında taahhüt olarak (özellikle büyük yakma tesisleri ve IPPC direktifleri kapsamında mevcut tesisler için) yer aldığı dikkate alındığında, kapsamlı bir etki değerlendirmesi çalışmasının yapılması, ülke genelinde ve tesis özelinde bilgi sahibi olunması, müzakere pozisyonlarının belirlenmesinde büyük öneme sahiptir.

Düzenleyici etki değerlendirmesi, AB müktesebatının uygulanmasının aday ülkedeki etkilerinin tespit edilip, sonuçların hükümete ve özel sektöre sunulmasını sağlar, bu

nedenle, etkin bir müzakere pozisyonu oluşturmak için elzemdir. İdeal koşullarda, etki değerlendirmesi sonuçlarına, AB'ye katılım hazırlıkları sürecinin başlarında erişilmelidir. Fayda ve maliyetler belirlenerek, finansman için kamuya ve özel sektöre düşen yatırımların tahsis edilmesi, bütçe politikası, firmalara ve enflasyona etki açısından önemlidir. Bu çerçevede, özel sektörün uygulamaya geçmesi için yasal altyapı oluşturulup, etkin izleme-kontrol sistemi ile yaptırım sağlanması veya kamu yatırımları için kaynak araştırmasına girilmesi gerekebilir. Etki değerlendirmesi yapılmadan, spesifik olarak hangi alanda ve ne kadar geçiş süresi gerekeceğini ve daha sonra müzakerelerde, hangi pozisyonların savunulacağını, hangilerinden vazgeçilebileceğini belirlemek çok zor olacaktır.

Düzenleyici etki değerlendirmesi çalışmalarına, geçiş süresi talebinde bulunma olasılığımızın son derece yüksek olduğu, ağır yatırım gerektiren çevre mevzuatı (Tablo 4.1) özelinde başlanması muhtemel müzakere sürecinde taleplerimizin desteklenmesi açısından son derece etkili olacaktır. Müzakere pozisyonlarına, AB'nin bir dizi soru ile cevap verdiği ve bu nedenle hem müzakere pozisyonlarının hem de ortak tutum belgelerinin müzakere süresince tadil edildiği dikkate alınarak, bu süreci kısaltmak ve istediğimiz sonuca ulaşmak için ilgili AB mevzuatına tam uyum ve mevzuatın uygulama takvimi ile idari kapasite durumunu (merkez ve taşra teşkilatı), ayrıca uygulaması zaman alacak mevzuatlar için kapsamlı etki değerlendirmesi çalışması ile tam uyum takvimini, ara hedefleri ve yatırım planlamasını belirlemeyi mümkün mertebe erken yapmak gerekmektedir.

Düzenleyici etki değerlendirmesi çalışması yapılması gereken diğer konuları (Letonya örneğinde asbest konusunda talep edilen geçiş düzenlemesi gibi) belirlemek üzere, düzenlemenin yapısına göre, ilgili kurumlar, iş çevreleri ve toplumdaki diğer çıkar grupları ile yürütülen çalışmalarla, ülkemiz için sorunlu alanlar ve bu çerçevede öncelikler tespit edilebilir. Belirlenen konularda, (İngiltere'de uygulanan sistem gibi) kısmi etki değerlendirme çalışması yapılarak etkilerin büyüklüğü saptanabilir ve ihtiyaç duyulması halinde, kapsamlı etki değerlendirmesi çalışması yürütülebilir.

Özetle, müzakere pozisyonlarının oluşturulması, pozisyonları güçlendirmek üzere uygulama planlarının ve bu planlar dikkate alınarak, geçiş süresi ara hedeflerinin belirlenebilmesi için kapsamlı bir çalışma (etki değerlendirmesi) ile uyum için yapılması gerekenlerin, uyum maliyetlerinin ve hem ülkemiz kaynakları (idari, mali) hem de

sağlanabilecek dış kaynakların tespit edilmesi sonrasında, öncelikli alanlar çerçevesinde hazırlanan projelerin desteklenerek hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Topluluğun komplike ve prosedüre dayalı, kapsamlı konuları içeren çevre mevzuatının iç hukuka aktarılması ve uygulanması konusunda yetkili otoritelere, güçlü ve donanımlı idari yapının oluşturulması için mesleki yeterliliğe sahip personele ihtiyaç duyulmaktadır. Yetkin personel sayısının artırılması, AB mevzuatı ve uygulamaları konularında eğitimler verilerek idari yapıların (merkezi ve yerel birimlerin) güçlendirilmeleri gerekmektedir. Eğiticilerin eğitimi yöntemi ile bilgi birikiminin taşra teşkilatına da aktarılması büyük önem arz etmektedir. Özellikle, özel sektöre/belediyelere düşen yatırımların hayata geçirilmesini sağlamak için yasal altyapı ile birlikte çevre denetimi sisteminin güçlendirilerek yaptırım gücünün artırılması gerekmektedir. Müzakere pozisyonlarında her bir çevre alt sektörü için bilgi verilirken, idari kapasiteye de yer verilmesi gerektiği, uygulama ve finansman planlarının da idari kapasite artırımı için bölümler içerdiği unutulmamalıdır. Bu hususun, muhtemel müzakere sürecinde, uygulamanın etkinliği açısından gündeme geleceği ve bu nedenle ihtiyaçların tespiti ve giderilmesi için gerekli tedbirlerin şimdiden ortaya koyulması büyük önem arz etmektedir. Yerel yönetimlerdeki ilgili birimlerin, taşra teşkilatlarının kapasitelerinin artırılması, üyelik sonrası mevzuat uygulamaları için de şarttır. Örneğin müzakere sürecinde geçiş süresi istenilen alanlarda hazırlanacak uygulama planları için gerekli bilgiyi sağlayacak olan yerel birimler, bu planların uygulamasını da gerçekleştirecektir.

Aday ülkelerde kurulan sistemden hareketle, ilgili alanda sorumlu kurumların oluşturacağı ve gerektiğinde uzmanların davet edileceği çalışma gruplarının, hem müzakere pozisyonlarının hazırlanmasında, hem gerekli etki değerlendirmesi çalışmalarının yürütülüp sonuçlarının değerlendirilmesinde, hem de talep edilen geçiş sürelerini desteklemek üzere hazırlanacak uygulama planlarının oluşturulmasında çalışacağı düşünülerek, [uyumlaştırma sürecinin sorunsuz bir biçimde yürütülmesi için, ilgili tüm kurumlar arasındaki işbirliği ve iletişimin güçlendirilmesi](#), yetki ve sorumlulukların net olarak tanımlanması [gerekmektedir](#).

Genel içerikli eğitimlerin yanı sıra özellikle çevre sektörü için düzenleyici etki değerlendirmesi, yatırım projelerinin hazırlanması konularında ve müzakerelere yönelik eğitimler düzenlenerek, idari kapasitenin artırılması, müzakere sürecinin sorunsuz ilerlemesi açısından önemlidir. Yeni politika ve mevzuatların belirlenmesinde, hükümetlere, kamu

politikası alanında tüm zorluklarla daha etkin bir şekilde baş edebilme fırsatı tanıyan etki değerlendirmesi genel olarak iyi yönetişimin (good governance) bir gereği olup, sadece entegrasyon sürecine has bir uygulama olarak kalmamalı, tüm bakanlık ve birimler için standart uygulama olmalıdır. Bu kapsamda, gerekli yapılanmanın tespit edilerek, idari yapının güçlendirilmesi önem taşımaktadır. Öncelikli konularda (atıksu arıtımı başta olmak üzere ve diğer ağır yatırım gerektiren direktifler) başlatılacak projelerle etki değerlendirmesi çalışmalarının yürütülmesi de faydalı görülmektedir.

Sonuç olarak, çevre müzakerelerinde esas sorun, kamu finansmanındaki diğer baskılar da dikkate alındığında çevre mevzuatının uygulama maliyetinin nasıl karşılanacağıdır. Ülke genelinde bilgi akışı sağlanarak özel sektörle gerekli irtibat kurularak, belli direktifler özelinde kapsamlı analiz çalışmaları yapılarak, rekabet ortamının bozulmasına neden olmadan, kaynaklar dikkate alınarak, makroekonomik stabilitenin ve ekonomik gelişmenin devamlılığı sağlanarak, müzakerelerin uzamasına neden olmadan, gerçekçi bir müzakere pozisyonu oluşturulması muhtemel müzakere sürecinde temel hedef olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Açıkmeşe, S.A., (2001), Avrupa Birliğinin Genişlemesi ve Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri, Ankara, Ankara Üniversitesi.

Agenda 2000 and Turkey, (1997), Volume-I, Ankara, State Planning Organization.

Avrupa Birliğinde ve Türkiye’de Çevre Mevzuatı, (2001), Ankara, Türkiye Çevre Vakfı Yayınları.

Avrupa Birliğinin Çevre Politikası ve Türkiye’nin Uyumu, (2001), İstanbul, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları.

Better Policy Making: A Guide to Regulatory Impact Assessment, (2003), Cabinet Office, Regulatory Impact Unit.

Budak, S., (2000), Avrupa Birliği ve Türk Çevre Politikası, İstanbul, BÜKE Yayınları.

Compliance Costing for Approximation of EU Environmental Legislation in the Central and Eastern European Countries, EDC Ltd., April 1997.

Copenhagen European Council, Bulletin of the European Communities, No.6/1993, Luxembourg, Office for official Publications of the European Communities, 1993.

European Commission, “Accession Strategies for Environment: Meeting the Challenge of Enlargement with the Candidate Countries in Central and Eastern Europe”, COM (1998) 294 final, 1998.

European Commission, “Enlargement of the European Union: Guide to the Negotiations Chapter By Chapter”, 2003.

European Commission, “General Report on the Activities of the European Union”, 1997.

European Commission, “Guide to the Approximation of European Union Environmental Legislation” SEC (97) 1608, 1997.

European Commission, “Report on the Results of the Negotiations on the accession of Cyprus, Malta, Hungary, Poland, the Slovak Republic, Latvia, Estonia, Lithuania, the Czech Republic and Slovenia to the European Union”.
europa.eu.int/comm/enlargement/negotiations/pdf/negotiations_report_to_ep.pdf

European Commission, “The Challenge of Environmental Financing In The Candidate Countries”, COM (2001) 304, 2001.

European Commission, “The Enlargement Process And The Three Pre-Accession Instruments: PHARE, ISPA, SAPARD”, Proceedings of the conference organized by DG

Enlargement and Permanent Representation of Sweden and Austria to the European Union, February 2002.

Helsinki European Council, Bulletin of the European Communities, No.12/1999, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 2000.

Kurtbağ, Ö., (2002), Avrupa Birliği Genişlemesi ve Türkiye'nin Birliğe Tam Üyeliği, Ankara, Ankara Üniversitesi.

Luxembourg European Council, Bulletin of the European Communities, No.12/1997, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 1998.

Madrid European Council, Bulletin of the European Communities, No. 12/1995, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, 1996.

Mayhew, A., "Enlargement of the European Union: An Analysis Of the Negotiations with the Central and Eastern European Candidate Countries, Alan Mayhew", SEI Working Paper NO:39, 2000.

McCarty, E., (1989), The European Community and the Environment, European Dossier Series, PNL Pres.

Müzakere Pozisyonu, Çek Cumhuriyeti, 2001: www.euroskop.cz/page/english.vwf
Ortak Tutum Belgesi (20771/00 CONF-CZ 84/00 sayılı dokümanı tadil eden), Çek Cumhuriyetinin AB'ye katılım Konferansı (CONF-CZ 28/01), 30 Mayıs 2001.

Müzakere Pozisyonu, Estonya: <http://spunk.vm.ee/euro/english/>

Müzakere Pozisyonu, Kıbrıs: http://www.cyprus-eu.org.cy/eng/09_position_papers

Müzakere Pozisyonu, Letonya: <http://www.am.gov.lv/en/?id=816>

Müzakere Pozisyonu, Litvanya, 16 Aralık 2002.
www.euro.lt/showmenuitems.php?TopMenuID=41&MenuItemID=53&LangID=2

Müzakere Pozisyonu, 1999, Macaristan, www.kum.hu/euint/ENGLISH/angol22.html

Müzakere Pozisyonu, Malta: www.mic.org.mt

Müzakere Pozisyonu, Polonya, 5 Ekim 1999: www.ukie.gov.pl/eng_nsf/docs

Müzakere Pozisyonu, Slovakya, 16 Aralık 2000: www.foreign.gov.sk/En/index.html

Müzakere Pozisyonu, Slovenya, Temmuz 1999: <http://www.gov.si/ops/ang/index.html>

Preston, C., "Obstacles to EU Enlargement: The Classical Community Method and Prospects for a Wider Europe," Journal of Common Market Studies, 1995, c.33, No.3.

"The Benefits of Compliance with the Environmental Acquis for the Candidate Countries", ECOTEC, 2001.

The Treaty of Accession of the Czech Republic, Estonia, Cyprus, Latvia, Lithuania, Hungary, Malta, Poland, Slovenia and Slovakia, Atina, 16 April 2003.

Tokarski, S., Mayhew, A., "Impact Assessment and European Integration Policy", SEI Working Paper No.38, 2000.

Tokarski, S, Regulatory Impact Assessment In Poland, presentation, Ankara, 2003.

Türkiye'deki Çevre İle İlgili Mevzuatın Analizi Projesi Final Raporu (MEDA/TUR/ENLARG/D4-01), Carl Bro Global Environment Consortium, Ocak 2002.

White Paper: Preparation of the Associated Countries of Central and Eastern Europe for Integration into tje Internal Market of the Union, COM (95) 163, May 1995.

AB Resmi Gazetesi, <http://europa.eu.int/eur-lex/en/oj/>

<http://www.aapc.lt>

<http://www.abgs.gov.tr/up2003/up.htm>

http://www.europa.eu.int/comm/enlargement/financial_assistance.htm

http://europa.eu.int/comm/enlargement/negotiations/treaty_of_accession_2003/table_of_content_en.htm

<http://europa.eu.int/comm/environment/docum/pepaprogramme.2001.pdf>

<http://www.gov.si/ops/ang/index.html>

<http://www.pol-mission-eu.be/en/index.htm>

http://europa.eu.int/comm/enlargement/report_11_00/index.htm

http://europa.eu.int/comm/enlargement/report_2003/index.htm

EK A. Altıncı Çevre Eylem Programı ¹²⁴

Çevre 2000: Geleceğimiz, Seçimimiz” adı verilen Programda dört ana konu öncelikli hedefler olarak belirlenmiştir: iklim değişikliği, doğa ve biyolojik çeşitlilik, çevre ve sağlık ile doğal kaynaklar ve atıklar.

İklim değişikliği *önceliği çerçevesinde*, Konsey tarafından belirlenen 2008-2012 yılları arasında sera gazı emisyonlarının %8 oranında azaltılmasına ilişkin ilk hedefin dışında, 2020 yılına kadar bu gazların küresel emisyonlarının %20-40 oranında azaltılması çerçevesinde bir hedef belirlemektir. Avrupa Birliği düzeyinde enerji ve ulaşım sektöründe yapısal değişiklikler gerçekleştirilmesi öngörülmektedir. Enerjinin etkin kullanımı için harcanan çabaların artırılması, emisyon haklarının alım satımı için bir Topluluk sistemi kurulması, teknolojik araştırma faaliyetlerinin yoğunlaştırılması ve konu ile ilgili kamuoyu bilinç ve duyarlılığının artırılması amaçlanmaktadır.

Doğa ve biyolojik çeşitlilik önceliği altında, farklı canlı türlerinin yaşamlarını tehdit eden unsurların ortadan kaldırılması, Natura 2000 ağının tamamlanması, bazı sektörlerde bir dizi eylem planının uygulamaya konması, denizlerin korunması için yeni girişimlerin başlatılması, endüstri ve madencilik alanındaki kazaların önlenmesi için çeşitli öneriler sunulması ve Topluluk politikası kapsamına yeni alınan toprak korunmasına ilişkin yeni bir stratejinin oluşturulması gibi tedbirlere yer vermektedir.

Program, çevre ve sağlık alanında, insan sağlığının tehdit eden çevre unsurlarını değerlendirmeye yönelik küresel bir yaklaşım geliştirilmesi, kimyasal maddelerin yol açtığı risklerin yönetimi sisteminin yeniden gözden geçirilmesi, böcek ilaçlarının ortaya çıkardığı tehlikelerin azaltılmasına ilişkin bir strateji tespiti, su konusundaki çerçeve direktifin ve çevre kirliliği konusundaki direktifin kabul edilerek yürürlüğe konması, hava kalitesi ve mevcut standartların etkili biçimde izlenmesi için bir strateji oluşturulması ve doğabilecek zararların ortadan kaldırılması için geleceğe yönelik önceliklerin belirlenmesi öngörülmektedir. *Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve atık yönetimi alanında*, program, atık yönetimi ile ekonomik kalkınma arasında bir ayrıma giderek doğal kaynakların gereksiz israfını ve atık hacminin sürekli artışı sona erdirmeyi amaç edinmektedir. Bu hedefleri gerçekleştirmek için benimsenen yöntem: Mevcut çevre mevzuatının uygulanmasının temini, çevresel yaklaşımların bütün ilgili politika alanlarına entegre edilmesi, çözüm yollarının belirlenebilmesi açısından iş çevreleri ve tüketicilerle yakın işbirliği, vatandaşlar açısından çevre alanında bilgiye ulaşımın iyileştirilmesi ve artırılması, arazi kullanımı alanında çevresel duyarlılığı yüksek bir yaklaşımın geliştirilmesidir. Çevre Eylem Programının, Topluluğun geliştirilmekte olan sürdürülebilir kalkınma stratejisinin bir bileşeni olması öngörülmektedir. 6. Çevre Eylem Programı ile toplumun bütün kesimlerinin karşı karşıya bulunduğu çevresel sorunlara yenilikçi, işlerliği olan ve sürdürülebilir çözümler üretilmesinde aktif katılımı ve sorumluluğu öngörülmektedir.

¹²⁴ Avrupa Birliğinde ve Türkiye’de Çevre Mevzuatı, (2001), Ankara, Türkiye Çevre Vakfı Yayınları, sf 49-51.

EK B. Türkiye'deki Çevre Mevzuatının Analizi ve Analize Yansımaya Gelişmeler ile Çevre Alanında AB Fonlarından Desteklenen Projeler

Türkiye'deki Çevre İle İlgili Mevzuatın Analizi Projesinde analiz edilmiş olan direktiflere uyum durumu aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi özetlenebilir. '1', bu güne kadar uyumlaştırmanın az olduğunu ya da hiç olmadığını; '2', direktif'in gereklerinin %25'ten fazlasının ancak %50'den azının uyumlaştırılmış olduğunu; '3', gereklerin %50'den fazlasının ancak %75'den azının uyumlaştırılmış olduğunu ve '4', gereklerin %75'ten fazlasının uyumlaştırılmış olduğunu göstermektedir¹²⁵.

Tablo:B.1-Çevre Direktiflerine Uyum Durumu.

AB mevzuatı	Uyum Durumu			
	1	2	3	4
YATAY				
<u>ÇED Direktifi: 85/337/EEC, 97/11/EC ile değiştirilmiş haliyle</u>				
<u>Belirli plan ve programların çevreye etkilerinin değerlendirilmesi (SEA Direktifi)</u>				
<u>Bilgiye Erişim Direktifi: 90/313/EEC</u>				
<u>Raporlama Direktifi: 91/692/EEC</u>				
HAVA KALİTESİ				
<u>Hava Kalitesi Çerçeve Direktifi: 96/62/EC</u>				
<u>Troposferik Ozon Direktifi: 92/72/EEC (80/779, 82/884, 85/203 sayılı Direktifleri yürürlükten kaldıran)</u>				
<u>Havadaki Kükürtdioksit, Azotdioksit, Partikül Madde ve Kurşun Sınır Değerleri ile ilgili Direktif: 1999/30/EC</u>				
<u>Havadaki Benzol ve Karbonmonoksit için Sınır Değerlere ilişkin Direktif: 2000/69/EC</u>				
<u>Bazı Atmosfer Kirlenitçileri İçin Ulusal Emisyon Limiti ile ilgili Direktif: 2001/81/EC</u>				
<u>Yeni Tip Binek Otomobillerinin Satışı Esnasında Karbondioksit Emisyonu ve Yakıt Tüketimi Konusunda Tüketici Bilgilerinin Hazır Bulundurulması Direktifi: 1999/94/EC</u>				

¹²⁵ Türkiye'deki Çevre İle İlgili Mevzuatın Analizi Projesi Final Raporu, (MEDA/TUR/ENLARG/D4-01), Carl Bro Global Environment Consortium, Ocak 2002, sf.75.

Tablo:B.1-Çevre Direktiflerine Uyum Durumu.

AB mevzuatı	Uyum Durumu			
	1	2	3	4
Petrolün Depolanmasından Kaynaklanan Uçucu Organik Bileşikler Direktifi: 94/63/EC				
(85/210, 85/536 ve 87/441 sayılı Direktifleri yürürlükten kaldıran) Benzin ve Dizel Yakıtları ile ilgili Direktif: 98/70/EC, değiştirilmiş haliyle				
Sıvı Yakıtların Kükürt İçeriğinin Azaltılması ile ilgili Direktif: 1999/32/EC				
Kara Taşıtı Olmayan Araçlardan Kaynaklanan Emisyonlar ile ilgili Direktif: 97/68/EC				
ATIK YÖNETİMİ				
Atık Çerçeve Direktifi:75/442/EEC, değiştirilmiş haliyle				
Tehlikeli Atıklar Direktifi: 91/689/EEC, değiştirilmiş haliyle				
Avrupa Atık Kataloğu Kararı: 2000/532				
Ambalaj Atıkları Direktifi: 94/62/EC				
Atıkların Yakılmasına ilişkin Direktif: 2000/76/EC				
Atıkların Düzenli Depolanması Direktifi: 99/31/EC				
Arıtma Çamuru Direktifi: 86/278/EEC, değiştirilmiş haliyle.				
Titanyumdioksit Atıkları Direktifi: 78/176/EEC				
Titanyumdioksitin Azaltılması Programları Direktifi: 92/112/EEC				
Atık Yağların Bertaraf Edilmesi Direktifi: 75/439/EEC, değiştirilmiş haliyle				
PCB/PCT Direktifi: 96/59/EC				
Piller ve Akümülatörler Direktifi: 91/157/EEC, değiştirilmiş haliyle				
Pil ve Akümülatörlerin Etiketlenmesi Direktifi: 93/86/EC				
Hurda Taşıtlar Direktifi: 2000/53/EC				
Elektrikli ve Elektronik Ekipman Atıkları Direktifi				
SU KALİTESİ				
Su Çerçeve Direktifi: 2000/60/EC				
Kentsel Atıksu Arıtımı Direktifi: 91/271/EEC, değiştirilmiş haliyle				

Tablo:B.1-Çevre Direktiflerine Uyum Durumu.

AB mevzuatı	Uyum Durumu			
	1	2	3	4
Nitrat Direktifi: 91/676/EEC				
Tehlikeli Maddelerin Suya deşarjı Direktifi: 76/464/EEC, değiştirilmiş haliyle ve ilgili direktifler				
Yüzme Suyu Direktifi: 76/160/EEC				
İçme Suyu Kalitesi Direktifi: 98/83/EC				
İçme Suyu İçin Ayrılmış Yüzev Suyu Direktifi: 75/440/EEC ,değiştirilmiş haliyle				
İçme Suyu Ölçümleri Direktifi: 79/869/EEC, değiştirilmiş haliyle				
Yeraltı Suyu Korunması Direktifi: 80/68/EEC				
Kabuklu Canlıların Yaşadığı Sular Direktifi: 79/923/EEC				
Balık Üretimi İçin Elverişli Sular Direktifi: 78/659/EEC				
DOĞANIN KORUNMASI				
Doğal Yaşam Alanları Direktifi: 92/43/EEC, değiştirilmiş haliyle				
Yabani Kuşlar Direktifi: 79/409/EEC, değiştirilmiş haliyle				
Hayvanat Bahçelerindeki Yabani Hayvanlar Direktifi: 1999/22/EC				
Fok Yavrusu Derileri Direktifi 83/129/EEC, değiştirilmiş haliyle				
ENDÜSTRİYEL KİRLİLİK KONTROLÜ				
Büyük Yakma Tesislerinden Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Önlenmesi Direktifi: 2001/80/EC				
Entegre Kirliliği Önleme ve Kontrol Direktifi: 96/61/EC				
Büyük Kazalara İlişkin Direktif: 96/82/EC				
Uçucu Organik Bileşikler Direktifi: 1999/13/EC				
KİMYASALLAR VE GENETİK YAPISI DEĞİŞTİRİLMİŞ ORGANİZMALAR				
Tehlikeli Maddelerin Sınıflanması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Direktifi: 67/548/EEC, değiştirilmiş haliyle				

Tablo:B.1-Çevre Direktiflerine Uyum Durumu.

AB mevzuatı	Uyum Durumu			
	1	2	3	4
Tehlikeli Bileşiklerin Sınıflanması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Direktifi 1999/45/EEC, değiştirilmiş haliyle				
Tehlikeli Madde ve Bileşiklerin Kullanım ve Pazarlanmasına Getirilen Sınırlamalar Direktifi: 76/769/EEC, değiştirilmiş haliyle				
Genetik Olarak Yapıları Değiştirilmiş Organizmaların Çevreye Bırakılması Direktifi: 2001/18/EC (90/220/EEC'yi yürürlükten kaldıran)				
Genetik olarak Yapıları Değiştirilmiş Organizmaların Sınırlı Kullanımı Direktifi: 90/219/EEC, değiştirilmiş haliyle				
Hayvanlar Üzerinde Yapılan Deneyleer Direktifi: 86/609/EEC				
Asbest Kirliliği Direktifi: 87/217/EEC				
Biosidal Ürünler Direktifi: 98/8/EC				
NÜKLEER GÜVENLİK				
Temel Güvenlik Standartları Direktifi: 96/29/EURATOM				
Tıbbi Nedenlerle Maruz Kalınan İyon Radyasyona Dair Direktifi: 97/43/EURATOM				
Kamunun Bilgilendirilmesine İlişkin Direktif: 89/618/EURATOM				
Dışarıda Çalışanların Korunması Direktifi: 90/614/EURATOM				
Radyoaktif Atıkların Taşınması Direktifi: 92/3/EURATOM				
GÜRÜLTÜ				
Açık Alanda Kullanılan Teçhizat Tarafından Oluşturulan Çevredeki Gürültü Emisyonu Direktifi: 2000/14/EC				
Ev Aletlerinden Çevreye Yayılan Gürültüye dair Direktif: 86/594/EEC				

Kaynak: [Türkiye'deki Çevre İle İlgili Mevzuatın Analizi Projesi Final Raporu, \(MEDA/TUR/ENLARG/D4-01\), Carl Bro Global Environment Consortium, Ocak 2002, sf.75-79.](#)

Analiz Projesi (2002'de tamamlanmıştır) kapsamında yer almayan, AB düzenlemeleri dikkate alınarak yayımlanmış mevzuatlar:

-2003/73/EC ve 1999/94/EC sayılı Direktifler esas alınarak hazırlanan Yeni Binek Otomobillerin Yakıt Ekonomisi ve CO₂ Emisyonu Konusunda Tüketicilerin Bilgilendirilmesine İlişkin Yönetmelik 28 Aralık 2003 tarih ve 25330 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır (yürürlüğe girme tarihi 1 Ocak 2008'dir).

-91/671/EC sayılı Direktifi temel alınarak, Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Yönetmelik, 18 Şubat 2004 tarihinde 25377 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

-85/337/EEC sayılı Direktif (97/11/EC sayılı Tadili) dikkate alınarak, Çevre Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği, 16 Aralık 2003 tarih ve 25318 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (Sınıraşan çevre etkisi konusu dışında, Direktifle tam uyumludur).

-97/68/EC sayılı Direktif esas alınarak, Karayolu Dışında Kullanılan Hareketli Makinalara Takılan İçten Yanmalı Motorlardan Çıkan Gazlara ve Partikül Halindeki Kirlleticilere Karşı Alınacak Tedbirler ile İlgili Tip Onayı Yönetmeliği (97/68/AT), 5 Ocak 2003 tarih ve 24984 sayılı Resmi Gazetede (yürürlüğe giriş tarihi: 5 Nisan 2003 Faz I, 1 Ocak 2005 Faz II) yayımlanmıştır.

-2000/14/EC Direktif esas alınarak, Açık Alanda Kullanılan Teçhizat Tarafından Oluşturulan Cevredeki Gürültü Emisyonu ile İlgili Yönetmelik (2000/14/AT), 22 Ocak 2003 tarih ve 25001 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır (yürürlüğe giriş tarihi 3 Temmuz 2004 Faz I, 3 Ocak 2006 Faz II).

-86/594/EEC sayılı Direktif esas alınarak, Ev Aletlerinden Çevreye Yayılan Gürültüye İlişkin Tebliğ TRKGM:2003/02 (86/594/AET), 26 Şubat 2003 tarih ve 25032 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

-Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Avrupa Çevre Ajansı ve Avrupa Bilgi ve Gözlem Ağına Katılımı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun 28 Ocak 2003 tarih ve 25007 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

-88/379/EEC sayılı Direktifin onuncu maddesi uyarınca tehlikeli preparatlar hakkında spesifik enformasyon sistemini tanımlayıp detaylandıran 5 Mart 1991 tarih ve 91/155/EEC sayılı Komisyon Direktifi esas alınarak Güvenlik Bilgi Formlarının Düzenlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Tebliği, 11.03.2002 tarih ve 24692 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

-89/618/Euratom sayılı Direktif kapsamında, Nükleer ve Radyolojik Tehlike Durumu Ulusal Uygulama Yönetmeliği 15 Ocak 2000 tarih ve 23934 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

-75/439/EEC ve 87/101/EEC sayılı Direktifler esas alınarak, Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği, 21 Ocak 2004 tarih ve 25353 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Çevre Alanında AB Fonlarından Desteklenen Projeler

İdari İşbirliği Fonundan desteklenen “Türkiye için Çevre Alanında Entegre Uyumlaştırma Stratejisi Projesi” kapsamında ilk olarak sektörel strateji geliştirilmesi ve sonrasında ise söz konusu stratejilere nihai halleri verilip mevzuat uyumu ve uygulamasına yönelik entegre uyumlaştırma stratejisi ile genel finansman stratejisi hazırlanacaktır. Proje tamamlanma aşamasındadır.

2002 yılı Mali İşbirliği Programlamasında çevre başlığı altında yer alan Türkiye İçin Çevre Alanında Kapasite Geliştirilmesi Projesinde (TR-362.03), doğa koruma alanında, Yabani Kuşların Korunmasına dair 79/409/EEC sayılı Direktif, Yabani Fauna ve Flora ile Habitatlarının Korunmasına dair 92/43/EEC sayılı Direktif, Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES) ile ilgili 338/97/EC sayılı Konsey Tüzüğü ile Yabani Hayvan ve Bitki Örtüsü Türlerinin Ticaretin Düzenlenmesi Yoluyla Korunması hakkında 338/97/EC sayılı Konsey Tüzüğü'nün Uygulanması ile İlgili Ayrıntılı Kurallar Belirleyen 1808/2001/EC sayılı Tüzüğü'nün kapsamında mevzuat uyumu ve uygulanmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Aynı projenin, çevre ile ilgili ağır yatırımlar bileşeni çerçevesinde, üyelik için öncelikli çevre projelerinin belirlenmesi ve AB'nin çevre ile ilgili direktiflerinin gerektirdiği ağır yatırımların finanse edilebilmesi için bir mekanizma geliştirilmesinin desteklenmesi çalışmaları yürütülecektir. Ayrıca projenin çok taraflı çevre programları bileşeni kapsamında, Bölgesel Çevre Merkezinin Türkiye'de kurulması, IMPEL bilgi ağının oluşturulması ve çevresel bilgiye ulaşım ve idari yapının geliştirilmesi bileşeni çerçevesinde çevresel bilgi ulusal veri tabanı oluşturulması ve idari yapının geliştirilmesi kapsamında eğitim çalışmaları yapılacaktır.

2003 Mali İşbirliği Programlaması kapsamında desteklenen Hava Kalitesi, Kimyasallar ve Atık Yönetimi Alanında Türkiye'nin Desteklenmesi Projesi (TR-302.03) kapsamında, 2001/80/EC sayılı Büyük Yakma Tesislerinden Havaya Yayılan Bazı Kirlenici Maddelerin Sınırlanmasına Dair Direktif ile 96/62/EC sayılı Hava Kalitesi Çerçeve Direktifinin uyumlaştırılması ve uygulanmasına yönelik olarak idari kapasitenin geliştirilmesi konusu, Türk mevzuatının, Ambalajlama ve Ambalaj Atıkları Direktifine (94/62/EC), Atık Çerçeve Direktifine (75/442/EEC), Tehlikeli Atıklar Direktifine (91/689/EC), Atıkların Yakılmasına İlişkin Direktife (2000/76/EC), Düzenli Depolamaya İlişkin Direktife (99/31/EC) uyumunun sağlanması, mevzuatın uygulanması için Çevre ve Orman Bakanlığında gerekli kapasitenin oluşturulması, kimyasallarla ilgili 67/548/EEC, 99/45/EC sayılı Direktiflerin ve bu Direktiflere bağlı 91/155/EEC ve 93/67/EEC sayılı Direktiflerin uygulanmasına yönelik idari kapasitenin güçlendirilmesi ve hukuki düzenlemelerin yapılması çalışmaları yürütülecektir.

2004 yılı Mali İşbirliği Programlamasına, 98/8/EC sayılı Biyosidal Ürünlerle İlişkin Direktifin, Yüzme Sularına (76/160/EEC), İçme Suyuna (98/83/EC) ve Mineral Sulara (80/777/EEC) dair Direktiflerin ulusal mevzuata aktarılması ve laboratuvar altyapısının desteklenmesi projesi ve özel atıklara (atık yağlar (75/439/EEC), PCB/PCT (96/59/EC), Kullanılmış Akü Ve Piller (91/157/EEC ve 98/101/EC) ile Hurda Taşıtlara (2000/53/EC)) ilişkin Direktifler kapsamında gerekli hukuki ve idari yapının kurulması projesi ile 2002/49/EC sayılı gürültüye dair Direktife uyum sağlanması ve uygulanması konusunda hazırlanan proje sunulmuştur.

EK C. Katılım Antlaşmasındaki Geçiş Düzenlemeleri¹²⁶

SLOVAKYA

Hava Kalitesi

Akaryakıtın İstasyonlarda Depolanmasından Ve Terminallerden Servis İstasyonlarına Dağıtım Sırasında Oluşan Uçucu Organik Maddelerin (VOC) Kontrolüne ilişkin 94/63/EC sayılı Konsey Direktifi

1. Mevcut depolama tesislerine (Direktifin 3. maddesi ve EK 1) ilişkin olarak,
 - Yılda 50 000 tondan fazla yükleme yapılan 41 tane depolama tesisi için 31 aralık 2004 tarihine kadar,
 - Yılda 25 000 ton'dan düşük yükleme yapılan 26 depolama tesisi için 31 Aralık 2007 tarihine kadar,
2. Terminallerdeki yükleme ve boşaltma ekipmanlarına (Madde 4 ve Ek 2'ye) ilişkin olarak,
 - Yılda 150 000 tondan fazla yük akışı olan 3 terminal için 31 Aralık 2004,
 - Yılda 150 0000 tondan az yük akışı olan 5 terminal için 31 Aralık 2007 tarihine kadar,
3. Terminallerdeki mevcut mobil konteynerlere (5. Madde) ilişkin olarak 74 tane karayolu tankeri için 31 Aralık 2007 tarihine kadar,
4. Servis istasyonlarındaki mevcut depolama tesislerindeki doldurma işlemleri ile ilgili yükümlülükler (Madde 6 ve Ek 3) konusunda,
 - Yıllık 1000 m³ 'den fazla yük akışı olan, 226 servis istasyonu için 31 Aralık 2004 yılına kadar
 - Yıllık 500 m³ 'den fazla yük akışı olan, diğer 116 servis istasyonu için 31 Aralık 2007 yılına kadar,
 - Yıllık 500 m³ veya daha az yük akışı, diğer 24 servis istasyonu için 31 Aralık 2007 yılına kadar geçiş süresi tanınmıştır.

Atık Yönetimi

1. Avrupa Birliği İçinde Veya Dışında Atıkların Taşınmasının Kontrolü Ve Denetimi hakkındaki 1 Şubat 1993 tarih ve 259/93/EEC sayılı Konsey Tüzüğü

- a. 31 Aralık 2011'e kadar, 259/93/EEC sayılı Konsey Tüzüğü Ek 2,3,4'te listelenen geri kazanım atıklarının ve anılan ek'lerde yer almayan geri kazanım atıklarının Slovakya'ya taşınımı yetkili otoritelere bildirilecek ve Tüzüğün 6., 7., 8. Maddelerine göre proses edilecektir.
- b. Yetkili otoriteler, 259/93/EEC sayılı Tüzüğün 7(4). Maddesine bağlı olarak, Konsey Tüzüğü Ek 2, 3, 4'te listelenen geri kazanım atıklarının ve anılan ek'lerde yer almayan geri kazanım atıklarının, tehlikeli atıkların yakılmasına dair 94/67/EC sayılı Direktif, 96/61/EC sayılı IPPC Direktifi, atıkların yakılmasına dair 2000/76/EC ve 20001/80/EC sayılı Büyük yakma tesisleri Direktiflerinin belli hükümlerinden geçici derogasyon ve geçiş süresinden yararlanan tesislere yöneltilmesi durumunda, tanınan geçici derogasyon veya geçiş süresince, Slovakya'ya taşınımına itiraz edecektir.

2. Ambalajlama Ve Ambalaj Atıklarına ilişkin 20 Aralık 1994 tarih ve 94/62/EC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 6(1) (a) Maddesi çerçevesinde, ambalaj materyalleri genel geri kazanım hedefi konusunda, aşağıda yer alan ara hedeflere (intermediate targets) bağlı olarak, 31 Aralık 2007 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır:

¹²⁶ The Treaty of Accession of the Czech Republic, Estonia, Cyprus, Latvia, Lithuania, Hungary, Malta, Poland, Slovenia and Slovakia, Atina, 16 April 2003.

-Geri dönüşüm metalleri (recycling of metals): katılım tarihinde ağırlık olarak %7, 2004'te %9, 2005'te %11 ve 2006'da %13.

-Toplam geri kazanım hedefi (overall recovery target): katılım tarihinde ağırlık olarak %34, 2004'te %39, 2005'te %43 ve 2006'da %47.

Su Kalitesi

1. Klor Alkali Elektroliz Endüstrisi Haricindeki Sektörlerden Kaynaklanan Civa Deşarjının Limit Değerleri Ve Kalite Hedeflerine dair 8 Mart 1984 tarih ve 84/156/EEC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 3. Maddesi ve Ek 1 çerçevesinde, 76/464/EEC sayılı bazı tehlikeli maddelerin su ortamlarına deşarjının yarattığı kirliliğe dair Direktifin 1. Maddesinde belirtilen sulara, civa ve benzopyrene deşarjı limitleri konusunda Slovakya'daki Novácke chemické závody, a.s. in Nováky tesisine 31 Aralık 2006 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır.

2. 76/464/EEC sayılı Direktifin Ekinde yer alan Liste I'de Belirtilen Bazı Tehlikeli Maddelerin Deşarjının Limit Değerleri Ve Kalite Hedeflerine dair 12 Haziran 1986 tarih ve 86/280/EEC sayılı Konsey Direktifi

86/280/EEC sayılı Direktifin 3. Maddesi ve Ek:II kapsamında, 76/464/EEC sayılı Bazı Tehlikeli Maddelerin Su Ortamlarına Deşarjının Yarattığı Kirliliğe Dair Direktifin 1. maddesinde belirtilen sulara, tetrakloretilen, triklor etilen ve tetraklormethan deşarjı limitleri konusunda, Slovakya Duslo, a.s. in Šaľa tesisine 31 Aralık 2006 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır.

3. Kentsel Atıksu Arıtımı konulu 21 Mayıs 1991 tarih ve 91/271/EEC sayılı Konsey Direktifi 91/271/EEC sayılı Direktifin 3, 4, 5(2) Maddeleri kapsamında, kentsel atıksu toplama sistemleri ve arıtma tesislerine dair gereklilikler konusunda, aşağıdaki öncelikli hedeflere (uygun olarak, 31 Aralık 2015 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır:

-31 Aralık 2004 tarihine kadar, Direktife uyum konusunda, toplam %83 biyolojik olarak parçalanma yüküne (biodegradable load) erişilecektir.

-31 Aralık 2008 tarihine kadar, Direktife uyum konusunda, toplam %91 biyolojik olarak parçalanma yüküne (biodegradable load) erişilecektir.

-31 Aralık 2010 tarihine kadar, eşdeğer nüfusu 10 000'in üzerindeki yerleşim alanlarında Direktife uyum sağlanacaktır.

-31 Aralık 2012 tarihine kadar, Direktife uyum konusunda, toplam %97 biyolojik olarak parçalanma yüküne (biodegradable load) erişilecektir.

Endüstriyel Kirliliğin Önlenmesi ve Risk Yönetimi

1. Atıkların Yakılmasına ilişkin 4 Aralık 2000 tarih ve 2000/76/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

94/67/EC sayılı Direktifin 7 ve 11. Maddeleri ile Ek:3 ve 2000/76/EC sayılı Direktifin 6, 7(1), ve 11. maddeleri kapsamında aşağıda belirtilen yakma tesislerine emisyon limit değerleri ve gerekli önlemler 31 Aralık 2006 tarihine kadar uygulanmayacaktır.

Katılım Anlaşmasında, 18 ayrı yakma tesisinin isimleri verilmiştir.

2. Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrolü ile ilgili 24 Eylül 1996 tarih ve 96/61/EC sayılı Konsey Direktifi

96/61/EC sayılı Direktif 5(1) maddesi kapsamında, Katılım anlaşmasında sıralanan tesislerin her biri için belirlenen tarihe kadar, mevcut tesislere verilen izinlere ilişkin yükümlülükler uygulanmayacaktır, ancak mümkün olduğunca, mevcut en iyi teknikler çerçevesinde anılan tesislerde emisyon limit değerleri, eşdeğer parametreler veya teknik önlemlere ilişkin zorunluluklar dikkate alınacaktır. Söz konusu tesisler için 30 Ekim 2007 tarihine kadar, her bir tesisi bağlayan tam uyum takvimlerini dikkate alan, Direktifin 3. maddesinde

işletmecilerin temel sorumluluklarını belirleyen temel prensiplere uyumlu olarak izinler düzenlenecektir.

3. Büyük Yakma Tesislerinden Havaya Yayılan Bazı Kirlenici Maddelerin Sınırlanması hakkında 23 Ekim 2001 tarih ve 2001/80/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi Direktifin 4(1) maddesi ve Ek:3-7'nin A bölümü kapsamında, Katılım Anlaşmasında belirtilen 3 tesis için SO₂, nitrojen oksit ve toz emisyon limitleri, 31 aralık 2007 tarihine kadar uygulanmayacaktır.

SLOVENYA

Atık Yönetimi

Ambalajlama Ve Ambalaj Atıklarına ilişkin 20 Aralık 1994 tarih ve 94/62/EC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 6(1) maddesi çerçevesinde, aşağıda belirtilen ara hedeflere uygun olarak, geri kazanım ve dönüşüm hedefleri konusunda Slovenya'ya 31 Aralık 2007 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır.

-plastiklerin geri dönüşümü: Katılım tarihine kadar, ağırlık olarak %9, 2004'te %12, 2005'te %13, 2006'da %14.

-toplam geri kazanım oranı: Katılım tarihine kadar ağırlık olarak %36, 2004'te %40, 2005'te %44, 2006'da %48.

Su Kalitesi

Kentsel Atıksu Arıtımı konulu 21 Mayıs 1991 tarih ve 91/271/EEC sayılı Direktifin 3, 4, 5(2) Maddeleri kapsamında, kentsel atıksu toplama sistemleri ve arıtma tesislerine dair gereklilikler konusunda, aşağıdaki ara hedeflere uygun olarak, 31 Aralık 2015 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır:

-31 Aralık 2008 tarihine kadar, Direktife uyum konusunda, eşdeğer nüfusu 10 000'in üzerindeki hassas yerleşim alanlarında Direktife uyum sağlanacaktır.

-31 Aralık 2010 tarihine kadar, eşdeğer nüfusu 15 000 veya üzerindeki yerleşim alanlarında Direktife uyum sağlanacaktır.

Endüstriyel Kirliliğin Önlenmesi ve Risk Yönetimi

1. Entegre Kirlilik Önleme Ve Kontrolü ile ilgili 24 Eylül 1996 tarih ve 96/61/EC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 5(1) maddesi kapsamında, Katılım anlaşmasında sıralanan tesisler için, her bir tesis için belirlenen tarihe kadar, mevcut tesislere verilen izinlere ilişkin yükümlülükler uygulanmayacaktır, ancak mümkün olduğunca, mevcut en iyi teknikler çerçevesinde anılan tesislerde emisyon limit değerleri, eşdeğer parametreler veya teknik önlemlere ilişkin zorunluluklar dikkate alınacaktır. Söz konusu tesisler için 30 Ekim 2007 tarihine kadar, her bir tesisi bağlayan tam uyum takvimlerini dikkate alan, Direktifin 3. maddesinde işletmecilerin temel sorumluluklarını belirleyen temel prensiplere uyumlu olarak izinler düzenlenecektir.

2. Büyük Yakma Tesislerinden Havaya Yayılan Bazı Kirlenici Maddelerin Sınırlanması hakkında 23 Ekim 2001 tarih ve 2001/80/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi Direktifin 4(1) maddesi ve Ek:3-7'nin A bölümü kapsamında, Katılım Anlaşmasında belirtilen 3 tesis için SO₂, nitrojen oksit ve toz emisyon limitleri, 31 aralık 2007 tarihine kadar uygulanmayacaktır.

POLONYA

Hava Kalitesi

1. Akaryakıtın İstasyonlarda Depolanmasından Ve Terminallerden Servis İstasyonlarına Dağıtım Sırasında Oluşan Uçucu Organik Maddelerin Kontrolüne ilişkin 94/63/EC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 3, 4, 5, 6. Maddeleri ve Ek 1, 2, 3 kapsamında, terminallerdeki mevcut depolama tesisleri, terminallerdeki mevcut mobil konteynerlerin doldurulması ve boşaltılması, servis istasyonlarındaki mevcut depolama tesislerinin doldurulup boşaltılması konularındaki yükümlülükler Polonya'ya 31 Aralık 2005 tarihine kadar uygulanmayacaktır. Yılda 150 000 tondan fazla yük akışı olan terminallerde, mevcut mobil konteynerlerin doldurulup boşaltılmasına dair yükümlülükler 1 Ocak 2004'den itibaren uygulanacaktır.

2. Bazı Sıvı Yakıtların Kükürt Oranının Azaltılmasına ve 93/12/EEC sayılı Direktifin değiştirilmesine dair 26 Nisan 1999 tarih ve 99/32/EC sayılı Konsey Direktifi Direktifin 3(1) Maddesinde yer alan fuel-oil'in kükürt içeriği konusundaki yükümlülükler Polonya'da 31 Aralık 2006 tarihine kadar uygulanmayacaktır. 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren, Polonya'da Glimar Rafinerisinde üretilen ve kükürt içeriği %1'i geçen fuel-oil kullanılmayacaktır.

Atık Yönetimi

1. Avrupa Birliği İçinde Veya Dışında Atıkların Taşınmasının Kontrolü Ve Denetimi hakkındaki 1 Şubat 1993 tarih ve 259/93/EEC sayılı Konsey Tüzüğü

31 Aralık 2011'e kadar, 259/93/EEC sayılı Konsey Tüzüğü Ek 2'de listelenen geri kazanım atıklarının Polonya'ya taşınımı yetkili otoritelere bildirilecek ve Tüzüğün 6., 7., 8. Maddelerine göre proses edilecektir.

- a. Tehlikeli Atıkların Yakılmasına dair 94/67/EC sayılı Direktif, 96/61/EC sayılı IPPC Direktifi, atıkların yakılmasına dair 2000/76/EC ve 20001/80/EC sayılı Büyük Yakma Tesisleri Direktiflerinin belli hükümlerinden geçici derogasyon ve geçiş süresinden yararlanan tesislerine yöneltilmesi durumunda, tanınan geçici derogasyon veya geçiş süresince, yetkili otoriteler, 259/93/EEC sayılı Tüzüğün 7(4). Maddesine bağlı olarak, Katılım Anlaşmasında listelenen atıkların Polonya'ya taşınımına, Tüzüğün 4(3) Maddesine bağlı olarak, itiraz edebilir. 75/442/EEC sayılı atıklara ilişkin Direktifin 18. maddesinde tanımlanan süreçle, cam, kağıt ve kullanılmış tekerlekler dışındaki atıklar için bu süre 31 Aralık 2012'ye kadar uzatılabilir.
- b. Tüzüğün 7(4) Maddesi uyarınca, yetkili otoriteler, 31 Aralık 2012'ye kadar, Tüzük Ek 4'te listelene geri kazanım atıklarının taşınımı ve Tüzüğün 4(3) Maddesine uygun olarak Ek'lerde listelenmemiş geri kazanım atıklarının taşınımı konularında itirazda bulunabilir.
- c. Yetkili otoriteler, Tüzüğün 7(4) Maddesine göre, Ek 2, 3, 4'te listelenen geri dönüşüm atıklarının taşınımına ve bu listelerde yer almayan atıkların taşınımına, 96/61/EC sayılı IPPC Direktifinin belli hükümlerinden geçici derogasyon ve geçiş süresinden yararlanan tesislerine yöneltilmesi durumunda, tanınan geçici derogasyon veya geçiş süresince, itiraz edeceklerdir.

2. Ambalajlama ve Ambalaj Atıklarına ilişkin 20 Aralık 1994 tarih ve 94/62/EC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 6(1) (a) Maddesi çerçevesinde, ambalaj materyalleri geri kazanım ve geri dönüşüm hedefleri konusunda, aşağıda yer alan hedeflere bağlı olarak, Polonya'ya 31 Aralık 2007 tarihine kadar geçiş süresi tanımlanmıştır:

-plastiklerin geri dönüşümü: Katılım tarihine kadar ağırlık olarak %10, 2004'te %14, 2005'te %15,

-Metallerin geri dönüşümü (recycling of metals): katılım tarihinde ağırlık olarak %11, 2004'te %14, 2005'te %15

-Toplam geri kazanım oranı: Katılım tarihine kadar ağırlık olarak %32, 2004'te %32, 2005'te %37, 2006'da %43.

3. 1999/31/EC sayılı atıkların düzenli depolanmasına ilişkin Direktifi

4. Madde ve Ek 1 kapsamında, su ve atıklardan süzülen suyun kontrolü, su ve toprağın korunması ve gaz kontrolü ve stabilizasyonu yükümlülükleri konusunda, aşağıdaki öncelikli hedefler uygulanarak, Polonya'ya 1 Temmuz 2012 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır:

- Katılım tarihinde 11 200 000 ton düzenli depolama Direktifle uyumlu olmayabilecektir (bu değer toplamın %85'ini oluşturmaktadır)

- 31 Aralık 2004'te 10 300 000 ton düzenli depolama Direktifle uyumlu olmayabilecektir (bu değer toplamın %77,5'ini oluşturmaktadır)

- 31 Aralık 2005'te 9 350 000 ton düzenli depolama Direktifle uyumlu olmayabilecektir (bu değer toplamın %70'ini oluşturmaktadır)

- 31 Aralık 2006'da 7 900 000 ton düzenli depolama Direktifle uyumlu olmayabilecektir (bu değer toplamın %59'unu oluşturmaktadır)

- 31 Aralık 2007'de 4 600 000 ton düzenli depolama Direktifle uyumlu olmayabilecektir (bu değer toplamın %36'sını oluşturmaktadır)

- 31 Aralık 2008'de 4 000 000 ton düzenli depolama Direktifle uyumlu olmayabilecektir (bu değer toplamın %32'sini oluşturmaktadır)

- 31 Aralık 2009'da 3 200 000 ton düzenli depolama Direktifle uyumlu olmayabilecektir (bu değer toplamın %26'sini oluşturmaktadır)

- 31 Aralık 2010'da 2 000 000 ton düzenli depolama Direktifle uyumlu olmayabilecektir (bu değer toplamın %17'sini oluşturmaktadır)

- 31 Aralık 2011'de 1 200 000 ton düzenli depolama Direktifle uyumlu olmayabilecektir (bu değer toplamın %10'unu oluşturmaktadır)

Bu hükümler, tehlikeli veya endüstriyel atıklara uygulanmayacaktır. Katılım tarihinden itibaren, Polonya, her yıl 30 Haziran'da Komisyona Direktifin uygulanması ve öncelikli hedeflerin karşılanması konusunda rapor sunacaktır.

Su Kalitesi

1. Klor Alkali Elektroliz Endüstrisinin Civa Deşarjının Limit Değerleri Ve Kalite Hedeflerine dair 22 Mart 1982 tarih ve 82/176/EEC sayılı Konsey Direktifi

Kadmiyum Deşarjlarının Limit Değerleri ve Kalite Hedeflerine dair 26 Eylül 1983 tarih ve 83/513/EEC sayılı Konsey Direktifi

Klor Alkali Elektroliz Endüstrisi Haricindeki Sektörlerden Kaynaklanan Civa Deşarjının Limit Değerleri ve Kalite Hedeflerine dair 8 Mart 1984 tarih ve 84/156/EEC sayılı Konsey Direktifi

76/464/EEC sayılı Direktifin Ekinde yer alan Liste I'de Belirtilen Bazı Tehlikeli Maddelerin Deşarjının Limit Değerleri ve Kalite Hedeflerine dair 12 Haziran 1986 tarih ve 86/280/EEC sayılı Konsey Direktifi

82/176/EEC sayılı Direktifin 3. Maddesi, ve Ek:1, 83/513/EEC sayılı Direktifin 3. Maddesi, ve Ek:1, 84/156/EEC sayılı Direktifin 3. Maddesi, ve Ek:1, 86/280/EEC sayılı Direktifin 3. Maddesi ve Ek:2, 76/464/EEC sayılı Direktifte yer alan deşarj limitleri Polonya'da 31 Aralık 2007 tarihine kadar uygulanmayacaktır.

86/280/EEC Direktifi Ek:2'de yer alan DDT, aldrin, dieldrin, endrin ve isodrin için belirlenen sınır değerler katılım tarihinden itibaren uygulanacaktır.

2. Kentsel Atıksu Arıtımı konulu 21 Mayıs 1991 tarih ve 91/271/EEC sayılı Konsey Direktifi

a. 91/271/EEC sayılı Direktifin 3, 4, 5(2) ve 7. Maddeleri kapsamında, kentsel atıksu toplama sistemleri ve arıtma tesislerine dair gereklilikler konusunda, aşağıdaki hedeflere uygun olarak, 31 Aralık 2015 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır:

- 31 Aralık 2005 tarihine kadar, biyolojik olarak parçalanabilir yükün (biodegradable load) %69'unu temsil eden, 674 yerleşim alanında Direktife uyum sağlanacaktır.
 - 31 Aralık 2010 tarihine kadar, biyolojik olarak parçalanabilir yükün (biodegradable load) %86'sını temsil eden, 1069 yerleşim alanında Direktife uyum sağlanacaktır.
 - 31 Aralık 2013 tarihine kadar, biyolojik olarak parçalanabilir yükün (biodegradable load) %91'ini temsil eden, 1165 yerleşim alanında Direktife uyum sağlanacaktır.
 - 31 Aralık 2004 tarihine kadar, Direktife uyum konusunda, toplam %83 biyolojik olarak parçalanma yüküne (biodegradable load) erişilecektir.
 - 31 Aralık 2008 tarihine kadar, Direktife uyum konusunda, toplam %91 biyolojik olarak parçalanma yüküne (biodegradable load) erişilecektir.
 - 31 Aralık 2010 tarihine kadar, eşdeğer nüfusu 10 000'in üzerindeki yerleşim alanlarında Direktife uyum sağlanacaktır.
- c. Direktifin 13. maddesi kapsamındaki biyolojik olarak parçalanabilir endüstriyel atıksulara ait yükümlülükler 31 Aralık 2010 tarihin kadar Polonya'da uygulanmayacaktır. Ayrıca, Polonya, bu sürede geçerli olacak, ilgili her endüstriden kaynaklanan organik kirletici yükünü belirlemiştir.

Endüstriyel Kirliliğin Kontrolü ve Risk Yönetimi

1. Entegre Kirlilik Önleme Ve Kontrolü ile ilgili 24 Eylül 1996 tarih ve 96/61/EC sayılı Konsey Direktifi

a. 96/61/EC sayılı Direktif 5(1) maddesi kapsamında, Katılım anlaşmasında sıralanan tesisler için, 31 Aralık 2010 tarihe kadar, mevcut tesislere verilen izinlere (Direktif Ek:1, kategori 1.1'e dahil enerji kuruluşları (55 tane tesis isim isim sıralanmıştır), kategori 5.4'te yer alan atık yönetimi tesisleri (91 tane tesisin her birinin bölgesi belediye ve şehri tanımlanmıştır) (günde 10 ton'un üzerinde atık alan veya kapasitesi 25000 tonu geçen düzenli depolama sahaları)) ilişkin yükümlülükler uygulanmayacaktır, ancak mümkün olduğunca, mevcut en iyi teknikler çerçevesinde anılan tesisleri emisyon limit değerleri, eşdeğer parametreler veya teknik önlemlere ilişkin zorunluluklar dikkate alınacaktır. Söz konusu tesisler için 30 Ekim 2007 tarihine kadar, her bir tesisi bağlayan tam uyum takvimlerini dikkate alan, Direktifin 3. maddesinde işletmecilerin temel sorumluluklarını belirleyen temel prensiplere uyumlu olarak izinler düzenlenecektir.

b. 96/61/EC sayılı Direktif 5(1) maddesi kapsamında, Katılım anlaşmasında sıralanan tesisler için, her bir tesis için belirlenen tarihe kadar, mevcut tesislere verilen izinlere ilişkin yükümlülükler uygulanmayacaktır, ancak mümkün olduğunca, mevcut en iyi teknikler (best available techniques) çerçevesinde anılan tesisleri emisyon limit değerleri, eşdeğer parametreler veya teknik önlemlere ilişkin zorunluluklar dikkate alınacaktır. Söz konusu tesisler için 30 Ekim 2007 tarihine kadar, her bir tesisi bağlayan tam uyum takvimlerini dikkate alan, Direktifin 3. maddesinde işletmecilerin temel sorumluluklarını belirleyen temel prensiplere uyumlu olarak izinler düzenlenecektir. Katılım Antlaşmasında, 66 tesis isimleri ile sıralanarak her bir tesis için tanınan geçiş süresi tablo halinde verilmiştir.

2. Büyük Yakma Tesislerinden Havaya Yayılan Bazı Kirletici Maddelerin Sınırlanması hakkında 23 Ekim 2001 tarih ve 2001/80/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi a. Direktifin 4(3) maddesi ve Ek 3 ve 7'nin A bölümü kapsamında, Katılım Anlaşmasında isimleri belirtilen 33 tesis için SO₂ emisyon limitleri 31 Aralık 2015 tarihine kadar uygulanmayabilecektir. Ancak bu geçiş süresince, anılan tesislerdeki SO₂ emisyonu 2008'de yıllık 454 000 tonu, 2010'da yıllık 426 000 tonu, 2012'de 358 000 tonu geçmeyecektir.

b. Direktifin 4(3) maddesi ve Ek:6'nın A bölümü kapsamında, Katılım Anlaşmasında isimleri belirtilen 20 tesis için nitrojen oksit emisyon limitleri 1 Ocak 2016 tarihinden itibaren uygulanacak, termal girişi 500MW'dan büyük olan tesislere 31 Aralık 2017 tarihine kadar uygulanmayabilecektir. Ancak bu geçiş süresince, anılan tesislerdeki nitrojen oksit emisyonu 2008'de yıllık 254 000 tonu, 2010'da yıllık 251 000 tonu, 2012'de 239 000 tonu geçmeyecektir.

c. Direktifin 4(3) maddesi ve Ek:7'nin A bölümü kapsamında, Katılım Anlaşmasında isimleri belirtilen 29 tane belediye ısı tesisi için toz emisyon limitleri 31 Aralık 2017 tarihine kadar uygulanmayabilecektir. Ancak, anılan tesislerin % payları:

SO₂ emisyonunda: 2008'de; 2001 yılı toplam sektör gücünün %20'sini, 2013'te 2001 yılı toplam sektör gücünün %19'unu,

Nitrojen oksit emisyonunda: 2016'da, 2001 yılı toplam sektör gücünün %24'ünü,

Toz emisyonunda: Geçiş döneminde, 2001 yılı toplam sektör gücünün %2'sini geçmeyecektir.

d. Polonya, 1 Ocak 2008'de ve 1 Ocak 2012'de, yatırım planları, uyumu gerçekleştirilmemiş tesislerdeki AB mevzuatının uygulanmasına ilişkin aşamaları net olarak tanımlayan güncellenmiş planları, Komisyona sunacaktır. Her iki plan, Katılım Anlaşmasında yer alan öncelikli hedeflerde belirtilen emisyonlarda daha çok azaltmayı sağlayacak ve SO₂ emisyonlarını 2010'da 400 000 tonun, 2012'de 300 000 tonun altına indirmeyi amaçlayacaktır. Eğer Komisyon, geçiş düzenlemeleri nedeni ile çevresel etkileri ve iç pazardaki rekabet koşullarına yapılan etkiyi azaltmak ihtiyacını dikkate alınarak, söz konusu planların bu hedefler için yetersiz kaldığını düşünür ise Polonya'yı haberdar edecektir. Polonya, 3 ay içinde, hedefleri karşılamak için aldığı tedbirleri iletacaktır. Komisyon, alınan tedbirlerin yeterli olmadığını düşünür ise, üye ülkelere danışarak, AB Anlaşması 226. maddesi uyarınca ihlal (infringement) prosedürünü başlatacaktır.

Nükleer Güvenlik ve Radyasyondan Korunma

Tıbbi Nedenlerle Maruz Kalınan İyon Radyasyonunun Tehlikelerine Karşı Bireylerin Sağlıklarının Korunması hakkında ve 84/466/Euratom sayılı Direktifi kaldıran 30 Haziran 1997 tarih ve 97/43/Euratom sayılı Konsey Direktifi 8. madde kapsamındaki radyolojik ekipmanlara ilişkin hükümler 31 Aralık 2006'ya kadar Polonya'ya uygulanmayacaktır.

MALTA

Hava Kalitesi

Akaryakıtın İstasyonlarda Depolanmasından Ve Terminallerden Servis İstasyonlarına Dağıtım Sırasında Oluşan Uçucu Organik Maddelerin Kontrolüne ilişkin 94/63/EC sayılı Konsey Direktifi

1. Terminallerdeki yükleme ve boşaltma ekipmanlarına (Madde 4 ve Ek 2'ye) ilişkin yükümlülükler, yılda 25 000 tondan fazla yük akışı olan 4 terminal için 31 Aralık 2004'e kadar,

2. Terminallerdeki mevcut mobil konteynerlere (container) (5. Madde) ilişkin hükümler, 25 adet karayolu tankeri için 31 Aralık 2004 tarihine kadar,

3. Servis istasyonlarındaki mevcut depolama tesislerindeki doldurma işlemleri ile ilgili yükümlülükler (Madde 6 ve Ek 3),

- Yıllık 1000 m³ 'den fazla yük akışı olan, 61 servis istasyonu için 31 Aralık 2004 yılına kadar
- Yıllık 500 m³ 'den fazla yük akışı olan, diğer 13 servis istasyonu için 31 Aralık 2004 yılına kadar,
- Yıllık 500 m³ veya daha az yük akışı, diğer 8 servis istasyonu için 31 Aralık 2004 yılına kadar

uygulanmayacaktır.

Atık Yönetimi

1. Avrupa Birliği İçinde Veya Dışında Atıkların Taşınmasının Kontrolü Ve Denetimi hakkındaki 1 Şubat 1993 tarih ve 259/93/EEC sayılı Konsey Tüzüğü

a. 31 Aralık 2005'e kadar, 259/93/EEC sayılı Konsey Tüzüğü Ek 2,3,4'te listelenen geri kazanım atıklarının ve anılan ek'lerde yer almayan geri kazanım atıklarının Malta'ya taşınımı yetkili otoritelere bildirilecek ve Tüzüğün 6., 7., 8. Maddelerine göre proses edilecektir.

b. Yetkili otoriteler, 259/93/EEC sayılı Tüzüğün 7(4). Maddesine bağlı olarak, Konsey Tüzüğü Ek 2, 3, 4'te listelenen geri kazanım atıklarının ve anılan ek'lerde yer almayan geri kazanım atıklarının, 20001/80/EC sayılı Büyük yakma tesisleri Direktifinin belli hükümleri konusunda geçici derogasyon ve geçiş süresinden yararlanan tesislere yöneltilmesi durumunda, tanınan geçici derogasyon veya geçiş süresince, Malta'ya taşınımına itiraz edecektir.

2. Ambalajlama ve Ambalaj Atıklarına ilişkin 20 aralık 1994 tarih ve 94/62/EC sayılı Konsey Direktifi

a. Direktifin 6(1) (a) Maddesi çerçevesinde, ambalaj materyalleri için toplam geri kazanım hedefi konusunda, aşağıda yer alan hedeflere, 31 Aralık 2009 tarihine kadar ulaşılabacaktır:

- plastiklerin geri dönüşümü: Katılım tarihine kadar ağırlık olarak %5, 2004'te %21, 2005'te %5, 2006'da %7, 2005'te %10, 2008'te %13,
- Toplam geri dönüşüm oranı: katılım tarihinde ağırlık olarak %18, 2004'te %14, 2005'te %25
- Toplam geri kazanım oranı: Katılım tarihine kadar ağırlık olarak %20, 2004'te %27, 2005'te %28, 2006'da %34, 2007'de %41, ve 2008'de %47.

b. Malta sınırları içinde, Direktifle uyumlu ambalajların Malta'da piyasaya sürülmesinin önlenmemesi ile ilgili 18. madde, ulusal mevzuatta yer alan alkol oranı %2'nin altında olan ve tekrar doldurulabilen cam şişe veya metal kutularda dağıtılan içecek ambalajları için, 31 Aralık 2007 tarihine kadar uygulanmayacaktır.

Su kalitesi

1. Kadmiyum Deşarjlarının Limit Değerleri ve Kalite Hedeflerine dair 26 Eylül 1983 tarih ve 83/513/EEC sayılı Konsey Direktifi (OJ L 291, 24.10.1983, p. 1)

Direktifin 3. Maddesi ve Ek 1'i çerçevesinde, 76/464/EEC sayılı bazı tehlikeli maddelerin su ortamlarına deşarjının yarattığı kirliliğe dair Direktifin 1. Maddesinde belirtilen sulara, kadmiyum limitleri konusunda Malta'ya 31 Aralık 2004 tarihine kadar, Ras il-Hobz tesisine 31 Aralık 2006 tarihine kadar, Wied Ghammieq tesisine 31 Mart 2007 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır.

2. 76/464/EEC sayılı Direktifin Ekinde yer alan Liste I'de belirtilen Bazı Tehlikeli Maddelerin Deşarjının Limit Değerleri Ve Kalite Hedeflerine dair 12 Haziran 1986 tarih ve 86/280/EEC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 3. Maddesi ve Ek 2 kapsamında, 76/464/EEC sayılı bazı tehlikeli maddelerin su ortamlarına deşarjının yarattığı kirliliğe dair Direktifin 1. Maddesinde belirtilen sulara, kloform deşarj limitleri konusunda, Marsa and Delimara santrallerine 30 Eylül 2004 yılına kadar, Ras il-Hobz tesisine 31 Aralık 2004 tarihine kadar, İç-Çumnija tesisine 31 Aralık 2004 tarihine kadar, Wied Ghammieq tesisine 31 Mart 2007 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır. Ayrıca, trikloroetilen ve perkloroetilen deşarj limitleri Ras il-Hobz tesisine 31 Aralık 2004'e, İç-Çumnija tesisine 31 Aralık 2006'ya, Wied Ghammieq tesisine 31 Mart 2007'ye kadar uygulanmayacaktır.

3. Kentsel Atıksu Arıtımı konulu 21 Mayıs 1991 tarih ve 91/271/EEC sayılı Konsey Direktifi

a. Direktifin 3. maddesi kapsamında, kentsel atıksu toplama sistemleri ve arıtma tesislerine dair gereklilikler konusunda, aşağıdaki ara hedeflere uygun olarak, 31 Ekim 2006 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır:

- Katılım tarihinde, Marsa ve Gozo-Main'de %24 toplam biyolojik olarak parçalanabilir yüke (biodegradable load) erişilecektir.
- 31 Haziran 2004'te, sonraki %67 toplam biyolojik olarak parçalanabilir yüke (biodegradable load), Güney Malta için erişilecektir.
- 31 Aralık 2005'te, sonraki %1'lik toplam biyolojik olarak parçalanabilir yükü temsil eden, Gharb ve Nadur'da Direktife uyum sağlanacaktır.

b. Direktifin 4. maddesi kapsamında, arıtma tesislerine dair gereklilikler konusunda, aşağıdaki hedeflere uygun olarak, 31 Mart 2007 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır:

- Katılım tarihinde, toplam biyolojik olarak parçalanabilir yükün %24'ünü temsil eden, Marsa'da Direktife uyum sağlanacaktır.
- 31 Ekim 2004'te, toplam biyolojik olarak parçalanabilir yükün sonraki %67'sini temsil eden, Gozo Main'de Direktife uyum sağlanacaktır.
- 31 Aralık 2005'te, toplam biyolojik olarak parçalanabilir yükün sonraki %1'ini temsil eden, Gharb ve Nadur'da Direktife uyum sağlanacaktır.
- 31 Ekim 2006'da, toplam biyolojik olarak parçalanabilir yükün sonraki %8'ini temsil eden, kuzey Malta'da Direktife uyum sağlanacaktır.

4. İnsani Tüketim Amaçlı Suyun Kalitesi ile ilgili 3 Kasım 1998 tarih ve 98/83/EC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 5(2), 8. maddeleri, Ek:1'in B bölümü kapsamında, florit ve nitrat için belirlenen değerler 31 Aralık 2005'e kadar uygulanmayacaktır.

Doğa Koruma

Yabani Kuşların Korunmasına dair 79/409/EEC sayılı Direktifi değiştiren 29 Temmuz 1997 tarih ve 97/49/EC sayılı Konsey Direktifi (OJ L 103, 25.4.1979, p. 1)

Direktifin 5(a), 5(e), 8(1) ve Ek 4(a) kapsamında, *Carduelis cannabina*, *Carduelis serinus*, *Carduelis chloris*, *Carduelis carduelis*, *Carduelis spinus*, *Fringilla coelebs* ve *Coccothraustes coccothraustes* aşağıda belirtilen hedefler çerçevesinde, geleneksel ağlarla 31 Aralık 2008 tarihine kadar yakalanabilir

- En geç katılım tarihinde, komite oluşturulup, yakalama alanları kayıt altına alınıp, yakalayıp-besleme konulu pilot çalışma ve yakalanma ile ispinoz kuşlarının ölüm oranları konusunda çalışma sunulur, beslenen canlıların cinsleri ve sayıları değerlendirilir ve yakalayıp-besle uygulamasına ilişkin bilgi programı Komisyona sunulur,
- 30 Haziran 2005'te yakalayıp-besleme (captive breeding) programı başlatılacak,
- 31 Aralık 2006'da sistem ve bu sistemle yakalanan kuşların ölüm oranı değerlendirilecek,
- Haziran 2007'de genetik çeşitliliğin devamı için gerekli olan, yakalanan yabani kuş sayısı değerlendirilecek,
- 31 Aralık 2007'de yakalanan türlerin genetik çeşitliliğinin yeterliliğini sağlamak için Direktife uyumlu olarak yakalanan yabani örneklerin sayısı belirlenecektir.

Geçiş süresince alınan önlemler, Direktifte yer alan göçmen kuşların avlanma zamanlarını belirleyen prensiplerle uyumlu olmalıdır. Malta her yıl Komisyona geçiş tedbirlerinin uygulanmasındaki gelişmelere ilişkin rapor sunacaktır.

Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi

Büyük Yakma Tesislerinden Havaya Yayılan Bazı Kirlenici Maddelerin Sınırlanması hakkında 23 Ekim 2001 tarih ve 2001/80/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

Direktifin 4(1) maddesi ve Ek 7'nin A bölümü kapsamında, Delimara Santralinin 1. Aşaması (phase I) için toz emisyon limitleri 31 Aralık 2005'e tarihine kadar uygulanmayacaktır.

MACARİSTAN

Atık Yönetimi

1. Avrupa Birliği İçinde Veya Dışında Atıkların Taşınmasının Kontrolü Ve Denetimi hakkındaki 1 Şubat 1993 tarih ve 259/93/EEC sayılı Konsey Tüzüğü

a. 31 Haziran 2005'e kadar, 259/93/EEC sayılı Konsey Tüzüğü Ek:2,3,4'te listelenen geri kazanım atıklarının ve anılan ek'lerde yer almayan geri kazanım atıklarının Macaristan'a taşınımı yetkili otoritelere bildirilecek ve Tüzüğün 6., 7., 8. Maddelerine göre proses edilecektir.

b. Yetkili otoriteler, 259/93/EEC sayılı Tüzüğün 7(4). Maddesine bağlı olarak, Konsey Tüzüğü Ek:2, 3, 4'te listelenen geri kazanım atıklarının ve anılan ek'lerde yer almayan geri kazanım atıklarının, 94/67/EC sayılı tehlikeli atıkların yakılması Direktifinin ve 20001/80/EC sayılı Büyük yakma tesisleri Direktifinin belli hükümleri konusunda geçici derogasyon ve geçiş süresinden yararlanan tesislere yöneltilmesi durumunda, tanınan geçici derogasyon veya geçiş süresince, Macaristan'a taşınımına itiraz edecektir.

2. Ambalajlama Ve Ambalaj Atıklarına ilişkin 20 Aralık 1994 tarih ve 94/62/EC sayılı Konsey Direktifi

a. Direktifin 6(1) (a,b) Maddesi çerçevesinde, ambalaj materyalleri için toplam geri kazanım ve geri dönüşüm hedefleri konusunda, aşağıda yer alan ara hedeflere, 31 Aralık 2005 tarihine kadar ulaşılacaktır:

- plastiklerin geri dönüşümü: Katılım tarihine kadar ağırlık olarak %11, 2004'te %14,
- camın geri dönüşümü: katılım tarihinde ağırlık olarak %14, 2004'te %15,
- Toplam geri kazanım oranı: Katılım tarihine kadar ağırlık olarak %40, 2004'te %43,

b. 2005'den itibaren, Direktif 6 (1) (b) kapsamında, Macaristan toplam geri dönüşüm hedefini %46 olarak belirleyebilecektir.

Su kalitesi

1. Kentsel Atıksu Arıtımı konulu 21 Mayıs 1991 tarih ve 91/271/EEC sayılı Konsey Direktifi **a.** Direktifin 3, 4, 5(2) Maddeleri kapsamında, kentsel atıksu toplama sistemleri ve arıtma tesislerine dair gereklilikler konusunda, aşağıdaki hedeflere uygun olarak, 31 Aralık 2015 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır:

- 31 Aralık 2008 tarihine kadar, eşdeğer nüfusu 10 000'in üzerindeki hassas yerleşim alanlarında Direktife uyum sağlanacaktır.
- 31 Aralık 2010 tarihine kadar, eşdeğer nüfusu 15 000'in üzerindeki yerleşim alanlarında Direktife uyum sağlanacaktır

b. Direktifin 13. maddesi ve Ek 3'de belirtilen endüstri alanlarındaki tesislerden kaynaklanan biyolojik olan parçalanabilir atıksulara ilişkin zorunluluklar, Katılım Anlaşmasında isimleri sıralanan 10 tesise, 31 Aralık 2008'e kadar uygulanmayacaktır.

2. İnsani Tüketim Amaçlı Suyun Kalitesi ile ilgili 3 Kasım 1998 tarih ve 98/83/EC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 9(1) maddesi kapsamında, Komisyona bildirimde bulunmadan arsenik parametrik değeri konusunda Macaristan'a 25 Aralık 2009 tarihine kadar derogasyon tanınabilir. Macaristan bu süreyi uzatmak isterse Direktif 9(2) maddesindeki prosedür uygulanır. Bu geçiş süresi yiyecek proseslerinde kullanılan içme suyu için geçerli değildir. 25 Aralık 2006'dan itibaren madde 9(1) kapsamındaki boron, florit ve nitrit için de derogasyon istenirse, Madde 9 (2)'deki prosedür geçerli olacaktır.

Endüstriyel Kirliliğin Kontrolü ve Risk Yönetimi

1. Atıkların Yakılmasına ilişkin 16 Aralık 1994 tarih ve 94/67/EC sayılı Konsey Direktifi Direktifin 7 ve 11. maddeleri ile Ek 3 kapsamında Katılım Anlaşmasında isimleri belirtilen yakma tesislerine (5 tane atık yağ ve sıvı atık yakma tesisi, örneğin Jászautó Kft., Jászberény:sadece toplam toz ve ölçümler gibi, 13 tane hastane atıkları yakma tesisi, 6 tane ön yakma tesisi, partikül madde ve HF emisyon standardı için 2 tesis, HCL ve HF emisyon standardı için 10 tesis) Katılım Anlaşmasında her tesis için belirtilen emisyon standardı ve gerekli önlemler 31 Haziran 2005 tarihine kadar uygulanmayacaktır.

2. Büyük Yakma Tesislerinden Havaya Yayılan Bazı Kirlenici Maddelerin Sınırlanması hakkında 23 Ekim 2001 tarih ve 2001/80/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi Direktifin 4(1) maddesi ve Ek 3-7'nin A bölümü kapsamında, Katılım Anlaşmasında belirtilen 8 tesis için SO₂, nitrojen oksit ve toz emisyon limitleri, 31 Aralık 2004 tarihine kadar uygulanmayacaktır.

LİTVANYA

Hava Kalitesi

Akaryakıtın İstasyonlarda Depolanmasından ve Terminallerden Servis İstasyonlarına Dağıtım Sırasında Oluşan Uçucu Organik Maddelerin (VOC) Kontrolüne ilişkin 94/63/EC sayılı Konsey Direktifi

1. Madde 3 ve Ek 1'e ilişkin yükümlülükler, yılda 50 000 tondan fazla yük akışı olan Terminallerdeki mevcut depolama tesislerine 31 Aralık 2007'e kadar uygulanmayacaktır.
2. Terminallerdeki mevcut mobil konteynerlerin yükleme ve boşaltma ekipmanlarına (Madde 4 ve Ek 2'ye) ilişkin yükümlülükler, yılda 150 000 tondan fazla yük akışı olan 12 terminal için 31 Aralık 2007'e kadar uygulanmayacaktır.
3. Terminallerdeki mevcut mobil konteynerlere (5. Madde) ilişkin hükümler, 140 adet karayolu tankeri ve 1900 adet demiryolu tankeri için 31 Aralık 2005 tarihine kadar uygulanmayacaktır.
4. Mevcut depolama tesislerinin doldurulmasına ilişkin yükümlülükler (Madde 6 ve Ek 3) yılda 1000 m³ yük akışı olan servis istasyonları için 31 Aralık 2007'ye kadar uygulanmayacaktır.

Atık Yönetimi

Ambalajlama ve Ambalaj Atıklarına ilişkin 20 Aralık 1994 tarih ve 94/62/EC sayılı Konsey Direktifi

- a. Direktifin 6(1) (a) ve (b) maddesi çerçevesinde, ambalaj materyalleri için toplam geri kazanım hedefi konusunda, aşağıda yer alan hedeflere, 31 Aralık 2006 tarihine kadar ulaşılacaktır:
- plastiklerin geri dönüşümü: Katılım tarihine kadar ağırlık olarak %10, 2004'te %15, -
 - metallerin geri dönüşümü: katılım tarihinde ağırlık olarak %10, 2004'te %15,
 - toplam geri dönüşüm oranı: 2004'te ağırlık olarak en az %25.

Su kalitesi

Kentsel Atıksu Arıtımı konulu 21 Mayıs 1991 tarih ve 91/271/EEC sayılı Konsey Direktifi Direktifin 3, 4, 5(2) Maddeleri kapsamında, kentsel atıksu toplama sistemleri ve arıtma tesislerine dair gereklilikler konusunda, aşağıdaki hedefe uygun olarak, 31 Aralık 2009 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır:

- 31 Aralık 2007 tarihine kadar, eşdeğer nüfusu 10 000'in üzerindeki yerleşim alanlarında Direktifin 4. ve 5(2) maddelerine uyum sağlanacaktır.

Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi

Büyük Yakma Tesislerinden Havaya Yayılan Bazı Kirlenici Maddelerin Sınırlanması hakkında 23 Ekim 2001 tarih ve 2001/80/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi. Direktifin 4(3) maddesi ve Ek:4 ve 6'nın A bölümü kapsamında, SO₂, nitrojen oksit emisyon limitleri Litvanya'da yakma tesislerinde 31 Aralık 2015'e kadar uygulanmayacaktır. Geçiş süresince, elektrik üretilen Vilnius Kombine Isı ve Güç Santrali CHP-3, Kaunas Kombine Isı ve Güç Santrali ve Mažeikiai Kombine Isı ve Güç Santrali (ısı üretimi ve diğer faaliyetleri kapsam dışında bırakarak) toplam SO₂ ve nitrojen oksit emisyon limitleri aşağıda belirtilen sınır değerleri aşmayacaktır.

- 2005: Yıllık 28 300 ton SO₂, 4 600 ton NO_x
- 2008: Yıllık 21 500 ton SO₂, 5 000 ton NO_x
- 2010: Yıllık 30 500 ton SO₂, 10 500 ton NO_x
- 2012: Yıllık 29 000 ton SO₂, 10 800 ton NO_x

1 Ocak 2007'de ve 1 Ocak 2012'de, Litvanya, yatırım planları, uyumu gerçekleştirilmemiş tesislerdeki AB mevzuatının uygulanmasına ilişkin aşamaları net olarak tanımlayan güncelleştirilmiş planları, Komisyona sunacaktır. AB, Litvanya'nın tahmin edilen ekonomik gelişmesinin planlanan yatırımların daha çabuk finansmanına olanak vereceğini ve enerji sektöründe öngörülen değişikliklerin, üretilen her ünite elektrik başına emisyonların daha azaltılmasına izin vereceğini düşünmektedir. AB, bu nedenle, özellikle 2012-2015 periyodu emisyonlarının, anılan planlarda belirtilen öncelikli hedeflerin önemli miktarda altında olacağını, emisyonların daha çok azaltılacağını düşünmektedir. Eğer Komisyon, geçiş düzenlemeleri nedeni ile çevresel etkileri ve iç pazardaki rekabet koşullarına yapılan etkiyi azaltmak ihtiyacını dikkate alarak, söz konusu planların bu hedefler için yetersiz kaldığını düşünür ise Litvanya'yı haberdar edecektir. Litvanya, sonraki 3 ay içinde, hedefleri karşılamak için aldığı tedbirleri iletacaktır. Komisyon, alınan tedbirlerin yeterli olmadığını düşünür ise, üye ülkelere danışarak, AB Anlaşması 226. maddesi uyarınca ihlal (infringement) prosedürünü başlatacaktır.

LETONYA

Hava Kalitesi

Akaryakıtın İstasyonlarda Depolanmasından Ve Terminallerden Servis İstasyonlarına Dağıtım Sırasında Oluşan Uçucu Organik Maddelerin Kontrolüne ilişkin 94/63/EC sayılı Konsey Direktifi.

1. Madde 3 ve Ek:1'e ilişkin yükümlülükler, yılda 50 000 tondan fazla yük akışı olan Terminallerdeki mevcut depolama tesislerine:
 - a. 31 Aralık 2005'e kadar, yılda 25 000 tondan az yük akışı olan, 17 adet depolama tesisine
 - b. 31 Aralık 2006'ya kadar, yılda 25 000 tondan az yük akışı olan, 3 tane daha depolama tesisine uygulanmayacaktır.
 - c. 31 Aralık 2008'ya kadar, yılda 25 000 tondan az yük akışı olan, 19 tane daha depolama tesisine uygulanmayacaktır.
2. Terminallerdeki mevcut yükleme ve boşaltma ekipmanlarına (Madde 4 ve Ek:2'ye) ilişkin yükümlülükler, Letonya'da,
 - a. 31 Aralık 2005'e kadar, yılda 25000 tondan az yük akışı olan 1 terminale,
 - b. 31 Aralık 2006'ya kadar, yılda 25000 tondan az yük akışı olan 17 terminale,
 - c. 31 Aralık 2007'ye kadar, yılda 25000 tondan az yük akışı olan 1 terminale,
 - d. 31 Aralık 2008'e kadar, 25000 tondan az yük akışı olan 20 terminale uygulanmayacaktır.
3. Terminallerdeki mevcut mobil konteynerlere (container) (5. Madde) ilişkin hükümler, 68 adet karayolu tankerine 31 Aralık 2008 tarihine kadar uygulanmayacaktır.

4. servis istasyonlarındaki mevcut depolama tesislerinin doldurulmasına ilişkin yükümlülükler (Madde 6 ve EK:3) Letonya'da, uygulanmayacaktır.
- yılda 1000 m³'den fazla ve 2000m³ ve daha az yük akışı olan 56 servis istasyonu için 31 Aralık 2004'e kadar,
 - yılda 500 m³'den fazla ve 1000m³ ve daha az yük akışı olan 112 servis istasyonu ve yılda 500 m³'den az yük akışı olan 290 servis istasyonu için 31 Aralık 2008'e kadar uygulanmayacaktır.

Atık Yönetimi

1. Avrupa Birliği İçinde Veya Dışında Atıkların Taşınmasının Kontrolü ve Denetimi hakkındaki 1 Şubat 1993 tarih ve 259/93/EEC sayılı Konsey Tüzüğü

a. 31 Aralık 2010'a kadar, Tüzüğün Ek:2,3,4'te listelenen geri kazanım atıklarının ve anılan ek'lerde yer almayan geri kazanım atıklarının Letonya'ya taşınımı yetkili otoritelere bildirilecek ve Tüzüğün 6., 7., 8. Maddelerine göre proses edilecektir.

b. Yetkili otoriteler, 259/93/EEC sayılı Tüzüğün 7(4). Maddesine bağlı olarak, Konsey Tüzüğü Ek:2, 3, 4'te listelenen geri kazanım atıklarının ve anılan ek'lerde yer almayan geri kazanım atıklarının, 96/61/EC sayılı IPPC Direktifinin belli hükümleri konusunda geçici derogasyon ve geçiş süresinden yararlanan tesislere yöneltilmesi durumunda, tanınan geçici derogasyon veya geçiş süresince, Letonya'ya taşınımına itiraz edecektir.

2. Ambalajlama ve Ambalaj Atıklarına ilişkin 20 aralık 1994 tarih ve 94/62/EC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 6(1) (a,b) Maddesi çerçevesinde, ambalaj materyalleri için toplam geri kazanım ve geri dönüşüm hedefleri konusunda, aşağıda yer alan hedeflere, 31 Aralık 2007 tarihine kadar ulaşılacaktır:

- plastiklerin geri dönüşümü: Katılım tarihine kadar ağırlık olarak %11, 2004'te %12, 2005'te %13, 2006'da %14.
- Toplam geri kazanım oranı: Katılım tarihine kadar ağırlık olarak %33, 2004'te %37, 2005'te %42, 2006'da %46.

3. 1999/31/EC sayılı Atıkların Düzenli Depolanmasına ilişkin Direktifi (OJ L 182, 16.7.1999, p. 1).

Direktifin 2(g) Maddesi kapsamında, Letonya'da üretilen tehlikeli atıkların geçici depolanması için sürekli kullanılan alanlar 31 Aralık 2004 tarihine kadar düzenli depolama sahası olarak değerlendirilmeyecektir.

Su kalitesi

1. Kentsel atıksu arıtımı konulu 21 Mayıs 1991 tarih ve 91/271/EEC sayılı Konsey Direktifi Direktifin 3, 4, 5(2) Maddeleri kapsamında, kentsel atıksu toplama sistemleri ve arıtma tesislerine dair gereklilikler konusunda, aşağıdaki hedeflere uygun olarak, 31 Aralık 2015 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır:

- 31 Aralık 2008 tarihine kadar, eşdeğer nüfusu 10 000 ve üzerindeki yerleşim alanlarında Direktife uyum sağlanacaktır.
- 31 Aralık 2011 tarihine kadar, eşdeğer nüfusu 10 000 ve 100 000 arasında olan yerleşim alanlarında Direktife uyum sağlanacaktır.

2. İnsani Tüketim Amaçlı Suyun Kalitesi ile ilgili 3 Kasım 1998 tarih ve 98/83/EC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 5(2), 8. maddeleri, Ek 1'in B ve C bölümü kapsamında, bromat, trihalometan-toplam alüminyum, manganez, oksitleme parametreleri için belirlenen değerler, aşağıda yer alan hedefler çerçevesinde, Letonya'da 31 Aralık 2015'e kadar tam olarak uygulanmayacaktır.

- 31 aralık 2008'e kadar, 100 000'den fazla nüfusu olan belediyelere,

- 31 Aralık 2011'e kadar, 10 000 ila 100 000 nüfusu olan belediyelere.

Endüstriyel Kirliliğin kontrolü ve Risk Yönetimi

1. Asbestten Kaynaklanan Kirliliğin Azaltılması ve Önlenmesi 19 Mart 1987 tarih ve 87/217/EEC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 8. maddesi kapsamında, düzenli depolama sahalarında depolanan asbest lifleri ve tozları içeren atıklara ilişkin yükümlülükler, 31 Aralık 2004 tarihine kadar Letonya'da uygulanmayacaktır. Bu tür atıklar çift plastik torbada ve işaretlenmiş alanlara ayrı olarak gömülmelidir.

2. Entegre kirlilik önleme ve kontrolü ile ilgili 24 Eylül 1996 tarih ve 96/61/EC sayılı Konsey Direktifi

Katılım anlaşmasında isimleri belirtilen 15 tesis için, her bir tesis için belirlenen tarihe kadar, Direktif 5(1) maddesi kapsamındaki mevcut tesislere verilen izinlere ilişkin yükümlülükler uygulanmayacaktır, ancak mümkün olduğunca, mevcut en iyi teknikler çerçevesinde anılan tesislerde emisyon limit değerleri, eşdeğer parametreler veya teknik önlemlere ilişkin zorunluluklar dikkate alınacaktır. Söz konusu tesisler için 30 Ekim 2007 tarihine kadar, her bir tesisi bağlayan tam uyum takvimlerini dikkate alan, Direktifin 3. maddesinde işletmecilerin temel sorumluluklarını belirleyen temel prensiplere uyumlu olarak izinler düzenlenecektir.

Nükleer Güvenlik ve Radyasyondan Korunma

Tıbbi Olarak Maruz Kalmaya Bağlı Olarak İyon Radyasyonunun Tehlikelerine Karşı Bireylerin Sağlıklarının Korunması hakkında ve 84/466/Euratom sayılı Direktifi kaldıran 30 Haziran 1997 tarih ve 97/43/Euratom sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 8. maddesi kapsamındaki radyolojik ekipmanlara ve özel tekniklere ilişkin hükümler 31 Aralık 2005'e kadar Letonya'da uygulanmayacaktır.

KIBRIS

Hava Kalitesi

Bazı Sıvı Yakıtların Kükürt Oranının Azaltılmasına ve 93/12/EEC Sayılı Direktifin Değiştirilmesine dair 26 Nisan 1999 tarih ve 99/32/EC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 3(1) ve 4(1) maddelerinde yer alan benzin ve dizel yakıtla ilişkin yükümlülükler Kıbrıs'ta katılımdan sonra bir yıl uygulanmayacaktır. Bu sürede 3(2, 5), 4(3, 4) maddeleri konusunda derogasyon imkanı araştırılabilir.

Atık Yönetimi

Ambalajlama ve Ambalaj Atıklarına ilişkin 20 Aralık 1994 tarih ve 94/62/EC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 6(1) (a,b) Maddesi çerçevesinde, ambalaj materyalleri için toplam geri kazanım ve geri dönüşüm hedefleri konusunda, aşağıda yer alan hedeflere, 31 Aralık 2005 tarihine kadar ulaşılabilecektir:

- plastiklerin geri dönüşümü: Katılım tarihine kadar ağırlık olarak %10, 2004'te en az %15.
- Kağıt ve karton geri dönüşüm oranı: Katılım tarihine kadar ağırlık olarak %11, 2004'te %14.
- Toplam geri dönüşüm oranı: Katılım tarihine kadar ağırlık olarak %12, 2004'te en az %15.
- Toplam geri kazanım oranı: Katılım tarihine kadar ağırlık olarak %35, 2004'te %41.

Su Kalitesi

1. Kentsel Atıksu Arıtımı konulu 21 Mayıs 1991 tarih ve 91/271/EEC sayılı Konsey Direktifi Direktifin 3, 4 ve hassas bölgeler belirlendiği takdirde 5(2) Maddeleri kapsamında, kentsel atıksu toplama sistemleri ve arıtma tesislerine dair gereklilikler konusunda, aşağıdaki hedeflere uygun olarak, 31 Aralık 2012 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır:

- 31 Aralık 2008 tarihine kadar, eşdeğer nüfusu 15 000'in üzerindeki iki yerleşim alanında (Limassol and Paralimni) Direktife uyum sağlanacaktır.
- 31 Aralık 2009 tarihine kadar, eşdeğer nüfusu 15 000 ve üzerindeki farklı bir yerleşim alanında (Nicosia) Direktife uyum sağlanacaktır.
- 31 Aralık 2011 tarihine kadar, eşdeğer nüfusu 15 000 ve üzerindeki farklı bir yerleşim alanında da (Paphos) Direktife uyum sağlanacaktır.

Endüstriyel Kirliliğin Önlenmesi ve Risk Yönetimi

Büyük Yakma Tesislerinden Havaya Yayılan Bazı Kirlenici Maddelerin Sınırlanması hakkında 23 Ekim 2001 tarih ve 2001/80/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi Direktifin 4(3) maddesi ve Ek:4'ün A bölümü kapsamındaki 1 700 mg/Nm³ emisyon limit değeri Dhekelia and Vasilikos yakma tesislerinde Eylül 2002 tarihinde işletmeye alınmış kazanlara, aşağıda belirtilen şartlardan biri oluşana kadar uygulanmayacaktır.

- Anılan kazanlarda iyileştirme veya önemli bir değişiklik yapılması,
- Adada doğal gaz erişim sağlanması,
- Kıbrıs'ın elektrik ihracat etmesi,
- Mevcut kazanların kapatılması.

Kıbrıs, katılım sonrası her yıl 31 Mart'ta, kullanılan yakıt kalitesi, yıllık toplam SO₂ emisyonu ve bu emisyonun komşu ülkelerin emisyonlarına katkısının tahmini içeren raporları Komisyona sunacaktır.

ESTONYA

Hava Kalitesi

Akaryakıtın İstasyonlarda Depolanmasından Ve Terminallerden Servis İstasyonlarına Dağıtım Sırasında Oluşan Uçucu Organik Maddelerin Kontrolüne ilişkin 94/63/EC sayılı Konsey Direktifi

1. Madde 3 ve Ek:1'e ilişkin yükümlülükler, terminallerde yer alan, mevcut, OÜ Tarkoil, Rakvere, Haapsalu depolama tesislerine 31 Aralık 2005'e kadar, AS Tartu Terminaal, Kärkna, Tartu maakond depolama tesislerine 31 Aralık 2006'ya kadar uygulanmayacaktır.
2. Terminallerdeki mevcut mobil konteynerlerin yükleme ve boşaltma ekipmanlarına (Madde 4 ve Ek 2'ye) ilişkin yükümlülükler, OÜ Tarkoil, Rakvere, Haapsalu terminallerinde 31 Aralık 2005'e kadar, AS Tartu Terminaal, Kärkna, Tartu maakond terminallerinde 31 Aralık 2006'ya kadar uygulanmayacaktır.
3. Mevcut depolama tesislerinin doldurulmasına ilişkin yükümlülükler (Madde 6 ve EK:3) yılda 1000 m³'den az yük akışı olan servis istasyonları için 31 Aralık 2006'ya kadar uygulanmayacaktır.

Atık Yönetimi

1999/31/EC sayılı Atıkların Düzenli Depolanmasına İlişkin Direktif

Sıvı ve korozyona neden olan atıklara ilişkin hükümler (5(3) (a,b) ve 14(d,i) maddeleri) kaya petrolü küllerinin (oil shale ash) gömüldüğü düzenli depolama alanlarına 16 Temmuz 2009'a kadar uygulanmayacaktır. Aşağıda yer alan yıllık maksimum miktarlar dikkate alınarak, kaya petrolü küllerinin aşamalı olarak azaltılması sağlanacaktır.

-Katılım tarihinde 3 930 000 ton, 31 Aralık 2004'te 3 570 000 ton, 31 Aralık 2005'te 3 090 000 ton, 31 Aralık 2006'da 2 120 000 ton, 31 Aralık 2007'de 920 000 ton, 31 Aralık 2008'de 350 000 ton.

Su Kalitesi

1. Kentsel Atıksu Arıtımı konulu 21 Mayıs 1991 tarih ve 91/271/EEC sayılı Konsey Direktifi Direktifin 3, 4 ve 5(2) Maddeleri kapsamında, kentsel atıksu toplama sistemleri ve arıtma tesislerine dair gereklilikler konusunda, aşağıdaki hedeflere uygun olarak, 31 Aralık 2009 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır.

-Eş değer nüfusu 10 000 ve üzerindeki yerleşim alanları için, Estonya 31 Aralık 2009 tarihine kadar Direktifle uyumu sağlayacaktır.

2. İnsani Tüketim Amaçlı Suyun Kalitesi ile ilgili 3 Kasım 1998 tarih ve 98/83/EC sayılı Konsey Direktifi

Direktifin 5(2) ve 8. maddeleri ve Ek:1 C bölümü kapsamında,

a. renk, hidrojen iyonu konsantrasyonu, demir manganez, koku ve bulanıklık parametreleri, 31 Aralık 2007'ye kadar 2 000'den fazla kişiye dağıtım yapan sistemlere, 31 Aralık 2013'e kadar 2000 ve 2000'den az kişiye dağıtım yapan sistemlere uygulanmayacaktır.

b. Klor, iletkenlik ve sülfür parametrelerine, 31 Aralık 2008'e kadar 2000'den fazla nüfuslu yerleşim yerlerine, 31 Aralık 2013'e kadar nüfusu 2000 veya daha az yerleşim yerlerine uygulanmayacaktır.

Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi

Büyük Yakma Tesislerinden Havaya Yayılan Bazı Kirlenici Maddelerin Sınırlanması hakkında 23 Ekim 2001 tarih ve 2001/80/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

Direktifin 4(3) maddesi ve Ek 4 ve 6'nın A bölümü kapsamında, SO₂ , toz limitleri Estonya'da Ahtme yakma tesisinde 31 Aralık 2010'a kadar, Kohtla Järve ve Narva'daki yakma tesislerinde 31 Aralık 2015'e kadar uygulanmayacaktır. Ancak Narva'daki 4 kazan 31 Aralık 2004'te, diğer 4 kazan 31 Aralık 2010'da Direktifle uyumlu duruma getirilecek ve 1 Ocak 2008 itibarı ile Balti Güç Santralinin tüm TP-17 tipi kazanları kapatılacaktır. Geçiş süresince anılan tesisler en az %65 desülfürizasyon oranına ulaşacak ve toz emisyon değerleri 200mg/ Nm³'ü geçmeyecektir. Estonya 1 Ocak 2008'de, yatırım planları ile Direktifle uyumlu olmayan tesislerin 2010-2015 yılları arasındaki aşamalı uyumlaştırma çalışmalarını içeren planı Komisyona sunacaktır. Estonya, kaya petrolü (oil shale fired) yakma tesislerinden kaynaklanan SO₂ emisyonlarının 2012'de 25 000'u geçmemesi ve sonrasında da bu miktarın azalmasını sağlamak için her türlü gayreti gösterecektir.

Doğa Koruma

Yabani Kuşların Korunmasına ilişkin 92/43/EEC sayılı Direktifin Ek 4 kapsamında vaşak popülasyonunun sürdürülebilirliği ve diğer türlerin sürdürülebilirliğine etkisini dikkate alarak vaşaklara uygulanan jeolojik istisnaya dair Komisyon Konseye 1 Mayıs 2009'da rapor sunacaktır. Gözden geçirme sonuçları dikkate alınarak, Konsey, Komisyonun önerisi ile söz konusu istisnanın kaldırılmasına karar verebilir.

ÇEK CUMHURİYETİ

Atık Yönetimi

Ambalajlama ve Ambalaj Atıklarına ilişkin 20 Aralık 1994 tarih ve 94/62/EC sayılı Konsey Direktifi

Ambalaj materyalleri toplam geri kazanım ve geri dönüşüm hedefleri konusunda, aşağıda yer alan hedeflere bağlı olarak, 31 Aralık 2005 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır:

- plastiklerin geri dönüşümü: katılım tarihinde ağırlık olarak %10, 2004'te %12.
- Toplam geri kazanım hedefi: katılım tarihinde ağırlık olarak %39, 2004'te %45.

Su Kalitesi

Kentsel Atıksu Arıtımı konulu 21 Mayıs 1991 tarih ve 91/271/EEC sayılı Konsey Direktifi Kentsel atıksu toplama sistemleri ve arıtma tesislerine dair gereklilikler konusunda Direktifin 3, 4 ve 5(2) maddeleri), aşağıdaki hedeflere uygun olarak, 31 Aralık 2010 tarihine kadar geçiş süresi tanınmıştır.

-Eş değer nüfusu 10 000 ve üzerindeki, 18 yerleşim alanı için en geç katılım tarihinde, diğer 36 yerleşim alanı için 31 Aralık 2006'da Direktifle uyumu sağlayacaktır.

Endüstriyel Kirliliğin Kontrolü ve Risk Yönetimi

Büyük Yakma Tesislerinden Havaya Yayılan Bazı Kirlenici Maddelerin Sınırlanması hakkında 23 Ekim 2001 tarih ve 2001/80/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifinin 4(1) maddesi ve Ek 3A bölümü kapsamında, SO₂ emisyon limitleri Çek Cumhuriyeti'nde Přerov Isı Tesisi K4 kazanına ve Nová Huť Tesisi K11 kazanına 31 Aralık 2007'ye kadar uygulanmayacaktır.

EK D. Çek Cumhuriyeti İçin Ortak Tutum Belgesi¹²⁷

Mevzuat uyumunun en geç katılım tarihinde tamamlanması gerektiği, mevzuat uyumu çalışmalarında önceliğin çerçeve mevzuata (çevresel bilgiye erişim, çevresel etkinin değerlendirilmesi gibi) ve uluslararası sözleşmelerle ilgili mevzuata verilmesi ve anılan mevzuatlar ile bu çerçevede oluşturulan sektörel mevzuatın uygulanmasına mümkün olan en kısa zamanda geçilmesi gerektiği ortak tutum belgesinde vurgulanmaktadır. Endüstrilerle ilgili mevzuata paralel olarak küresel ve sınıraşan kirlilik ile doğa koruma mevzuatının da öncelikli olarak ele alınması, uyum çalışmalarında iç pazarın işleyişini etkileyen düzenlemelere ve ürünlere ilişkin mevzuata öncelik verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Uyumlaştırma ve uygulamaya ilişkin takvim ve uygulamada ulaşılabilecek önemli aşamalara (ara hedeflere) yer verilen finansman stratejileri ile altyapı ve teknoloji için gerekli kamu ve özel sektör yatırımlarını içeren, Direktif Spesifik Uygulama Planlarının hazırlanması ve biran önce uygulanmasına başlanması gerektiği ifade edilmektedir. AB çevre mevzuatının yürürlüğe koyulması ve uygulanması için gereken idari yapının oluşturulması konusu da ortak tutum belgesinde vurgulanmaktadır. Geçiş süresi talepleri konusunda ise AB'nin genel pozisyonu tekrar hatırlanmaktadır: Geçiş sürelerinin istisna olduğu, kapsam ve süre açısından sınırlı olduğu ve uygulama aşamaları net olarak tanımlanmış planlarla desteklenmesi gerektiği belirtilmektedir. Geçiş sürelerinin Birlik politikalarının işlemlerini etkilememesi ve rekabet ortamının bozulmasına neden olmaması gerektiği ifade edilmektedir. Geçiş süresi talepleri, genel idari kapasitenin artırılmasına ilişkin olarak hazırlanan plana ve finans kaynaklarının belirtildiği finansman planlarına dayanan, ilgili AB müktesebatının uygulanmasına ilişkin aşamaların açıkça belirtildiği plan ile desteklenmelidir.

Ortak tutum belgesi, kaydedilen gelişmelerin dikkate alındığının ifade edildiği, müzakerelere ilişkin ikili konferanslarda alınan kararlara referans verilen, geçiş süresi talebinin geri çekilmesinin teyit edildiği (örneğin 91/676/EEC sayılı Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Nitrat Kirliliğine dair Direktif, Tehlikeli Maddelerin Deşarjına ilişkin 76/464/EEC ve diğer bağlı direktifler (82/176/EEC, 83/513/EEC, 84/491/EEC, 86/280/EEC), 92/43/EEC sayılı Habitat ve 79/409/EEC sayılı Yabani Kuşlara dair Direktifler gibi) çevre alt sektörleri için düzenlenmiş bölümlerden oluşmaktadır.

Atık yönetimi konusunda, 94/62/EC sayılı Ambalaj ve Ambalaj Atıklarına dair Direktif uygulamalarına ilişkin Çek Cumhuriyetinin sağladığı ek bilgi uyarınca, 2003 yılında %25 toplam geri dönüşüm hedefinin karşılanacağı ve geçiş süresi talebinin %15 plastik geri dönüşüm oranı ve toplam geri kazanım oranı ile sınırlandırıldığı belirtilmektedir. Ortak tutum belgesinde, geçiş düzenlemesi talebinin detaylı olarak incelendiği, katılım tarihinde ulaşılabilecek geri dönüşüm ve kazanım oranları ve gerekli yatırımlar dikkate alınarak, geçiş düzenlemesi talebinin zaman ve kapsam açısından sınırlı olduğu, rekabet şartlarına önemli etkisi olmayacağı düşünülüyor ifadesine yer verilmektedir. Çek Cumhuriyetinin, direktif kapsamında net olarak tanımlanmış uygulama aşamalarını içeren planı hazırlamış olduğu dikkate alınarak, CONF-CZ 6/01 sayılı dokümanda sunduğu geri kazanım ve geri dönüşüm hedefleri konusunda kaydedilen gelişmelere bağlı olarak, toplam geri kazanım ve plastikler için geri dönüşüm hedefleri konusunda 31 Aralık 2005'e kadar geçiş süresi tanımlanabileceği belirtilmektedir.

¹²⁷ Ortak Tutum Belgesi (20771/00 CONF-CZ 84/00 sayılı dokümanı tadil eden), Çek Cumhuriyetinin AB'ye katılım Konferansı (CONF-CZ 28/01), 30 Mayıs 2001.

1999/31/EC sayılı Atıkların Depolanması Direktifi konusunda, 330 düzenli depolama sahasının direktif gerekliliklerine uygunluğunun değerlendirildiğine dair Çek Cumhuriyetinin ilettiği ek bilgilere değinilerek, bu husustaki çalışmanın sonuçları istenmektedir. Ayrıca, biyolojik olarak parçalanabilir atıklara dair hedefler konusunda, Direktifin 5(2) maddesinde tanınan 4 yıllık erteleme seçeneğinin kullanılmak istenmesi niyetinin dikkate alındığı belirtilmekte, Çek Cumhuriyeti, katılım sonrasında, bu konuda Komisyona bildirimde bulunmaya davet edilmektedir.

91/271/EEC sayılı Kentsel Atıksu Arıtımına ilişkin Direktif kapsamında, geçiş süresi talebine ilişkin olarak, Çek Cumhuriyetinin ilettiği detaylı bilginin dikkate alındığı, AB'nin, geçiş süresini ve kapsamını yeterli ölçüde sınırlandırılmış olarak değerlendirdiği ifade edilmektedir. Endüstriyel atıksuların geçiş düzenlemesi dışında tutulması ve direktif kapsamı nedeni ile rekabet koşullarına önemli bir etki olmayacağı da ifade edilmektedir. Çek Cumhuriyetinin her bir öncelikli hedef kategorisine giren yerleşim alanlarının listesini de sunmayı taahhüt ettiği vurgulanmaktadır. Bu çerçevede, aşağıda belirtilen ara hedefleri içeren geçiş düzenlemesi talebinin AB tarafından kabul edilebileceği belirtilmektedir.

Tablo:D.1-91/271/EEC sayılı direktife ilişkin geçiş düzenlemesi.

Eşdeğer Nüfusu	Yerleşim alanı sayısı	Eşdeğer nüfus (%*)	Uygulama tarihi
> 10 000	18	1,2 milyon (%11)	31.12.2002
> 10 000	36**	4,07 milyon (%37)	21.12.2006
> 10 000	127	3,85 milyon (%35)	21.12.2010
2000-10000	552	1,87 milyon (%17)	21.12.2010

* Direktif hükümleri kapsamında (nüfusu 2000'in üzerindeki yerleşim alanları) toplam eşdeğer nüfusa göre %.

** Yukarıda yer alan 18 yerleşim alanı dışında, 36 ayrı yerleşim alan ifade edilmektedir.

Çek Cumhuriyetinin, İnsani Tüketim Amaçlı Suların Kalitesine dair 98/83/EC sayılı Direktifin uygulanması kapsamındaki geçiş süresi talebini 1,2 dikloroethan ve pestisitlerle sınırlandırmış olduğuna, katılım tarihinde nüfusu 5000'in üzerindeki belediyelerde direktifte yer alan sınır değerlerin sağlanacağı ve daha küçük yerleşim alanlarındaki su kaynakları kirliliğinin de çok az olduğu bilgisinin AB'ye iletilmesine değinilmekte, nüfusu 5000'den az yerleşim yerlerine su temini sağlayan sistemlerinin izleme sonuçlarının AB'ye iletileceği taahhüdüne yer verilmektedir. AB, katılım tarihinde direktifin tümüyle uygulanmasının mümkün olduğunu, gerekli görülür ise direktifin 9. maddesindeki derogasyon seçeneğinin kullanılabilirliğini belirtmektedir.

96/61/EC sayılı IPPC Direktifi konusundaki geçiş düzenlemesi talebinin sınırlandırıldığı, Direktife göre "yeni" olarak tanımlanan tesisler için 30 Ekim 2004'e kadar ve mevcut tesislerden sadece Prenov tesisi için 2012 yılı sonuna kadar geçiş süresi istendiği belirtilmektedir. Mevcut tesisler açısından, Çek Cumhuriyetinin istediği geçiş düzenlemesinin 88/609/EEC sayılı Büyük Yakma Tesisleri Direktifi ile bağlantılı olduğu, anılan Direktifin revize edildiği ve bu süre zarfında direktife uyum için gerekli çabanın gösterilmesi gerektiği belirtilerek, Çek Cumhuriyeti, yeni direktif yayımlandığında, bu tesis için yeni uygulama ve finansman planlarını sunmaya davet edilmektedir. AB, Prenov tesisi (heating plant) konusunda Çek Cumhuriyetinin geçiş düzenlemesi talebinin değerlendirmesini yeni direktif yayımlandığında yapacağını ifade etmektedir. Ortak tutum belgesinde, katılım tarihinde tüm "yeni" tesislerin IPPC Direktifine uyum sağlaması gerektiği belirtilerek, Çek Cumhuriyetinin

verilen izinler ve Direktifin uygulama aşamaları hakkında düzenli olarak bilgi sağlayacağını taahhüt ettiği vurgulamaktadır.

Öte yandan, kimyasallar konusundaki çoğu mevzuatın ürün bağlantılı olduğu ve iç pazarın işleyişini etkilediği belirtilerek, kimyasallar konusunda kaydedilen gelişmelerin izlenmeye devam edileceği belirtilmektedir.

EK E. Düzenleyici Etki Değerlendirmesi Yöntemi ve Büyük Yakma Tesisleri Direktifi konusunda Örnek Uygulama

E.1 Düzenleyici Etki Değerlendirmesi Yöntemi¹²⁸

Etki değerlendirme yöntemleri kendi aralarında farklılık göstermekle beraber çok teknik bir nitelik arz etmemektedir. Ancak çok önemli ve komplike mevzuatların ele alındığı durumlarda (nükleer santrallerin kapatılması gibi) daha ayrıntılı ve gelişmiş metotlar gerekebilir. Ancak, mevzuatın daha az karmaşık olduğu durumlarda, uygulanan yöntem de, kamu görevlisinin yeni politikanın tüm etki sonuçlarını dikkate alabilmesine imkan veren uygun bir anket ile ilgili verilerin basit bir analizinden oluşmaktadır. Teklif edilen mevzuat için etki değerlendirmesi aşağıdaki adımları içermektedir:

a. Tedbirden etkilenen nüfusu belirlemek: Zor olmakla beraber bu adım en önemli adımı teşkil etmektedir. Çoğu zaman, nüfusun tamamı doğrudan olmasa da dolaylı olarak alınan tedbirden etkilenecektir. Kamuya açık yerlerde uygulanacak bir sigara yasağı hem aktif hem de pasif sigara içicilerini etkileyecektir. Ancak Formula 1 yarışlarında sigara reklam yasağına yönelik bir tedbir nüfusu sadece dolaylı olarak etkileyecektir; burada etkilenen nüfus yarış arabalarının sahipleri, sürücüleri ve teknisyenleri ile yarışları düzenleyen şirketten oluşmaktadır. Etkilenen nüfusun yapısı çok önemlidir. Eğer bir tedbir neticesinde etkilenenler büyük şirketler veya yeni karmaşık mevzuatla başa çıkmakta zorlanan KOBİ'ler ise etkinin ölçümü farklı olacaktır. Etkilenen nüfusun bölgesel dağılımı da önemlidir, zira etkisi bütün bir ülkeye dağılan bir tedbir ile belli bir bölgeyi hedef alan tedbir farklıdır.

b. Teklif edilen mevzuatın etkisinin karşılaştırılacağı esas durumu (mevcut durumu) belirlemek: Bu adım mevcut durumun tanımlanmasını içermektedir. Burada ulusal kanunun gerçek uygulama düzeyini dikkate almak önem taşımaktadır. Yeni AB Direktifine sıkı bir şekilde uyulacağı varsayılmalı ve mevcut ulusal kanuna ise sadece kısmen uyulduğu düşünülmelidir. Bir girişimci için, aslında bütün ekonomi için, mevcut uygulama durumu ile AB Direktifinin tam uygulaması arasındaki fark, ek maliyeti ifade edecektir.

c. Tedbirin gerekli olduğunun ve benzer bir sonucun mevzuat çıkarmadan elde edilmeyeceğinin doğrulanması: politika değişikliğinin hiçbir değişiklik yapılmamasına tercih edileceğinin sınanması: Topluluk müktesebatının benimsenmesi durumunda gereklilik testi bir anlam taşımamaktadır, çünkü AB tedbiri, alakasız da olsa, mevcut durumda bir iyileşme sağlansa da katılıma hazırlık sürecinde benimsenmek durumundadır.

d. Söz konusu teklifin alternatiflerinin değerlendirilmesi: Topluluk müktesebatının bir alternatifi bulunmamaktadır. Burada önemli olan her bir Topluluk tedbirini uygulamanın farklı yollarını incelemektir. Topluluk Direktiflerinin amaçlarının ne şekilde sağlanacağı ülkelere bırakılmıştır. Örneğin, bazı durumlarda Direktifin amaçlarına hukuki olarak değil de sektör tarafından alınacak ihtiyari tedbirlerle ulaşılması mümkün olabilmektedir. Ayrıca, müzakere sürecinde, AB mevzuatının uygulamaya koyulması için önerilen farklı geçiş sürelerinin etkisi de alternatif olarak incelenebilir.

e. Tedbirin getireceği genel maliyetlerin ve faydaların tahmini: Bu unsur çalışmaların temelini oluşturmaktadır. Politika yapımcılar için en temel bilgi, tedbirin

¹²⁸ Tokarski, S., Mayhew, A., "Impact Assessment and European Integration Policy", SEI Working Paper No.38, sf.13-23.

maliyetlerinin faydalarından fazla olup olmadığı ile fayda ve maliyetlerin hangi dönemde ortaya çıkacağıdır.

Bugünkü değer hesaplaması: Yeni bir mevzuatın veya politika değişikliğinin getireceği fayda ve maliyetler farklı zamanlarda ortaya çıkacaktır. Genellikle maliyetler hemen ortaya çıkacak, faydaların görülmesi ise zaman alacaktır. Örneğin asbest kullanımını yasaklayan bir tüzük ilk anda maliyet yaratacak ancak kamu sağlığına getireceği faydalar çok daha uzun bir sürede ortaya çıkacaktır. Ancak gelecekte ortaya çıkacak faydaların (veya maliyetlerin) değeri şu anki faydaların değerinden daha düşüktür. Bugünkü tüketim için belirlenen değer, gelecekteki tüketimin değerine karşılık olarak, tasarruf mevduatına ödenen faiz oranları ile ifade edilir. Ne kadar kısa sürede fayda sağlanırsa değeri o kadar yüksek olacaktır. İskonto oranını hesaplamak için bir diğer yaklaşım da, yatırımcılara kredi vermek için uygulanan faiz oranları dikkate alınarak hesaplanabilecek yatırımın marjinal verimliliğini değerlendirmektir. Söz konusu oran, genelde tasarruflara ödenen faiz oranlarından daha yüksek olduğu için, iskonto oranını, özel sektör yatırımının marjinal beklenen getirisine eşitleyecektir. Gelecekte oluşması beklenen fayda ve maliyetleri iskonto ederek sayısal olarak bugünkü değer hesaplamasına gidilmesi karar verici konumunda olanlar için yönlendirici olacaktır. AB'ye entegrasyon söz konusu olduğunda, fayda ve maliyetlerin önümüzdeki 20 veya 30 yıla çok farklı bir şekilde yayıldığı çevre gibi alanlarda, bugünkü değer hesaplaması yöntemi kesinlikle uygulanmalıdır.

Maliyetler: Bir yatırımın fırsat maliyeti (opportunity cost), yani kaynakları alternatif bir amaç için kullanmanın değeri, fayda maliyet analizlerindeki maliyet hesaplamalarının temelini oluşturmaktadır. İlk yapılması gereken ayrım nicel ve nitel maliyetler arasındadır. Her maliyeti sayıya dökmek mümkün olmayabilir. Örneğin bir atık su pompa istasyonunun doğal görünümüne vereceği tahribatın maliyeti hesaplanamaz. Yatırım maliyetleri ile işletme ve bakım masrafları arasında da bir ayrımına gitmek gerekmektedir. Yatırım maliyetleri projenin başlangıç safhalarında ortaya çıkmaktadır. Büyük yakma tesislerinin AB Direktiflerine uyumunun sağlanması için önemli oranda yatırıma ihtiyaç duyulabilir. Ancak yatırım yapıldıktan sonra, işletme ve bakım masrafları düzenli olarak ortaya çıkacaktır. Yeni tesislerde ayrıca vasıflı ek personele ve endüstriyel tesislerde filtre edilmiş kirleticilerin temizlenmesi için düzenli bir bakıma ihtiyaç duyulabilir. Ayrıca, tüm sanayi veya bölge için uyum masraflarını belirleyebilmek amacı her bir tesisin uyum maliyetinin toplanması yapılamayabilir. Bir firmanın belli bir düzenleme çerçevesinde yaptıkları aynı endüstri veya bölgedeki firmalara maliyet veya fayda getirebilir.

Faydalar: Faydaları ortaya koymak maliyetleri hesap etmekten genellikle daha zordur. Kentsel atıksu Direktifinin uygulanmasının maliyetleri nispeten kolay tahmin edilebilir (yatırım ile yıllık işletim ve bakım masrafları). Faydalar, kamu sağlığı ve çevre alanındaki olumlu gelişmeler ile eski arıtma yöntemlerinin kullanılmaması nedeniyle gerçekleştirilecek tasarruflardan oluşmaktadır. Bunların hiç biri hesaplanması kolay unsurlar değildir. Kamu sağlığı alanında sağlanacak faydalara ilişkin yaklaşık tahminler, kirleticilerin sağlığa etkileri üzerine gerçekleştirilen klinik çalışmalar temelinde yapılabilir. Bu tür faydaların tahmini hesaplarının yapılabilmesi için farklı yöntemler denenmiş ama hiç birisi yeterince ikna edici olamamıştır. Dolaylı bir yöntem ise, aynı bölgede olup da belli bir çevre sorunundan farklı etkilenen evlerin fiyatları arasındaki farkların gözlenmesinden oluşmaktadır. Bazı durumlarda işçilerin tehlikeli çalışma şartlarına maruz kaldığı ve kalmadığı ayrı firmalarda işçilere ödenen ücretler karşılaştırılabilir. Doğrudan yöntemlerde ise kişilere, sosyal ve çevre alanındaki olumlu gelişmelerin kendileri için değerinin ne kadar olduğu sorulabilir.

f. Fayda ve maliyetlerin paylaşılması: Fayda ve maliyetlerin toplumdaki belli gruplara paylaşılması, maliyet tahmini hesaplamaları kadar önemlidir. Maliyetlerin bölgeler arasındaki dağılımı farklıysa, hükümetin tedbirin uygulanmasına yönelik geçiş süresi talep edebilmesi için haklı gerekçeleri olacaktır. Sosyal fayda açısından, maliyetin devlet veya özel sektör tarafından karşılanması önemli olmamakla birlikte, maliyeti kimin üstlendiği bütçe politikası, firmalara ve enflasyona etkisi açısından önemlidir. AB düzenlemelerinin bütçenin harcama kalemlerini artırdığı hallerde, ayrı bir özen gereklidir. Bu durum özellikle kamu harcamalarını artırmaya aday çevre sektörü için geçerlidir. İşletmeler üzerindeki gerçek etki kısmen de olsa söz konusu sanayinin yapısına bağlıdır. Şirketlerin tekeli bir yapısı olması durumunda artan maliyetleri tüketiciye yansıtabilecek ve enflasyona sebep olabileceklerdir. Özellikle de su, elektrik gibi kamu hizmeti sağlayan kuruluşlar için bu durum geçerlidir.

g. Elde edilen sonuçlardaki belirsizliğin derecesinin tahmin edilmesi ve gerekiyorsa farklı risk değerlendirmelerini dikkate alarak hassasiyet analizleri uygulanması: Hassasiyet analizleri (sensitivity analysis), ideal durumda, etki değerlendirmesi sonuçlarının, büyük ölçüde, kesin olmayan, faktörler üzerinden yapılan varsayımlara dayandığı durumlarda gerçekleştirilmelidir. Bu tür analizler genelde farklı varsayımlar dikkate alınarak, fayda ve maliyetlerin hesaplanmasından ve sonuçların karşılaştırılmasından oluşmaktadır.

E.2 Büyük Yakma Tesisleri Direktifinin Polonya’da Uygulanması¹²⁹

Büyük Yakma Tesislerinden Kaynaklanan Emisyonların Azaltılmasına dair 88/609/EEC sayılı Direktif her yeni büyük yakma tesisine uygulanması gereken emisyon standartlarını belirlemekte ve üye ülkeleri, toplam emisyonların (SO₂, NO_x ve toz) azaltılmasına yönelik programlar oluşturmaları için yönlendirmektedir. Direktif asit birikintilerine hassas pek çok bölgede çevre açısından kazanımlar sağlamayı hedeflemektedir. Isı elde etmek için yakıtların kullanıldığı ve yakıt türünü dikkate almaksızın 50 MW’ın üzerindeki her tesis, büyük yakma tesisi olarak kabul edilir. İnşaat lisansı veya böyle bir usulün olmadığı durumda, işletme lisansı 1 Temmuz 1987 tarihinden sonra verilen bir yakma tesisi “yeni tesis” ve inşaat lisansı veya böyle bir usulün olmadığı durumda, işletme lisansı 1 Temmuz 1987 tarihinden önce verilen bir yakma tesisi “mevcut tesis” olarak adlandırılır. Amaç, 1990-2010 yılları arasında asitleşmeden etkilenen alanları %50 oranında azaltmaktır.

Üye ülkelerde (AB-15) derogasyonlar ve uyum: Direktif, İspanya’da bazı yeni tesis kategorilerine 31 Aralık 1999 tarihine kadar daha liberal emisyon normları uygulanmasına imkan veren hükümler içermektedir. Bazı üye ülke ise Direktifte belirlenen daha sıkı emisyon düzenlemelerine gitmiştir.

Anılan Direktifin uygulanması üye ülkeler için iki sebepten dolayı hassas bir konudur. Bunlardan ilki sınır aşan hava kirliliği sorunudur (Polonya’nın kuzeyinde ve batısındaki üye ülkeler). Diğer de Polonya’daki enerji santrallerinin AB çevre standartlarını uymamaları neticesinde ortaya çıkabileceği varsayılan rekabet üstünlüğüdür. AB’deki enerji piyasalarının serbestleşme (liberalizasyon) yönünde ilerlediği düşünüldüğünde bu husus önem

¹²⁹ Tokarski, S., Mayhew, A., “Impact Assessment and European Integration Policy”, SEI Working Paper No.38, sf.24-29.

kazanmaktadır. Direktif hükümlerine uyum sağlamak için yatırım yapmış olan AB enerji üreticileri, Polonya'dan yapılacak "kirli" enerji ithalatını engellemeye çalışabileceklerdir.

Katılım müzakerelerindeki sorun: Polonya pozisyon belgesinde Direktifin 1 Ocak 2003 tarihinden önce uygulayacağını açıklamıştır. Ancak, hükümet, AB'den, bir tesisin "yeni" veya mevcut olarak tanımlanabilmesi için 28 Mart 1990 (1 Temmuz 1987 yerine) tarihinin esas alınması talebinde bulunmuştur. Bu talebin gerekçesi olarak, Polonya kanunlarının mevcut tesislere daha liberal emisyon düzeyleri belirlediği ve dolayısıyla tesislerin de bu doğrultuda yatırım yaptığı hususu gösterilmiştir. Kanun değişikliğinin kazanılmış hakların ihlal edilmesi anlamına geleceği belirtilmiştir. Polonya'nın talebi Direktifin belirlediği tarih ile Polonya kanunlarında belirlenen tarih arasında (Temmuz 1987 ile Mart 1990 arası) faaliyete geçen tüm tesisler için bir derogasyon (yeni tesisler için öngörülen emisyon düzeyleri için bir derogasyon) sorunu ortaya çıkarmıştır.

Polonya'daki mevcut uygulama düzeyi: Gözlemlenen bazı farklar:Yeni tesis tanımı ve Direktif uyarınca yeni ve mevcut tesis ayrımı amacıyla inşaat veya işletme lisansının verildiği tarih esas alınmaktadır, ancak Polonya kanunlarına göre yeni veya mevcut tesis tanımı tesisin kuruluş tarihi ile ilişkilendirilmiştir. Toz için yeni tesislerde daha liberal emisyon sınır değerleri uygulanmaktadır.

Etki değerlendirmesi ihtiyacı: Direktif tarafından ortaya konan şartlar, Komisyonun sorduğu sorularla birleşince, tüm büyük yakma tesisleri için ayrıntılı bir çalışmanın yapılması ihtiyacı hasıl olmuştur. Çalışma, her yeni tesis bazında Direktifin bu tesisler için getirdiği düzenlemelere mevcut uyum düzeyini (emisyonlar, uygulanan teknolojiler), 2002 yılı sonuna kadar tam uyumun sağlanmasının maliyetini ve mevcut tesisler için hedef ulusal emisyon tahminlerini içermektedir. Çalışma ayrıca, enerji fiyatlarındaki potansiyel artışları ve bunun sanayideki üretim maliyetleri ile tüketicilerin bütçesi üzerindeki etkilerini araştırmayı hedeflemektedir. Ayrıca, Komisyonun bu alandaki yeni mevzuat çalışmaları da göz önüne alınarak, sektörün potansiyel yatırım maliyetlerini kaldırabilme gücüne dair genel bir değerlendirmesinin yapılması da faydalı görülmüştür. Müzakereler kapsamında ele alınması gereken temel mesele yeni ve mevcut tesis tanımı yapılırken Polonya'da öngörülen tarih ile Direktifte öngörülen tarih arasındaki fark (ve iki tarih arasında faaliyete geçen tesislerin sayısına) ile Polonya'daki inşaat ve işletme lisanslarına ilişkin idari usullerin farkıdır. Sektöre ilişkin fazla bilgi bulunmamaktadır, yegane çalışma Dünya Bankası tarafından hazırlanmıştır. Ancak bu çalışma 1995 fiyatlarını temel almaktadır (dolayısıyla 1995-1999 yılları arasında yapılan yatırımlar dikkate alınmıyordu) ve tek tek işletmeciler hakkında veri içermemektedir.

Direktif konusunda sektördeki bilinç: Genel olarak tesislerin yönetimi ve sektör temsilcilerinin mevcut ve taslak AB mevzuatı hakkında iyi düzeyde bilgisi olduğu, küçük, mahalli tesislerde ise bilinç düzeyinin düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Metodoloji: Temel araştırma tekniği olarak tüm işletmecilere gönderilen bir anket kullanılmıştır. Direktifin komplike yapısı nedeniyle anket de oldukça uzundur. Anketin geniş kapsamının bir sebebi de idari usullere ve teknolojik proseslere ilişkin de bir dizi soru içermesidir. Bu sorulara verilen cevaplar, araştırmacılara tek tek işletmecilerden alınan beyanlarla karşılaştırma yapılmasına fırsat veren veriler temin etmiştir. Standart bir etki değerlendirmesinde, mülakat yapılan girişimlerin sayısı görece azdır (örneğin 25'i Küçük ve Orta Boy İşletme (KOBİ) olmak üzere 100 işletme gibi). Polonya için yapılan çalışmada anket formları 1980-1999 yılları arasında 50 MW'ın üstünde en az bir ateşleme birimi olan tüm tesislere (tesis sayısının az olması nedeniyle mümkün olabilmıştır) gönderilmiştir.

*Sapma:*Bağımsız danışmanlardan biri çalışma sonuçlarını incelemek üzere görevlendirilmiştir. Ayrıca, her anketin ekinde bir mektup gönderilerek, Polonya'nın etkin bir şekilde müzakere edebilmesi için güvenilir veri elde edilmesinin önemi ve verilerin gizliliği vurgulanmıştır.

*Alınan sonuçlar:*Etki değerlendirme anketlerine verilen cevaplar genelde yüzde yirmiyi geçmemektedir. Ancak, cevap oranı farklı santral kategorileri için % 50–100 arasında çok yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Termik santrallerin % 78'i incelenmiştir. Eksik rakamlar ise 1998 yılı sektör kayıtlarından tamamlanmaya çalışılmıştır.

Sonuçlar: Dört kişilik bir ekip üç ay boyunca görevlendirilmiştir, ayrıca hem bağımsız hem de ilgili odaları temsilen birkaç uzman da projede geçici olarak çalışmıştır. Toplam maliyeti 35.000 €'dur. Büyük Yakma Tesisleri Direktifi sanayiinin küçük bir sektörünü etkileyen komplike bir Direktiftir ve maliyet yönü daha ağır basmaktadır (yeni yatırım ihtiyacı, yeniden yapılanma maliyetleri, bakım ve işletme masrafları). Direktifin uygulanmasının enerji fiyatları üzerindeki etkisi, bazı sonuçların, tüketicilere (sanayi ve hane halkı) ve sonrasında da enflasyonist etkilerle makroekonomik yönetime kaymasına neden olmuştur. Toplumun sağlığı, daha fazla kirlilik yaratan yakıtlardan az kirlilik yaratanlara geçiş, veya taş kömürü (Polonya'nın enerji üretiminin yüzde 90'ı taşkömüründen karşılanmaktadır) talebindeki değişiklik gibi hususlar incelenmemiştir. Araştırma neticesinde, yeni ve mevcut tesis tanımında kullanılan farklı tarihlerin herhangi bir sorun yaratmadığı ortaya konmuştur. Uzun yatırım döngüsü ve sonucunda inşaat lisansı ile faaliyete giriş arasında geçen sürede, Polonya'da Mart 1987 ile Mart 1990 (Polonya kanununa göre mevcut tesisler) arasında hizmete giren hiç bir büyük yakma tesisi, AB tanımına göre yeni tesis olarak tanımlanmalarını gerektirecek şekilde, 1987 yılından sonra inşaat lisansı almamıştır. Aslında, Polonya'daki tarihler Direktifte öngörülenlere göre daha kısıtlayıcı olmuştur, 1987 yılından önce (Direktife göre mevcut tesis) inşaat lisansını alan 16 tesis 1990 yılından sonra (Polonya kanununa göre yeni tesis) faaliyete başladı. Dolayısıyla rapor, müzakerecilerle tarihe ilişkin geçiş düzenlemesi talebinin geri çekilerek, Polonya'daki tarih uygulamasının, AB'de öngörülenden daha sıkı önlem alınmasına imkan tanıdığı ve bu kapsamda ele alınmasını tavsiye etmiştir (Direktifte yer alan tarihi, ulusal mevzuata aktarmak bazı tesisler için emisyon limitlerinin gevşetilmesi anlamına gelecek bu da zaten gerekli yatırımları yapmış olan tesislerin Polonya devletinden tazminat talebinde bulunmalarına yol açabilecektir). Sonuçlar, katılım müzakerelerinde gündeme gelen tüm sorulara cevap verebilmesine imkan tanımıştır. Direktifin tadilleri gündeme geldiğinde de bu sonuçlar yeni etki değerlendirme çalışmaları için bir başlangıç noktası oluşturmuştur.

DİZİN

A

Aarhus Sözleşmesi, 4
ağır yatırım gerektiren direktifler, i, 20, 46, 71, 76
ambalaj atıkları, i, 44, 71
Atık Çerçeve Direktifi, 14, 41, 82
atık yönetimi, 8, 16, 18, 20, 26, 36, 42, 44, 54, 57, 80, 92
atıkların düzenli depolanması, i, 44, 71
atıkların yakılması, i, 44, 71, 96
Avrupa Birliği, 3, 5, 6, 7, 9, 16, 18, 21, 30, 49, 77, 78, 80, 87, 90, 94, 96, 99
Avrupa Çevre Ajansı, 5, 19, 85

B

BAT, viii, 11, 40
Beyaz Kitap, 27
büyük yakma tesisleri, i, 36, 40, 44, 51, 68, 71, 73, 110

Ç

ÇED, viii, 6, 8, 10, 18, 19, 36, 69, 81
Çevre Eylem Programı, vi, 4, 8, 80
çevre mevzuatı, 1, 5, 6, 8, 20, 36, 74
çevre müzakereleri, i, 1, 44, 76
çevre politikası, i, 1, 3, 5, 6, 7, 64
çevresel bilgiye erişim, 1, 8, 36, 69, 104
Çevresel Etki Değerlendirmesi, viii, 6, 56
çevresel finansman, ii, 2

D

derogasyon, 33, 34, 44, 67, 87, 90, 94, 96, 99, 100, 105, 110
direktif spesifik uygulama ve finansman planları, i, 71
doğa koruma, i, 1, 18, 36, 38, 44, 45, 70, 86, 104

E

entegre kirlilik önleme ve kontrolü, i
eşdeğer nüfusu, 13, 39, 88, 89, 92, 96, 97, 99, 101
etki değerlendirmesi, ii, 1, 2, 46, 53, 59, 60, 61, 62, 65, 66, 67, 71, 73, 74, 75, 107, 109

F

finansman planları, 38, 39

G

geçiş düzenlemesi, 1, 37, 38, 39, 45, 53, 68, 71, 74, 104, 105, 111
geçiş süresi, i, ii, 1, 11, 12, 13, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 48, 49, 53, 62, 63, 67, 71, 74, 75, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 109
genetik olarak yapıları değiştirilmiş organizmalar, 1, 19, 70
genişleme süreci, 1, 23, 35, 65, 70
Gündem 2000, 23, 24, 27, 51

H

hava kalitesi, 19, 57, 70, 80
Helsinki Zirvesinde, 1, 18, 23, 28, 31

I

IMPEL, viii, 5, 86
IPPC, viii, 11, 21, 40, 44, 46, 49, 54, 55, 56, 64, 71, 73, 87, 90, 99, 105
ISPA, v, viii, 24, 26, 52, 72

İ

içme suyu, i, 19, 26, 36, 37, 44, 45, 50, 71, 72, 73, 96
iklim değişikliği, 1, 8, 10, 80
İLERLEME RAPORU, 19

K

Katılım Antlaşması, 34
Katılım Ortaklıkları, 24, 26, 27
katılım öncesi strateji, 1
kentsel atıksu arıtımı, i, 37, 44, 64, 71
Kopenhag Zirvesinde, 22, 28

M

Maastricht Antlaşması, i, 7
Madrid Zirvesinde, 22, 69
Merkezi ve Doğu Avrupa, i, 22, 23, 24, 25, 27, 34, 36, 51, 52
Müzakere, v, 31, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 43, 64, 73, 74, 75, 78
müzakere pozisyonları, 2, 35, 38
müzakere pozisyonu, 29, 33, 34, 35, 38, 48, 74, 76
müzakereler, 1, 27, 28, 29, 30, 31, 46, 69, 70

N
Natura 2000, 17, 80
nükleer güvenlik ve radyasyondan korunma, 1, 8

O
ortak tutum, 29, 34, 38, 44, 74, 104

P
PCB/PCT, viii, 15, 49, 82, 86
PHARE, v, viii, 24, 25, 77

S
Seveso, 12, 21, 49, 73
sınıraşan, i, 10, 12, 18, 36, 37, 70, 104
Stratejik Çevresel Değerlendirme, 10

Su Çerçeve Direktifi, 12, 82
sürdürülebilir kalkınma, 5, 18, 36, 80

T
tarama süreci, 28, 29, 69
Topluluk, i, v, viii, 1, 3, 4, 7, 8, 9, 18, 22, 23, 24, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 47, 52, 60, 63, 65, 69, 80, 107
Türkiye'deki Çevre İle İlgili Mevzuatın Analizi Projesi, i, 21, 70, 71, 79, 81, 84

U
uçucu organik madde, i, 44, 45, 71
Ulusal Program, 25, 26, 27, 52, 56
uygulama planı, ii, 53